

ОДБРАНА

Година X ■ Број 205 ■ 1. април 2014. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Интервју

**БРИГАДНИ ГЕНЕРАЛ ЗОРАН ЛУБУРА
КОМАНДАНТ ЧЕТВРТЕ БРИГАДЕ**

ГОДИНА ОБУКЕ

BEOGRAD

ŽELEZNIK

**ZAVRŠENI STANOV
SVIH STRUKTURA**

1050€ / m² (sa PDV-om)

SPECIJALNI USLOVI ZA KUPOVINU PRVOG STANA

**GRADITELJ ŽELEZNIK
SAVSKA TERASA**

011 355 16 55

PROJEKTNO FINANSIRANJE PREKO

 BANCA INTESA

 HYPO ALPE ADRIA
SA VAMA. UZ VAS. ZA VAS.

www.graditelj-inzenjering.co.rs

1914 | 2014

Албум сећања на наше претке из Првог светског рата

Аλμπουμ τιμής στους πατρογονικούς μας από το Πρώτο παγκόσμιο πόλεμο
Album a la memoire de nos ancetres de la Premiere Guerre mondiale
Книга памяти поколений Первой мировой войны
Commemorative Album of our Ancestors from World War I
Album der Erinnerung an unsere Vorfahren aus dem ersten Weltkrieg

Савез потомака ратника Србије 1912-1920.

у сарадњи са

Канцеларијом за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Владе Републике Србије

у циљу обележавања сто година Првог светског рата

упућује:

ЈАВНИ ПОЗИВ ГРАЂАНИМА СРБИЈЕ И СРБИМА У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ФОТОГРАФИЈА И ОСТАЛИХ ДОКУМЕНАТА ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

и учешће у стварању

Албума сећања на наше претке из Првог светског рата

ОЖИВИМО СЕЋАЊА, ОСВЕЖИМО ПАМЋЕЊЕ, ПОМОЗИМО ИСТОРИЈИ

Учините видљивим дух и дело ваших славних предака учесника Првог светског рата.

Учествујте у стварању Албума сећања на наше претке из Првог светског рата.

Уколико поседујете фотографије, аутобиографске списе, дневнике, писма војника, разгледнице и друга документа од историјског значаја као сведочанства догађаја из периода Првог светског рата скенирана документа доставите на веб адресу:

с л а в н и м - п р е ц и м а . с р б

Овај јединствени веб портал биће отворен за пријем ваших докумената од

19. марта – 30. априла 2014. године

Постаните сведоци векова славне прошлости наших предака.

Извучите из албума фотографије својих предака, из фиока споменице и дневнике, из срца дедове и прадедове, и учините их видљивим творцима наше историје.

Историја нас обавезује и позива да сачувамо успомене и сећања на велике године српског народа 1914-1918. и улогу сваког појединца у њему, негујући љубав, хуманост, част, рад, стваралаштво и опште добро као личну одговорност за будућност наших потомака.

Туристичка
организација
Београда

Tourist
Organization
of Belgrade

Istorija

Београд

ОПШТИНА БЕОГРАД
АДМИНИСТРАЦИЈА ЗА СЛУЖБУ
И СВЕТАРА

ORION
telekom

АКАДЕМИЈА
УМЕТНОСТИ
БЕОГРАД

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Миријана Крстовић, потпоручница

Биљана Миљић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастијан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,
др Миљан Мишкић, Кршман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Марија Марић,
Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),

Горан Станковић, Душка Стефановић,

Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 205

Вежба 13. дивизиона самоходних
вишецевних лансера ракети
Прве бригаде

Снимио Будимир М. ПОПАДИЋ

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

**6 Дан сећања на страдале у НАТО агресији
ВЕЧНИ НЕЗАБОРАВ**

**9 Петнаест година од НАТО бомбардовања
ПРОЛЕЋЕ ПАТЊЕ И СТРАДАЊА**

**12 Седница колегијума министра одбране и
начелника Генералштаба
ПОШТОВАЊЕ ФИНАНСИЈСКЕ
ДИСЦИПЛИНЕ**

**14 Војници мартовске генерације положили
заклетву
ВОЛИМ УНИФОРМУ**

**18 Испраћај српских мировњака на Кипар
НАСТАВАК УСПЕШНЕ МИСИЈЕ**

У касарни „Први пешадијски пук Књаза Милоша Великог“ у Врању организован је свечани испраћај контингента Војске Србије у мултинационалну операцију на Кипар

■ ИНТЕРВЈУ

**20 Бригадни генерал Зоран Лубура, командант
Четврте бригаде
ГОДИНА ОБУКЕ**

**26 Унапређење заступљености жена
у сектору безбедности**

ДОПРИНОС РЕФОРМИ ДРУШТВА

**27 Предавање о Србима на Крфу
СТОЈТЕ, ГАЛИЈЕ ЦАРСКЕ...**

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ

Из историје ратовања

ПРЕКРЕТНИЧКЕ БИТКЕ И БОЈЕВИ

■ ОДБРАНА

- 28 Технички опитни центар
НОВИ СТАТУС МЕЊА СВЕ
- 56 Вежба артиљераца Прве бригаде
УСПЕШНА РАКЕТНА ПОДРШКА
- 58 Обележавање стогодишњице Првог светског рата
ИЗБЕЋИ ПОЛИТИЗАЦИЈУ

■ ДРУШТВО

- 60 Српско војничко гробље у Чешкој
У СЕНЦИ БОРОВА

■ КУЛТУРА

- 62 Монографија „Савремени токови реформе високог војног образовања“
КА ЕВРОПСКОМ ОБРАЗОВНОМ ПРОСТОРУ
- 63 Представљена књига „Ваздушни рат над Србијом 1999“
ДЕТАЉНА СЛИКА РАТА

- 65 **ОТВОРЕНА ИЗЛОЖБА „МИЛОШ БАБИЋ, РАВНОТЕЖА ЗНАКОВА“**

■ ФЕЉТОН

- 68 Бомбардовање Србије 1999.
ЗАОШТРАВАЊЕ СИТУАЦИЈЕ

■ СПОРТ

- 72 Припреме скијаша на Копаонику
ОДЛИЧНИ УСЛОВИ

Реч уредника

На Дан сећања – 24. марта, полагањем венаца и цвећа на спомен-обележја погинулих и низом комеморативних скупова обележен је један од најтрагичнијих датума у српској историји – петнаест година од НАТО бомбардовања 1999. године.

Рат против Србије део је процеса преуређења Европе који су западни савезници, окупљени у НАТО-у и предвођени САД као водећом силом, започели после изненадног завршетка Хладног рата, распадом Совјетског Савеза и расформирањем Варшавског пакта. Била је то шанса за проширење утицаја на исток, што је искоришћено и по цену унилатералних потеза, какав је био бомбардовање СР Југославије, за шта Савет безбедности УН није дао одобрење.

Ширење НАТО-а на исток Русија је доживела као угрожавање својих виталних националних интереса. Посебно је осећај угрожености појачан подршком САД прозападним властима у Грузији (2003) и Украјини (2004), које су изразиле жељу за приступање НАТО-у, а касније и најавом постављања противракетне одбране.

Сабирањем снага и консолидацијом на унутар-политичком плану, Русија је одлучност да заштити своје интересе ефикасно показала у кратком победничком рату против Грузије, 2008. године. Понудом за усвајање новог Европског безбедносног споразума, исте године, потврдила је намеру да се активном спољном политиком још отвореније супротстави глобалном ширењу НАТО-а.

Најновија потврда одлучности Русије да врати, по њеној процени превише померено безбедносно клатно према истоку, јесте реаговање на кризу у Украјини и присаједињење Крима, традиционалне руске територије и важне геополитичке тачке на Црном мору. Иако се Запад реторички жестоко успротивио, предузете санкције против Русије не потврђују толики степен незадовољства, тако да је Крим завршена прича.

Једини прави губитник је Украјина, чија је држава угрожена и као институција и територијално, народ је политички подељен, економија слаба, а перспектива зависи од даљег погађања Запада и Русије.

Србија је своју цену у геополитичким надметањима платила вишеструким губицима. И има своје проблеме – Косово и Метохију и императив брзог економског опоравка, чему су после недавних избора окренуте све наде њених грађана. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Вечни незаборав

Комеморативним скуповима широм Србије 24. марта обележен је Дан сећања на жртве НАТО бомбардовања и 15 година од почетка ваздушних напада Северноатлантске алијансе на тадашњу СР Југославију

На Дан сећања – 24. марта председник Србије Томислав Николић положио је венац крај спомен-обележја страдалим цивилима у НАТО агресији на Варваринском мосту у Варварину.

– Од мене не очекујте да заборавим шта се дешавало за време агресије на Србију, 78 дана и ноћи, од 24. марта до 9. јуна 1999. године. Ни то да су ваздушне снаге НАТО у недељу, 30. маја исте године, на дан верског празника Свете тројице и велике недељне пијаци, око 13 часова са четири пројектила бомбардовале мост на Великој Морави – рекао је председник Николић и истакао да већина нас није заборавила и опростила, а можда би неко то и учинио, „али нисмо чули искрено извињење“. Николић је подсетио да је тада погинуло десеторо људи, да је 17

тешко, а више десетина лакше рањено. Председник Србије је прокоментаришао да се бездушно названа акција „Милосрдни анђео“ обрушила углавном на недужне и да су авиони земаља чланица НАТО, као у виртуелним играма, бацали бомбе уништавајући цивилне циљеве, децу и старе, а пропагандна машинерија их је називала колатералном штетом.

– Наша је обавеза да никада не буде заборављена неправда која је окончала живот свих невиних који су страдали на подручју Србије и коју је немогуће исправити за читаву вечност – рекао је Николић.

На брду Стражевица изнад Београда полагањем венаца и цвећа на спомен-обележје двојици припадника војног ваздухопловства, Властимиру Лазаревићу и Владимиру Вујовићу,

одата је пошта свим погинулим у НАТО агресији на тадашњу Србију и Црну Гору.

Венце на Спомен-обележје „Гласник са Стражевице“ положили су премијер Ивица Дачић, председник парламента Небојша Стефановић, министри Славица Ђукић Дејановић и Александар Антић, рођаци и пријатељи страдалих, припадници Војске и бројни грађани. После одавања поште двојици припадника Војске Србије, Дачић је истакао да се мора чувати сећање на све који су бранили своју земљу, истакавши да су то све биле недужне жртве – и војници и полицајци и обични грађани.

– Чување успомене на њих значи и чување сећања на тај историјски догађај и извлачење поуке да Србија мора да учини све да у наредном периоду брани своје националне и државне интересе на начин који спречава сваку могућност напада на њу – нагласио је Дачић и напоменуо да је обавеза државе да брине о свим породицама жртава, а да је на младим генерацијама да не забораве то што се тада догодило.

Век страдања српског народа

Министар одбране Небојша Родић положио је у Врању венац крај спомен-обележја погинулим војницима, полицајцима и грађанима Врања и околине од 1991. до 2003. године. Родић је предводио делегацију Министарства

Врање

Рашка

одбране и Војске Србије у којој су били командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић и командант 4. бригаде бригадни генерал Зоран Лубура, а венце су положили и представници Пчињског округа, града Врања, Министарства унутрашњих послова, борачких удружења, као и породице страдалих.

Обраћајући се окупљенима, министар Родић је истакао да споменик симболизује силу која се појављује са неба, али и сунце, као симбол вечности, са уклесаним именима 95 погинулих грађана наше домовине.

– Почиње дуги Дан сећања који ће трајати 78 свитања и 78 залазака сунца, и током кога ћемо сваког сата и сваког дана евоцирати успомене на страдале у агресији на нашу земљу 1999. године. Овај дуги Дан сећања је прилика да не остану без заборавља ни један од око 3.500 убијених наших суграђана, односно дан да се сетимо сваког од 12.500 рањених и повређених. Посебан осећај бола изазива сваки од невино страдалих 90 малишана и 1.031 страдалог припадника војске и полиције – истакао је министар Родић наглашавајући да је то био чин грубог нарушавања међународног права.

– Век, који је на несрећу век великих страдања српског народа, као такав се и завршио, још једним стра-

дањем, разарањем и патњом, али и на срећу, не само са надом већ и са решеношћу да се више никада ништа слично не понови. Управо стога смо заједно овде да покажемо да памтимо, да се сећамо, да поштујемо жртве и да овим и оваквим чином потврдимо да смо свесни тренутка и околности, као и

Павловић. Венце су положили и чланови породица погинулих, делегације локалних власти, МУП-а, удружења и организација.

Народ се сродно са Војском

Генерал Диковић је рекао да је пре 15 година отпочела агресија НАТО-а на Савезну Републику Југославију, када је најмоћнији савез у досадашњој историји напао једну земљу без савезника, земљу поносних и слободољубивих људи.

– У то време страдања, веза војске и народа показала је своју чврстину и нераскидивост. Војска је храбро бранила свој народ, а народ се са својом Војском сродно. У тим тешким данима, било је много примера витешких и јуначких дела. Чинили су их и појединци и читаве јединице. Међу најбољим јединицама наше војске била

времена у коме живимо, али и да смо разумели, иако не можемо да прихватимо чињеницу да је све баш тако и у таквом обиму морало да се догоди – нагласио је министар Родић, поручујући да никада више не треба да буде рата због циљева који се могу постићи преговорима и политичким дијалогом.

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, положио је венац крај Спомен-обележја „Херојима 37. моторизоване бригаде“ у касарни „Стефан Немања“ у Рашки. У делегацији су били заменик команданта Копнене војске генерал-мајор Милосав Симовић и командант 2. бригаде бригадни генерал Маринко

је 37. моторизована бригада, одавде, из Рашке, Краљева, Врњачке Бање и Александровца. Њени војници и старешине својим војничким врлинама, пожртвованошћу и спремношћу учинили су је херојском јединицом – рекао је начелник Генералштаба. Он је породицама погинулих припадника Војске Србије поручио да је њихова бол највећа и да је „тешко наћи речи утехе“.

– Сви јунаци пали у одбрани отаџбине подвижници су правде и бранитељи истинских вредности. Њихова жртва је света – рекао је генерал Диковић.

Из редова 37. моторизоване бригаде животе је положило 60 хероја. За своје резултате и пожртвованост,

бригада је одликована Орденом Народног хероја.

Постројавањем јединица Прве бригаде, Речне флотиле и 240. самосталног ракетног дивизиона ПВО из гарнизона Нови Сад и полагањем цвећа на спомен-обележје припадницима тадашњег 240. самоходног ракетног пука ПВО погинулим у бомбардовању током 1999. године, припадници новосадског гарнизона у касарни „Југовићево“ обележили су петнаесту годишњицу НАТО агресије на СРЈ.

– Из подсвести и даље допиру звуци сирена, брујања авиона и експлозије. Нека они не буду препрека опроштају, али никада и никако не смемо да заборавимо неправду и страдања доживљена током 78 дана бомбардовања – рекао је командант Прве бригаде бригадни генерал Стојан Батинић.

Цвеће и венце на спомен-обележје у име новосадског гарнизона положили су команданти Прве бригаде и Речне флотиле, бригадни генерал Стојан Батинић и пуковник Андрија Андрић, у име града Новог Сада Милош Вучевић и Синиша Севић, градоначелник и председник Скупштине, делегације резервних војних старешина, Удружења ваздухопловаца Војводине и породице настрадалих.

Поводом Дана сећања 24. марта су у командама, јединицама и установама одржани комеморативни скупови, а делегације Војске Србије положиле су венце и цвеће на спомен-обележја широм Србије. Помен жртвама НАТО бомбардовања служен је у свим храмовима Српске православне цркве. ■

Откривена биста заставника Радована Медића

У касарни „Радован Медић“, у батајничком насељу 13. мај, откривена је биста заставника Радована Медића, једне од првих жртава НАТО бомбардовања, који је на 24. марта изгубио живот на сомборском аеродрому.

Говорећи о погинулом припаднику 224. центра за електронска дејства, командант те јединице пуковник Бранислав Љушић истакао је да је Медић био храбар и одлучан човек који је успешно извршавао све задатке и да је постхумно одликован Орденом заслуга у областима одбране и безбедности трећег степена.

– Радован је дао оно највредније што има, свој живот, за одбрану отаџбине и уписао се у књигу вечности, као многобројни војници, витезови и хероји с којима је стао у строј. Био је и остао војник, али пре свега човек, а то је најсјајније од свих круна – истакао је пуковник Љушић.

Бисту су открили Медићева супруга Смиљана и начелник Управе за обавештајно-извиђачке послове, бригадни генерал Илија Тодоров, после чега су је свештеници Српске православне цркве освештали, а делегације положиле венце и цвеће.

Скупу у касарни „Радован Медић“ присуствовали су и заменик команданта Здружене оперативне команде бригадни генерал Славољуб Јанићијевић, заменик начелника Војногеографског института пуковник Зоран Срдић, представници градске општине Земун, Специјалне антитерористичке јединице МУП-а и породица и пријатељи погинулог припадника 224. центра за електронска дејства.

Концерт Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ поводом Дана сећања

У Свечаној сали Дома Војске Србије одржан је концерт Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички“ поводом 24. марта – Дана сећања на жртве НАТО бомбардовања 1999. године.

Концерту су присуствовали министар одбране Небојше Родић, државни секретар Зоран Ђорђевић, помоћници министра одбране и чланови Колегијума министра одбране и начелника Генералштаба Војске Србије.

Програм је почео мелодијом „Тамна је ноћ“, а настављен Бетовеновом „Ероиком“ и композицијама „Ово је Србија“ и „Востани Србије“. Симфонијским оркестром Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ дириговао је мајор мр Игор Митровић.

На концерту су наступили вокални солиста Алекса Васић, глумци Марија Бергам и Ђорђе Марковић и десет студената глуме Факултета драмских уметности у сарадњи са професорком Дијаном Маројевић Диклић, који су казивали стихове песама „Моја отаџбина“, „Ми знамо судбу“ и „Тражим помиловање“.

Музичке нумере пратили су стихови српске родољубиве, мисаоне и љубавне поезије, као и видео илустрације рата и отпора, са порукама мира и лепшег живота.

Петнаест година од НАТО бомбардовања

Пролеће патње и страдања

На Дан сећања – 24. марта, Србија је полагањем венаца и цвећа на спомен-обележја погинулих и низом комеморативних скупова обележила један од најтрагичнијих датума у својој историји – петнаест година од НАТО бомбардовања 1999. године

Одлука о ваздушним ударима на Србију, односно тадашњу Савезну Републику Југославију, донета је без одобрења Савета безбедности УН, што је био преседан.

Наредбу је тадашњем команданту савезничких снага, америчком генералу Веслију Кларку, издао генерални секретар НАТО Хавијер Солана. Кларк је касније у књизи „Модерно ратовање“ написао да је планирање ваздушне операције НАТО против СРЈ „средином јуна 1998. већ увелико било у току“ и да је завршено крајем августа те године. СРЈ је нападнута као кривац за хуманитарну катастрофу на Косову и Метохији и неуспех преговора у Рамбујеу и Паризу о будућем статусу покрајине.

Након што је одлуку о неприхватању страних трупа потврдила Скуп-

штина Србије, која је предложила да снаге Уједињених нација надгледају мировно решење сукоба на Косову, НАТО је 24. марта 1999. у 19.45 часова започео ваздушне ударе крстарећим ракетама и авијацијом, на више подручја Србије и Црне Горе.

Одлука о ваздушним ударима на Србију, односно тадашњу Савезну Републику Југославију, донета је без одобрења Савета безбедности УН, што је био преседан.

Деветнаест земаља алијансе почело је бомбардовање са бродова у Јадрану, из четири ваздухопловне базе у Италији, подржане стратешким оператерима који су полетели из база у западној Европи.

Снага оружје против снаге разума

Србија и Црна Гора доживеле су током агресије тешко страдање народа, бројне невине жртве и уништавање великог броја привредних објеката, школа, здравствених установа, разарање инфраструктуре, рушење мостова, а гађани су и споменици културе, цркве и манастири.

Најпре су гађани противваздушна одбрана и други објекти Војске Југославије, и то у Приштини, Батајници, Раковици (Стражевица), Младеновцу и другде. Војска је пружила снажан отпор далеко надмоћнијем непријатељу и наставила са одбраном земље током свих дана рата. У Музеју ваздухопловства у Београду чувају се остаци срушених

Торањ на Авали

У Музеју ваздухопловства у Београду чувају се остаци срушених НАТО авиона F-117, F-16, беспилотних летелица и крсарећих пројектила.

НАТО авиона F-117, F-16, беспилотних летелица и крсарећих пројектила.

НАТО је током бомбардовања користио муницију са осиромашеним уранијумом, као и касетне и графитне бомбе. Све чешће је вршено дејство по циљевима који се никако не могу сврстати у војне. Мета су постали избеглички конвоји, густо насељени делови градова, амбасаде, енергетски и телекомуникациони системи, мостови, фабрике, возови и аутобуси, чак и институције изразито

хуманитарног карактера – болнице, школе, обданишта и културно-историјски споменици. Поштовање свих конвенција међународног хуманитарног права је у потпуности изостало. Снага оружја надјачала је снагу разума.

Било је то време страдања и бола. Сетимо се разарања и рана наше престонице и Ниша на пијачни дан, засутог касетним бомбама. Не заборавимо Приштину, Косовску Митровицу и караулу „Кошаре“. Сведоци смо страдања Алексинца, Ћуприје и Новог Сада на Ђурђевдан. Заувек остају забележена имена погинулих при рушењу мостова Варварина и Грделичке клисуре. „Сртан Васкрс“ писало је на бомбама. Уништена је трећина електроенергетског капацитета земље, бомбар-

доване су две рафинерије у Панчеву и Новом Саду.

Готово да нема града у Србији који се током 11 недеља напада бар неколико пута није нашао на мети. У бомбардовању је уништено и оштећено 25.000 стамбених објеката, онеспособљено 470 километара путева и 595 километара пруга. Оштећено је и 14 аеродрома, 19 болница, 20 домова здравља, 18 дечјих вртића, 69 школа, 176 споменика културе и 44 моста, док је 38 разорено.

Жртве неће бити заборављене

Погинуло је око две и по хиљаде цивила, цинично названих „колатералном штетом“, а међу њима и деведесе-

Сурдулица

Рафинерија нафте у Панчеву

Мост Морине

торо деце. У одбрани слободe и независности отаџбине, животе је положило преко хиљаду припадника Војске.

Укупна материјална штета процењена је на неколико десетина милијарди долара. Ратни губици НАТО у људству и техници никада нису обелодањени.

Бомбардовање је окончано потписивањем Војно-техничког споразума у Куманову 9. јуна 1999, да би три

Погинуло је око две и по хиљаде цивила, цинично названих „колаштералном шпешом“, а међу њима и деведесеторо деце. У одбрани слободe и независности отаџбине, животе је положило преко хиљаду припадника Војске.

дана потом почело повлачење снага СРЈ са Косова и Метохије.

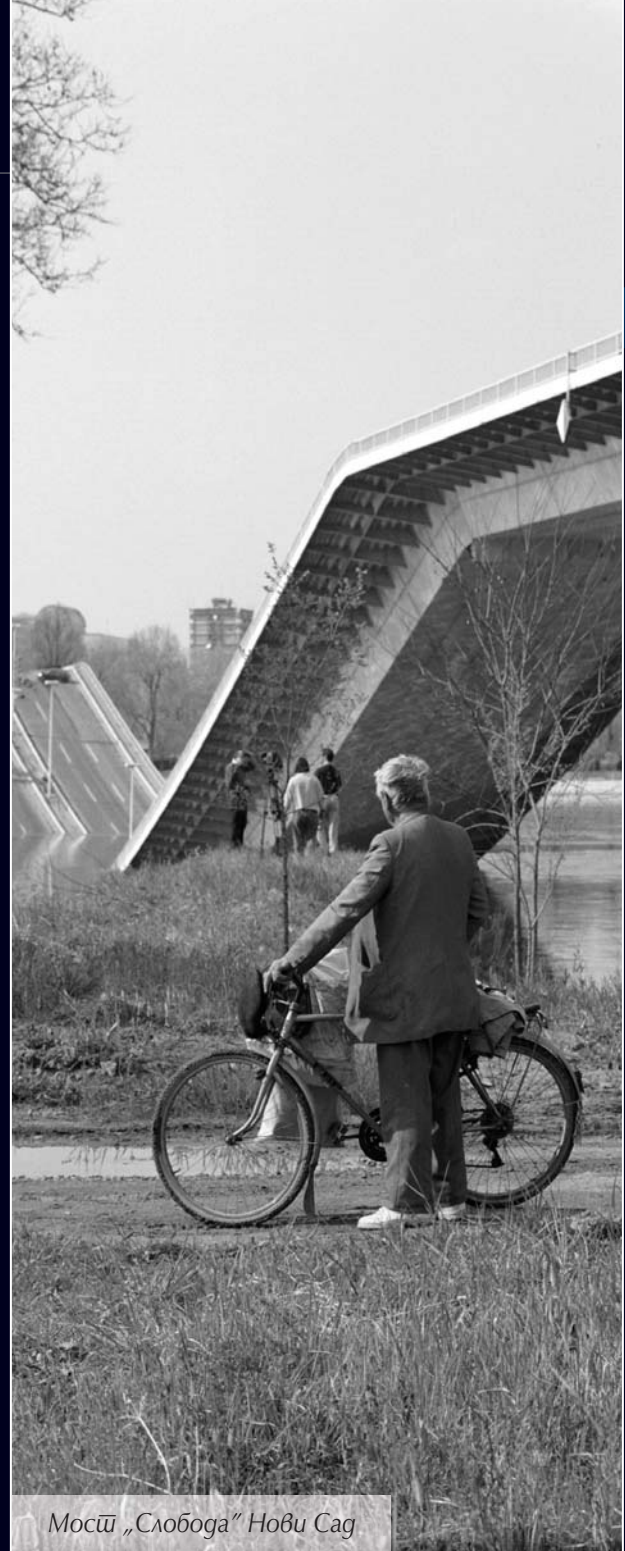
Пошто је генерални секретар НАТО-а 10. јуна 1999. издао наредбу о прекиду бомбардовања, последњи пројектили пали су на подручју села Кололеч (недалеко од Косовске Каменице), у 13.30 сати.

Тог дана је Савет безбедности УН усвојио Резолуцију 1244, а у покрајину је упућено 37.200 војника Кфора из 36 земаља, са задатком да чувају мир и безбедност.

Савремена историја добија другачији ток, али из ње, свакако, не можемо истргнути имена оних којих нема и материјалне доказе свега што нам се десило. Никада и никако не би требало да заборавимо неправду и страдања, доживљена током 78 страшних дана пролећа 1999. године.

Србија с тугом и горчином памти те тешке дане. Неправедно тада осуђена на убијање и разарање, с разлогом поново подсећа на своје огромне жртве у два светска рата, положене у темеље бољег света, који ће нову историју мерити стварањем и напретком, а не жртвама и разарањима.

Зато уз још један Дан сећања, уз венце и цвеће на споменицима свим невиним страдалим, Србија истиче да жели свет мира и сарадње, укључена у процесе изградње бољег живота за све своје грађане. ■

Мост „Слобода“ Нови Сад

Грделица

Седница колегијума министра одбране
и начелника Генералштаба

ПОШТОВАЊЕ ФИНАНСИЈСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ

На проширеној седници колегијума министра одбране и начелника Генералштаба Војске Србије, у Дому Гарде у Топчидеру, којој је председавао министар Небојша Родић, анализирани су Извештај о извршењу средстава за финансирање одбране у 2013. години и Нацрт извештаја о ревизији сврсисходности управљања службеним возилима директних корисника буџета Републике Србије, који је сачинила Државна ревизорска институција.

Анализа Извештаја о извршењу средстава за финансирање одбране у 2013. години, осим информисања чланова колегијума, има за циљ неопходност рационализације трошкова Министарства одбране и Војске Србије, односно, још ефикасније и сврсисходније коришћење буџетских средстава уз пуно очување оперативних и функционалних способности оружаних снага. На овај начин Министарство одбране пружа видљив и препознатљив допринос у примени Стратегије развоја интерне финансијске контроле у јавном сектору у Србији.

Закључено је да Министарство одбране и сви носиоци

функција одбране у саставу Министарства одбране и Војске Србије израде закључке и дефинишу мере за планско и рационално трошење одобрених средстава у наредном периоду и примене их у процесу планирања средстава за буџет за 2015. годину. Тежиште је на дефинисању приоритета, могућих мера рационализације и стварања услова за дугорочно опремање Војске Србије, које је нужно, неопходно и неодложно.

У Нацрту извештаја Државне ревизорске институције о ревизији сврсисходности управљања службеним возилима директних корисника буџета Републике Србије, који је сачињен први пут, Министарство одбране и Војска Србије истакнути су као пример добре праксе по свим ревизорским питањима. Током ревизије сврсисходности, у складу са начелима економичности, ефикасности и ефективности, сагледани су начини на који су прописани употреба, планирање употребе, процедура коришћења, праћења и контроле употребе службених возила.

Истакнуто је да Министарство одбране врши детаљне и суштинске анализе и предузима активности са циљем економичнијег и ефикаснијег управљања службеним возилима и да је МО једини орган државне управе из узорка који је израдио критеријуме и процедуре за ангажовање службених возила. Такође, Министарство одбране је једини директни корисник буџета који је својим интерним актом прецизирао да само два лица имају стално коришћење возила. ■

Помоћ у реализацији пројеката

На састанку министра Небојше Родића са амбасадором Данске Мајклом Борг-Хансеном потписана су четири протокола о донацији информатичке опреме за пројекте Министарства одбране и Војске Србије у вредности од 91.000 евра, што представља наставак континуиране подршке Данске. Сусрет је организован у оквиру посете представника Министарства одбране Данске пуковника у пензији Курта Рефсгарда, који је посетио Команду ВиПВО и Војну академију ради реализације донације информатичке опреме за оснивање психолошких тест-центра у Министарству одбране.

У сусрету министра одбране Небојше Родића са амбасадором Немачке Хајнцом Вилхелмом обострано је изражена спремност за унапређење сарадње. Војно образовање је, поред војне медицине и припрема за упућивање у мултинационалне операције, препознато као најзначајнија област сарадње два министарства. Министар Родић је истакао да је почетак заједничког ангажовања у мисији Европске уније за обуку војних и безбедносних снага у Малију (EUTM Mali) један је од приоритетних циљева. Амбасадор Вилхелм истакао је да би евентуално заједничко ангажовање у Малију представљало јасан сигнал унапређеног партнерског односа две земље.

Министар Небојша Родић састао се са министром иностраних послова Уједињених Арапских Емирата шеиком Абдулахом бин Заједом Ал Нахјаном и амбасадором Абдулазизом Насером Ал Шамсијем. Констатовано је да су евидентни резултати у области војноекономске и војно-војне сарадње, успостављени су и почетни облици сарадње на нивоу војнобезбедносних агенција, војне полиције и специјалних јединица, као и у области информационо-комуникационих технологија и сајбер одбране. У наредном периоду потребно је размотрити и могућности сарадње у области војног образовања и медицине. Између и Уједињених Арапских Емирата потписани су Споразум о сарадњи у области одбране и Заједничка изјава о успостављању стратешког партнерства. ■

СНИМАО Д. БАНДА

КОДЕКС ПОНАШАЊА У ОДБРАНИ И БЕЗБЕДНОСТИ

Државни секретар Зоран Ђорђевић говорио је на отварању тродневне радионице чија је тема унапређење сарадње и промовисање одговорног понашања у области одбране и безбедности у земљама чланицама ОЕБС-а одржаној о Београду, а скупу је присуствовао и помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић.

Реч је о радионици коју је организовала Мисија ОЕБС у Србији, у партнерству са Центром за спречавање конфликта Секретаријата ОЕБС-а и Министарством одбране Србије.

Отварајући скуп, државни секретар Ђорђевић истакао је да ће Србија као наредни председавајући ОЕБС бити посвећена раду у оквиру процеса „Хелсинки+40“.

– Кодекс поступања у војно-политичким аспектима безбедности као један од најзначајнијих и најсвеобухватнијих докумената у војно-политичкој димензији деловања ОЕБС, садржи јединствени инструмент норми и стандарда о демократској контроли оружаних снага – истакао је државни секретар Ђорђевић.

Према речима заменице шефа Мисије ОЕБС у Србији, Поле Тиде, демократска политичка контрола војних снага, пре свега парламентарни надзор, неопходан је елемент стабилности и безбедности.

Радионица се одржава поводом двадесет година од усвајања Кодекса понашања у војно-политичким аспектима безбедности, који обавезује државе чланице да обезбеде демократски надзор над војним и паравојним снагама, полицијом и службама безбедности, као и да осигурају да ће њихове војне снаге остати политички неутралне и поштовати људска права припадника институција сектора безбедности. ■

КОНФЕРЕНЦИЈА О ПРОЈЕКТИМА

Конференцији „Развој Дирекције за управљање пројектима и представљање нових пројеката Министарства одбране и Војске Србије“ у Дому Гарде у Топчидеру присуствовали су страни војни представници и представници међународних институција и фондова.

Поздрављајући присутне државни секретар Зоран Ђорђевић истакао је да је циљ скупа представљање Дирекција за пројекте, онога што је урађено у претходној години и планова за наредни период када је реч о пројектима.

Директор Дирекције за управљање пројектима др Прода Шећеров представио је структуру и задатке дирекције, истичући да је њена мисија да обезбеди пројектни сервис система одбране.

На конференцији су презентовани пројекти које је одобрила Европска комисија у оквиру програма TAIEХ у 2014. години, пројекат који је одобрила Данска, представљени су пројекти Војномедицинске и Војне академије, као и пројекти у области енергетске ефикасности. ■

МИНИСТАР РОДИЋ ПОСЕТИО „ЗАСТАВА ОРУЖЈЕ“ И ПОЛИГОН „ПЕСКОВИ“

Министар одбране Небојша Родић обишао је производне погоне предузећа „Застава оружје“ и разговарао са директором Радетом Громовићем и радницима тог предузећа. Приликом боравка у Крагујевцу, министар Родић обишао је и Дом Војске, један од објеката Војске Србије који се налази у Мастер плану објеката намењених за отуђење.

Министар одбране обишао је и јединице Гарде, које на полигону „Пескови“ код Пожаревца изводе редовну обуку. ■

УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ РЕСУРСИМА

У организацији Управе за кадрове одржан је семинар „Управљање људским ресурсима“, реализован у сарадњи са Центром за цивилно-војне односе Морнаричке постдипломске школе из Монтереја.

Поздрављајући госте и учеснике семинара, начелник Управе за кадрове бригадни генерал Драгосав Лацковић нагласио је да Министарство одбране Србије, у оквиру реформе система одбране и професионализације Војске Србије, које су започете 2006. године изразом Пројекта професионализације, придаје велики значај и реформи система управљања људским ресурсима. ■

ВОЈНА САРАДЊА СРБИЈЕ И САД

У Министарству одбране одржана је Главна конференција за планирање активности билатералне војне сарадње Србије и Сједињених Америчких Држава за период од 1. октобар 2014. до 31. септембра 2015. године.

Закључено је да има простора за унапређење сарадње, о чему говори велики број усаглашених активности, усмерених пре свега на заједничке вежбе, обуку, развој базе „Југ“, развој подофицирског кора, али и на нове области сарадње као што су развој Центра за научене лекције, размена искустава и решења у области безбедности сајбер простора и могућности заједничког ангажовања медицинских тимова.

На крају Конференције, нови План билатералне војне сарадње за фискалну 2015. годину потписали су заступник начелника Управе за међународну војну сарадњу пуковник Милан Коњиковац и изасланик одбране САД у Београду пуковник Пол Броцен. ■

Војници на добровољном служењу војног рока мартовске генерације, професионални војници и слушаоци класе резервних официра, положили су 15. марта војничку заклетву у центрима за обуку у Сомбору, Ваљево и Лесковцу.

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић честитао је давање војничке заклетве на свечаности у касарни „Војвода Живојин Мишић“ у Ваљево, заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Јовица Драганић честитао је војницима у касарни „Аеродром“ у Сомбору, док је у касарни „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу успешне војничке дане добровољцима пожелео командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић.

Свечаности у касарни „Војвода Живојин Мишић“ у Ваљево присуствовао је помоћник министра за људске ресурсе Милош Јанковић, а у касарни „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу помоћник министра за буџет и финансије Србислав Цвејић.

У обраћању војницима и будућим резервним официрима генерал Диковић истакао је да се и овом свечаношћу потврђује чврстина везе наше војске и народа, осведочена много пута у историји Србије.

– Полагање војничке заклетве је својеврсни испит – испит родољубља, чврстине карактера и људских врлина. Ви сте испит положили! Све нас који смо се заклели, заветовали Србији, војничка заклетва испуњава поносом и достојанством, обавезујући нас да Србију чувамо као најдрагоценију светињу. Војнички живот и војни позив нису лаки. Али, знајте да ће ваше старешине увек бити ту да вам помогну да обуку успешно савладате, да решите дилеме и проблеме ако их будете имали и да из ове касарне изађете као задовољни људи, чвршћи, одважнији и зрелији него што сте у њу дошли – рекао је генерал Диковић.

Он је поручио будућим резервним официрима да после успешног завршетка школе постају део официрског кора наше војске, уз могућност да официрски позив буде и њихово животно опредељење превођењем у професионалну војну службу.

Војници мартовске генерације положили заклетву

ВОЛИМ униформу

Генерал Љубиша Диковић је војницима и будућим резервним официрима поручио да су постали део Војске Србије, институције којој грађани Србије највише верују, и да је поверење народа у Војску резултат континуираног пожртвованог рада припадника Војске.

У центре за обуку у Сомбору, Ваљево и Лесковцу на добровољно служење војног рока са оружјем примљена су 453 војника, међу којима и 48 жена. Они ће након успешно завршене основне индивидуалне обуке, евалуације и стицања сертификата, наставити обучавање у центрима за специјалистичку обуку.

У мартовском упутном року планирано је да се у Војску Србије упути 510 кандидата, а пријавило се 3.104 или 608 одсто од Плана упута.

На добровољном служењу војног рока са оружјем је 58 жена (48 у центрима за обуку и десет на Курсу слушалаца за резервне официре). ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

Војска као животни позив

Бојана Миладиновић из Крупња на војнички позив одлучила се јер, како каже, „много воли униформу“, а следи пример свог брата који је прошле године одслужио војни рок.

Стефан Чоловић је због породичне традиције у Ваљево положио војничку заклетву.

– Волим униформу, одлично се осећам као припадник Војске Србије – рекао је Стефан, а први су му честитали поносни родитељи.

Бобан Јеремић војнички позив доживљава као велики животни изазов.

– Желим да видим колико могу да издржим. Осећам се веома срећно, а и моји родитељи су поносни јер су дочекали да виде сина како полаже војничку заклетву – рекао нам је Јеремић, изражавајући слична осећања свих војника који су положили свечану заклетву. ■

>>> НАЧЕЛНИК Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић обишао је претходних дана јединице Војске Србије у Врању, Бујановцу, Рашки, Новом Пазару и Крушевцу. Припаднике ових јединица начелник Генералштаба информисао је о најзначајнијим питањима у Војсци Србије и плановима за предстојећи период. ■

>>> ЗАМЕНИК начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајор Јовица Драганић одржао је полазницима Високих студија безбедности и одбране предавање о месту и улози Генералштаба и Војске Србије у систему одбране. ■

>>> НАЧЕЛНИК Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић разговарао је са кустосом Српске куће на Крфу, Љубомиром Сарамандићем, о значају те институције за очување сећања на страдања српског народа и војске у Првом светском рату. ■

>>> ДЕЛЕГАЦИЈА Европске команде оружаних снага САД и Националне гарде Охаја боравила је у посети Војсци Србије, током које је обишла базу „Југ“, полигоне „Боровац“ и „Рујан“ и стрелиште „Вртогош“. Америчку делегацију, предвођену пуковником Дином Брауном, примио је начелник штаба Команде Копнене војске бригадни генерал Жарко Лазаревић, а разговарано је о развоју базе „Југ“. ■

>>> НАЧЕЛНИК Генералштаба генерал Љубиша Диковић одржао је предавање полазницима 57. класе Генералштабног усавршавања Школе националне одбране о стању, улози, намени, задацима и положају Војске Србије, о безбедносним изазовима, ризицима и перспективама даљег развоја. ■

>>> НА ПОЛИГОНУ „Боровац“ у бази „Југ“ изведена је вежба евалуације пешадијске чете 21. пешадијског батаљона 2. бригаде, под називом „Српски штит 04“. Циљ вежбе је да се оцени способност пешадијске чете у извршавању колективних задатака у мисији УН у Либану. Планирано је да чета буде у мисији у Либану од 25. маја. ■

>>> ТРЕЋА класа полазника Високих студија безбедности и одбране Школе националне одбране, у оквиру обраде дела тематике који се односи на међународне организације и њихове операције, боравила је почетком марта у Бриселу. Полазници су имали прилику да, у контактима са високим функционерима Европске уније и НАТО-а, сагледају делокруг рада и актуелне задатке тих међународних организација. ■

>>> У ОРГАНИЗАЦИЈИ Здружене оперативне команде Генералштаба, одржан је двонедељни семинар о планирању мултинационалних операција, који је организован у сарадњи с Центром за цивилно-војне односе Морнаричке последипломске школе из Монтереја, САД. ■

>>> ДЕЛЕГАЦИЈА Министарства одбране Норвешке посетила је Центар за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу, ради сагледавања досадашњих активности на подршци Норвешке развоју ЦУК АБХО и настава даље сарадње. ■

>>> ДВОНЕДЕЉНИ курс за оперативне на систему „Адамс“, у организацији Министарства одбране Краљевине Данске и Управе за логистику Генералштаба Војске Србије, реализован је у Центру за обуку логистике у Крушевцу, а полазници су били припадници оружаних снага Азербејџана, Босне и Херцеговине, Македоније, Уједињеног Краљевства, Хрватске, Црне Горе, Шведске и Србије. ■

Донација Норвешке

Протокол о донацији Министарства одбране Норвешке за допремање Лаке пољске болнице нивоа II потписали су у Београду начелник Управе за војно здравство бригадни генерал проф. др Зоран Поповић и виша саветница у Министарству одбране Норвешке Астрид Сетсас. Вредност донације износи 160.000 евра, а након завршетка процеса допремања, предвиђено је да болница буде стављена у оперативну употребу Балканских војномедицинских снага.

Током боравка у Србији трочлана делегација Министарства одбране Норвешке имала је састанак са представницима Управе за војно здравство, на коме је разговарано о сарадњи са Светским удружењем хирурга у области трауматологије (ATLS).

Представници норвешке делегације посетили су и ЦУК АБХО у Крушевцу и обишли РХ лабораторију, за чије допремање ће Краљевина Норвешка издвојити средства у износу од 13.000 евра. ■

Војна сарадња са Кином

На састанку заступника начелника Управе за међународну војну сарадњу пуковника Милана Коњикова са изаслаником одбране Народне Републике Кине старијим пуковником Ванг Хаибином размотрана је сарадња у области одбране и потписан План билатералне војне сарадње за 2014. годину.

Изражена је захвалност на помоћи коју Кина пружа Министарству одбране Србије у реформи система одбране, са нагласком на досадашње донације и школовање наших припадника. Тежиште билатералне војне сарадње биће школовање и усавршавање и стварање услова за унапређење војнокономске и војномедицинске сарадње. ■

Делегација Руске Федерације у посети Специјалној бригади

Делегација оружаних снага Руске Федерације предвођена командантом 106. ваздушно-десантне дивизије пуковником Дмитријем Валерјевичем Глушенковым посетила је Специјалну бригаду Војске Србије.

У касарни „Растко Немањић“ у Панчеву госте је примио командант Специјалне бригаде бригадни генерал Јелесије Радивојевић са сарадницима. Разговарано је о могућностима за реализацију заједничке вежбе специјалних јединица Оружаних снага Руске Федерације и Војске Србије и унапређењу билатералне војне сарадње.

Руска делегација присуствовала је приказу способности Специјалне бригаде, а посетила је и 63. падобрански батаљон у Нишу. ■

Интензивирана сарадња са Русијом

Заступник начелника Управе за међународну војну сарадњу пуковник Милан Коњиковац разговарао је са изаслаником одбране Руске Федерације у Србији пуковником Валеријем Волковим. Закључено је да је сарадња у области одбране између Србије и Руске Федерације интензивирана чему ће допринос дати активности из Плана билатералне војне сарадње за 2014. годину.

Тежиште планираних активности биће на заједничким вежбама и обуци, војној медицини и сарадњи војних ваздухопловстава. ■

У касарни „Бањица“

Богослужбени простор за вернике ИСЛАМСКЕ ВЕРОИСПОВЕСТИ

У касарни „Бањица“, у просторијама 126. бригаде ВОЈИН, Реис-ул-улема Исламске заједнице Србије Адем Зилкић отворио је богослужбено место за вернике исламске вероисповести.

Догађају су присуствовали министар одбране Небојша Родић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, чланови Колегијума начелника Генералштаба и представници Војске Србије и Армије Алжира.

Поздрављајући присутне, муфтија исламске верске заједнице Адем Зилкић рекао је да је отварање богослужбе-

СНИМИО Д. БАНДА

ног простора значајан догађај и за Војску Србије и исламску верску заједницу.

– То је потврда демократског пута Србије и враћање правде после седам деценија. Просторије које данас отварамо биће од велике помоћи припадницима Војске Србије, члановима исламске верске заједнице, јер је у вери решење за тескобу духа, а човек је биће слободе – истакао је муфтија Зилкић, који је упутио речи захвалности Министарству одбране јер је простор опремљен према исламским обичајима и у потпуности приведен намени.

Начелник Управе за људске ресурсе генерал-мајор Слађан Ђорђевић рекао је да Војска Србије наставља са развојем верске службе чиме се стварају претпоставке за остварење уставом загарантованог права на слободу вероисповести свих припадника Војске Србије.

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић уручио је муфтији Зилкићу плакету Војске Србије, док је муфтија Зилкић узвратио захвалницама министру Родићу, генералу Диковићу, генерал-мајору Слађану Ђорђевићу, бригадном генералу Душку Жарковићу, пуковницима Стевици Карапанцину и Петру Бошковићу и потпуковнику Микану Васиљевићу.

Богослужења за припаднике Војске Србије исламске вероисповести већ се служе у новопазарској касарни. ■

В. ВЈЕШТИЋ

Благословена војна капела за вернике Римокатоличке цркве

Београдски надбискуп Станислав Хочевар благословио је богослужбени простор за вернике римокатоличке вероисповести у касарни „Бањица“ у Београду.

Догађају су присуствовали министар одбране Небојша Родић, државни секретар Зоран Ђорђевић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, чланови Колегијума начелника Генералштаба и представници Војске Србије.

– Увек је велики догађај ако наш пролазан живот пожељимо да усидримо у непролазност нечега као што је Бог. Због тога је овај дан тако велик. Чекали смо га дуго, јер данас у њему цвета будућност заснована на међусобном разумевању и порукама мира. Због тога захваљујем свима који су допринели да будемо његови сведоци – истакао је надбискуп Хочевар благосиљајући војну капелу пре служења мисе, у којој су учешће узели и припадници батаљона Команде за обуку старији водник прве класе Михаљ Ердељи и разводник Ерика Буђи са Првим и Другим читањем.

Начелник Управе за људске ресурсе генерал-мајор Слађан Ђорђевић нагласио је да верска служба, војни свештеници и службеници доприносе зближавању верника свих вероисповести, нарочито у домену међусобног разумевања, толеранције, поштовања и сарадње.

– То је мисија и мост између свих људи добре воље – поручио је генерал Ђорђевић.

Отварањем другог богослужбеног простора у Бачкој Тополи споразум ће у потпуности бити имплементиран.

Главни војни капелан у Војсци Србије Горан Аврамов подсетио је на историју верске службе у српској војсци и значају поновног увођења верске службе у њене редове.

Надбискуп Хочевар том приликом уручио је поклоне и захвалнице министру Родићу, генералу Диковићу и генерал-мајору Слађану Ђорђевићу. Начелник Генералштаба уручио је београдском надбискупу Плакету Војске Србије. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

Испраћај српских мировњака

Наставак успешне

У касарни „Први пешадијски пук Књаза Милоша Великог“ у Врању организован је свечани испраћај контингента Војске Србије у мултинационалну операцију на Кипар. Чetrдесет три припадника из вода Четврте бригаде и патроле Прве бригаде, шест месеци учествоваће у мултинационалној операцији очувања мира у тој земљи.

Командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић уручио је државну заставу Србије командир у вода 4. бригаде поручнику Ивици Бараћу.

Генерал Живковић је посебно нагласио да припадници Војске Србије учешћем у мировним операцијама, на конкретан начин доприноси очувању мира и безбедности у свету. У зонама операције УН и ЕУ тренутно се налази 175 припадника Копнене војске и то у Либану, Конгу и на Кипру.

– Њима се пружа прилика да раде и стичу искуства у међународном окружењу, да се усавршавају и тиме дају допринос унапређењу оперативних способности наших састава – рекао је генерал Живковић и подсетио да је ово

шеста по реду смена стрељачких вода из састава Копнене војске, који се на Кипру ангажују од 2011. године у оквиру мађарско-словачког контингента.

У богослужбеном простору 4. бригаде, главни војни свештеник капетан Слађан Влајић причестио је припаднике стрељачког вода и патроле који одлазе у мировну операцију.

Командир поручник Ивица Бараћ рекао је да је један од основних мотива за његово учешће у мировној операцији жеља да надогради своју професионалну каријеру и да ће му сазнања која стекне помоћи у даљем усавршавању.

Разводник Ивана Стојановић жели да искаже своје војничке способности у међународном окружењу.

Заставник Далибор Јовановић из Прве бригаде биће један од шесторице чланова патроле у саставу мађарског контингента, чији ће задатак бити контрола зоне раздвајања. Он истиче да су њихови претходници имали добра искуства у сарадњи са страним армијама и да је сигуран да ће тако бити и овог пута.

на Кипар

мисије

Свечаности су присуствовали начелник Центра за мировне операције пуковник Миливоје Пајовић, начелник Пчињског округа Будимир Михајловић, градоначелник Врања Зоран Антић, родбина и пријатељи старешина и војника који се упућују у мултинационалну операцију. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

МИСИЈА СПЕЦИЈАЛАЦА

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић разговарао је са припадницима Војске Србије после ангажовања у мултинационалној операцији поморских снага Европске уније – Аталанта.

Први аутономни тим за заштиту бродова чинило је дванаест припадника Војске Србије, које је предводио мајор Иван Танацковић. Он је истакао да је тим био одличан и да су током ангажовања у мисији, од 1. децембра прошле до 2. марта ове године, показали изузетну професионалност у заштити брода „Каролина скан“, који превози храну и другу хуманитарну помоћ за становнике Сомалије, од напада пирата током пловидбе дуж обала Сомалије у Индијском океану. ■

ДОПРИНОС СРБИЈЕ МИРОВНИМ ОПЕРАЦИЈАМА

Након недавне посете Вашингтону, када је министар одбране Небојша Родић нагласио посвећеност Србије учешћу у мировним операцијама, у тексту на веб сајту Стејт департмента похваљено је српско војно руководство због промовисања мира и безбедности.

„Учешће Србије у мултинационалним мировним мисијама, као и стварање лидерске улоге у региону у обуци снага за мировне операције, омогућава Војсци Србије да покаже спремност за предузимање конкретних корака у развијању снага способних да дају значајан допринос регионалној и међународној стабилности“, наводи се у тексту, уз тврдњу да ће САД пружити подршку Србији у настојању да се тај позитиван тренд настави.

САД подржавају напоре Србије кроз Иницијативу мировних операција у свету (Global Peace Operations Initiative – GPOI), а од уласка у партнерство са САД преко Одељења за Иницијативу за мировне операције у свету (GPOI) 2011. године, број мировњака које Србија упућује у мисије УН значајно је порастао. Уз податак да је од јануара 2014. године Србија упутила 213 мировњака у шест мисија УН, са плановима да се тај број повећа у будућности, истиче се да је Србија била прва држава изван ЕУ која је понудила снаге за мисије Европске уније за обуку у Малију.

Наглашава се да Влада Србије није само пасиван прималац помоћи (преко иницијативе GPOI), већ улаже и значајна сопствена средства у изградњу центра за обуку снага за учешће у мировним операцијама, који добија регионални значај.

Део текста посвећен је и чињеници да у складу са Резолуцијом 1325 Савета безбедности Уједињених нација, жене у просеку чине седам процената особља у српским мировним снагама. Србија је послала своју прву жену официра у мировну операцију (MONUSCO) 2013. године, а од јануара 2014. године, Војска Србије има 15 жена мировњака на терену. Наглашава се да је српска професионална војска потпуно интегрисала жене у војне редове, са све већим бројем жена у официрском кадру. ■

До сада смо тежиште имали на обезбеђењу административне линије према Косову и Метохији и контроли Копнене зоне безбедности, а сада смо створили све потребне услове да тежиште рада пренесемо прво на индивидуалну, а затим и на колективну обуку. Уверен сам да ће показна вежба коју ћемо у јуну извести на *Пасуљанским ливадама* показати колико смо урадили да побољшамо способности бригаде

Година обуке

Припадници Четврте бригаде Копнене војске с поносом чувају дугу војничку традицију српске војске у Врању и на југу Србије. Својој касарни дали су назив „Први пешадијски пук књаза Милоша Великог“, оживели успомене на

пуковску славу Светог Атанасија Великог и предузели читав низ активности како би подсетили Врањанце на војнике пука који су учествовали у борбама за ослобођење Врања од Турака 1878. године.

Бригада је формирана 2007. у склопу реорганизације Војске Србије

и обавља, поред стандардних задатака обуке и помоћи становништву, и специфичне задатке обезбеђења административне линије са Косовом и Метохијом, контроле Копнене зоне безбедности и осигуравања мира свим грађанима југа Србије. Позната је и по учешћу у мултинационалним

мировним операцијама, врхунским спортским резултатима, јединственој спомен-соби, официрском балу, првом фудбалском клубу у Војсци Србије и великом одзиву грађана на одлично организовану акцију „Отворени дан“.

Бригадом од пре годину дана командује бригадни генерал Зоран Лубура, с којим разговарали о животу и раду припадника Четврте бригаде.

О Господине генерале, како бисте описали прву годину командовања бригадом?

– Постављење на дужност команданта Четврте бригаде Копнене војске доживео сам с једне стране као признање за обављање досадашњих дужности и као израз указаног поверења, а са друге сам био потпуно свестан одговорности према јединици и постављеним задацима и обавезама. Свакако, желим да нагласим да није лако наследити успешног команданта као што је то био генерал-мајор Милосав Симовић. Рад у протеклом периоду значајно ми је олакшала чињеница да сам у гарнизону Врање провео око двадесет година и да одлично познајем професионални састав бригаде, њене задатке и територију. Бити на челу Четврте бригаде је част и велико задовољство, поготово, ако се има у виду да ову јединицу красе изузетни међуљудски односи, професионализам у послу, висок степен одговорности према постављеним задацима и обавезама, чврста кохезија војног колектива и индивидуални квалитети појединаца. Посебно истичем искуство и стручност најближих сарадника као што су пуковници Зоран Насковић и Слађан Стаменковић, потпуковници Миломир Ивановић, Милорад Јовановић и Дејан Спасић и заставник прве класе Синиша Миленковић. Обављање више различитих дужности у бригади, а посебно претходне дужности, начелника штаба у команди Копнене војске, представљају значајна искуства

које ми много користе у командовању бригадом.

О У којим сегментима обуке су најправљени највећи искораци у изградњи укућних оперативних способности бригаде?

– У протеклој години, поред задатака обезбеђења административне линије са Косовом и Метохијом и контроле Копнене зоне безбедности, тежиште нам је било на достизању захтеваног нивоа индивидуалне обучености. Извршили смо више од 720 гађања из пешадијског наоружања и 18 гађања из наоружања родова, извели десет тактичких вежби, једну тактичку вежбу са бојевим гађањима и седамнаест евалуација чета и водова. С обзиром на ангажовање у Копненој зони безбедности, нисмо били у могућности да изведемо све планиране тактичке вежбе и тактичке вежбе са бојевим гађањима, али планирамо да их реализујемо у наредном периоду, најкасније до краја маја. Очигледно је да смо зацртане циљеве остварили, што најбоље показују три провере индивидуалне обучености, када је 95 посто припадника јединице који подлежу провери остварило врло добру средњу оцену индивидуалне обучености.

Интензивно смо радили и на оспособљавању команди у процесу

планирања и извођења операција и успешно реализовали 14 вежби команди. Прошле године смо значајно унапредили оперативне способности бригаде по елементима способности размештаја и мобилности у зони операције и способност делотворне и ефикасне употребе снага, док смо по осталим елементима одржали достигнути ниво способности. Овакви резултати постигнути су захваљујући залагању свих команданата батаљона-дивизиона, а посебно потпуковника Зорана Стоичкова и Бобана Тошића и мајора Милорада Петронијевића и Дејана Пешића. Важно је и поменути да смо, у оквиру редовне обуке инжењеријског батаљона, извршили уређење свих стајанки у касарнама „1300 каплара“ и „Први пешадијски пук књаза Милоша Великог“ и тако створили повољније услове за чување моторних возила и борбене технике.

О Каква је безбедносна ситуација на 117 километара административне линије и 585 километара кваграјних Копнене зоне безбедности које сте до недавно обезбеђивали и контролисали?

– Од фебруара ове године задатке обезбеђења административне линије и контроле Копнене зоне безбедности извршавају припадници

ЦИВИЛНО-ВОЈНА САРАДЊА

Стабилности ситуације у Копненој зони безбедности значајно доприносе активности цивилно-војне сарадње, пре свега у делу пружања помоћи цивилном становништву, што је значајно утицало на јачање међусобног поверења становништва и припадника војске. Сарадња са безбедносним службама, полицијом и жандармеријом на овим задацима изузетно је добра, у смислу размене података, заједничког ангажовања и правовременог предузимања мера на основу расположивих информација, док сарадњу са припадницима КФОР-а из мултинационалне борбене групе „Исток“, стационираних на Косову и Метохији, оцењујемо као веома квалитетну. Илустрацију добре сарадње са међународнима снагама на Косову и Метохији представља успешна организација састанака на командном нивоу, координационом и локалном нивоу, заједничка извиђања праваца и реализација 37 једновремених патрола на различитим правцима.

Прве бригаде Копнене војске. Разлог дезангажовања Четврте бригаде са овог задатка, после више од десет година, јесте намера да се припадници бригаде превасходно посвете извођењу индивидуалне и колективне обуке, како би се што боље припремили за извођење тактичке вежбе са бојним гађањем на интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“, на нивоу Војске Србије, крајем јуна. Ситуација у Копненој зони безбедности је, иначе, врло стабилна, с тим што увек прети опасност погоршања безбедности услед деловања екстремних и терористичких снага. Морам нагласити да у последње две године, од напада на полицијски пункт код села Добросин, није било терористичког деловања у Копненој зони, мада је регистровано 115 случајева отварања ватре у насељеним местима дуж административне линије. Забрињавају и чињенице да смо пронашли ручну бомбе и мине изненађења у рејону објекта „Гури

Гат“ и да су наши припадници спречили више покушаја недозвољеног преласка административне линије, шверца стоке и робе широке потрошње и нелегалне сече шуме.

Q Недавно се пешадијски вод Четврте бригаде враћио из мултинационалне операције у Либану, а на Кипар је испраћен стрељачки вод из састава бригаде? Каква су досадашња искуства учешћа припадника ваше јединице у мировним операцијама и у којој мери се она примењују у обуци и свакодневном раду?

– Пешадијски вод из састава бригаде био је ангажован у мултинационалној операцији у Либану у периоду од 20. маја до 5. новембра прошле године. Поносни смо на резултате и

успехе. У прилог томе највише говоре високе оцене официра шпанског контингента, у чијем саставу су наши припадници извршавали задатке. Командант сектора „Исток“, у мисији УН у Либану, шпански бригадни генерал Фернандо Лопез дел Позо, одликовао је медаљама УН 34 припадника вода, а командир вода капетан Тодоровић је за успешно командовање и остварене резултате у мисији ванредно унапређен у чин мајора поводом дана јединице.

Искуства наших припадника у мултинационалним операцијама су вредна и користе се, до скоро у Копненој зони безбедности, а сада у обуци. Међутим, морам да нагласим и да су дугогодишње ангажовање наших официра, подофицира и војника у Копненој зони безбедности и истрајна борба за мир на подручју југа Србије представљали праву школу за рад у мировним мисијама у Либану и на Кипру, пошто је реч о врло слич-

ним задацима попут патрола, осматрачница, заседа или рада на контролном пункту.

Q *Познајте је да сће много учинили да олакшајте животи људима на југу Србије и да постоје бројни примери људности и солидарности припадника Четврте бригаде према мештанима и што без обзира на њихову националну, верску и политичку припадност. Реците нам који су основни модалитети сарадње са локалним становништвом у општинама Врање, Бујановац, Прешево, Трговиште, Сурдулица и Владичин Хан и како се те активности практично реализују на терену?*

– Припадници бригаде имају изузетно добру сарадњу са локалним самоуправама и становништвом, а она се одвија у низу активности које су несумњиво допринеле смањењу тензија на простору југа Србије. У оквиру бригаде, од 2007. године, функционише Канцеларија за цивилно-војну сарадњу која реализује сарадњу са локалним становништвом кроз учешће припадника јединице у свим културним манифестацијама и хуманитарним акцијама, изградњи и поправци путева у Копненој зони безбедности, водообезбеђењу села у сушним периодима, чишћењу и одржавању проходности локалних путева у зимском периоду и лекарским прегледима становништва у планинским и неприступачним селима.

Инжињерци Четврте бригаде су, на пример, извршили поправку педесет километара путева у Копненој зони безбедности, које користе и војска и становништво, док су у зимским периодима чистили путеве ка базама и објектима на бујановачком и прешевском правцу. Обезбеђивали смо воду за становништво у сушним периодима, у селима у прешевској општини и где год је то било потребно, док

СПОРТСКИ РЕЗУЛТАТИ

Знамо да од физичке спремности старешина и војника зависи квалитетно извршавање војничких задатака и управо зато стално стварамо услове за још бољу физичку припрему и бављење разним спортовима. Резултати нису изостали, што се најбоље видело на овогодишњим Спортским првенствима Копнене војске и Војске Србије и другим такмичењима, где су тим у футсалу, десетар Јасмина Зафировић Стијеља, разводник Тина Златковић и други припадници јединице показали победнички менталитет и постигли одличне резултате, док је разводник Ивана Стојановић проглашена за најбољу спортисткињу Војске Србије.

смо у зимским непогодама прискакали у помоћ при рашчишћавању најугроженијих праваца. Недавно смо учествовали и у акцији гашења пожара и пружања помоћи манастиру „Свети Прохор Пчињски“. Посебно смо поносни на акцију „Лекар на селу“, током које су наши лекари и медицински техничари обишли 17 села у врањској, бујановачкој и прешевској општини и пружили медицинску помоћ људима чији број прелази 700.

Када већ говоримо о раду санитарске службе у бригади којом руководи мајор Саша Димитријевић, потребно је поменути да су лекари бригаде обишли и 90 војних пензионера који су непокретни и слабије покретни, док су припадници бригаде учествовали у акцијама добровољног давања крви више од 500 пута, што је рекорд у Копненој војсци. Хуманост смо доказали на делу прикупљајући милион и 750 хиљада динара у разним хуманитарним акцијама.

Q *Акција „Отворени дан“ је у Врању посебан догађај. Колико је људи до сада посетило врањске касарне у овим акцијама и који је број посетилаца спомен-собе Четврте бригаде, која на јединствен начин сјаја војну прошлост и садашњост Врања?*

– Чetrдесет хиљада људи је до сада посетило врањске касарне и дружења војске и народа, што потврђује да је гарнизон Врање један од најпо-

сећенијих гарнизона у Војсци Србије у акцији „Отворени дан“. Нама је драго када отворимо капије и када добијемо прилику да разговарамо са грађанима, покажемо им шта знамо и уверимо их у наше способности. Врањанци су поред Музеј-куће књижевника Боре Станковића добили још једно место, спомен-собу бригаде, којом могу да се поносе јер је у њој великим бројем експоната и докумената сачувана војничка историја Врања и околине. До сада је спомен-собу бригаде посетило више од 35 хиљада грађана, омладинаца и деце и више од четрдесет високих делегација из земље и иностранства.

Q *Које су најзначајније активности Четврте бригаде у наредном периоду?*

– Ова година ће за Четврту бригаду Копнене војске бити година обуке. До сада смо тежиште имали на обезбеђењу административне линије према Косову и Метохији и контроли Копнене зоне безбедности, а сада смо створили све потребне услове да тежиште рада пренесемо прво на индивидуалну, а затим и на колективну обуку. Уверен сам да ће показна вежба „Ојачани механизовани батаљон у нападу“, коју ћемо извести на полигону „Пасуљанске ливаде“, показати колико смо урадили да побољшамо индивидуалну и колективну обученост. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимимо Даримир БАНДА

Сарадња са Европском одбрамбеном агенцијом

У оквиру сарадње предвиђене у Административном аранжману који је Министарство одбране потписало са Европском одбрамбеном агенцијом у децембру 2013. године, делегација Министарства одбране и Војске Србије коју је предводио бригадни генерал др Бојан Зрнић, у улози официра за везу са Агенцијом, учествовала је 18. марта на састанку Консултативног комитета у формату директора за способности.

Извршна директорка Европске одбрамбене агенције, Клод Франс Арно упознала је учеснике са хронологијом догађаја који су пратили потписивање Административног аранжмана између Европске одбрамбене агенције и Министарства одбране Србије, позитивно оцењујући допринос Србије Заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици кроз учешће Војске Србије у војним операцијама под водством Европске уније.

Презентација бригадног генерала Зрнића обухватила је приказ националне методологије планирања развоја заснованог на оперативним способностима, приоритете у развоју способности у наредном периоду, ангажовање снага Војске Србије у мултинационалним операцијама са тежиштем на операцијама под водством ЕУ, области и пројекте Агенције на којима Министарство одбране и Војска Србије желе да учествују, као и капацитете које имају на располагању за учешће у тим пројектима. Затражен је и приступ базама података о пројектима и програмима Европске одбрамбене агенције и о европским капацитетима за тестирање и евалуацију наоружања. Такође је исказана подршка иницијативи Удруживања и дељења коју развија Европска одбрамбена агенција и затражено је учешће припадника Министарства одбране у раду Групе за материјалну стандардизацију Европске одбрамбене агенције.

На састанку су подржани предлози конкретних садржаја сарадње са Европском одбрамбеном агенцијом које је изнела делегација Министарства одбране и Војске Србије. ■

Семинар о мултинационалним операцијама

У Центру за мировне операције Војске одржан је семинар о савременим мултинационалним операцијама на коме су говорили одлични познаваоци те области, Милош Стругар, саветник у Министарству спољних послова и доскорашњи заменик шефа мисије UNIFIL у Либану и Џулијан Харстон, бивши специјални представник генералног секретара УН у мисијама на Хаитију и у Западној Сахари и бивши директор Одељења УН за Блиски исток и Африку.

Циљ семинара је сагледавање концепта савремених мировних операција, које су у основи мултидимензионалне, имајући у виду цивилну, војну и полицијску компоненту чија размера зависи од мандата конкретне мисије.

На почетку рада начелник Центра за мировне операције пуковник Миливоје Пајовић истакао је да је тренутно 214 војника у мисијама УН и ЕУ. Током претходне године у миси-

је широм света упућен је исти број српских мировњака, као укупно у протеклој деценији. Уз то, у Центру се развија и академска подршка нашем присуству у мисијама у свету.

Говорећи о савременим мировним операцијама, као и о томе колико се оне разликују од традиционалног схватања, Џулијан Харстон је посебно истакао интегрисани приступ који је развио УН у последњим деценијама, наглашавајући да и војна и политичка компонента морају да се развијају паралелно. Он је, такође, указао на то да су изазови мировних операција данас веома велики, јер конфликти све чешће превазилазе границе појединачних држава.

Осврнувши се на историјат мисије UNIFIL у Либану, Милош Стругар је подсетио на природу сукоба у тој земљи као и на најважније догађаје и документа УН у вези са овом мисијом. Имајући у виду да је био у прилици да сарађује са припадницима Војске Србије који су ангажовани у Либану, изузетно позитивно је оценио њихов рад, указујући да су показали висок ниво професионалности и знања.

На семинару су, уз припаднике Министарства одбране и Војске Србије, учествовали су и представници Факултета безбедности, Министарства спољних послова, МУП-а и Канцеларије УН у Београду. ■

Б. МИЉИЋ
Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

Обележен Дан Војне академије – 18. март

Акредитација нових студијских програма

Свечаности поводом обележавања Дана Војне академије присуствовали су државни секретар Зоран Ђорђевић, помоћници министра одбране Милош Јанковић (за људске ресурсе), Мирослав Јовановић (за политику одбране), Србислав Цвејић (за буџет и финансије), чланови колегијума начелника Генералштаба и бројни гости из образовних институција, културног и јавног живота Србије.

У поздравној речи начелник Секретаријата Војне академије, пуковник Милољуб Сретеновић, уз подсећање на богату историју те високошколске војне установе, истакао је да је покренуто неколико важних реформских процеса.

– Најважнија је поновна акредитација. Војна академија је у сарадњи са командама и јединицама Војске Србије крајем 2013. године израдила нове студијске програме који треба да обезбеде квалитетне официре за трећу деценију 21. века – нагласио је пуковник Сретеновић, додајући да се кључни реформски процеси огледају у процесу акредитације нових студијских програма АБХО, ПВО и заједничког мастер програма са Државним универзитетом у Новом Пазару, чиме се отвара ново образовно научно поље, а програм војно ваздухопловство прераста у петогодишње академске студије. До краја године Војна академија ће акредитовати студије АБХО, Геодетско инжењерство и Логистику одбране, а циљ је да буде акредитован и један мастер програм на енглеском језику, а то је Форензичко инжењерство.

Признања

Ректор Универзитета одбране генерал-потпуковник проф. др Миодраг Јевтић уручио је признања најбољој катедри – катедри Војномашинског инжењерства, најбољем наставнику пуковнику доц. др Мирославу Талијану и најбољем наставнику у Војној гимназији војном службенику Чедомиру Млинаревићу, професору историје.

Ректор Универзитета одбране, такође, уручио је признања и најбољем научном раднику потпуковнику др Миленку Андрићу, дипломираном инжењеру из катедре Војно-електронских система, као и најбољем ученику 38. класе Војне гимназије Стефану Коварбашићу.

Пуковник Милољуб Сретеновић уручио је плакету Војне академије продуценту ТВ серије „Војна академија“ Небојши Гарићу.

Традиција војног школства у Србији дуга је 164 године и уско је повезана са процесом стварања модерне српске државе. Кнез Александар Карађорђевић је 18. марта 1850. године потписао Указ о оснивању Артиљеријске школе у Београду, чију традицију и данас чува Војна академија. ■

Б. МИЉИЋ

>>> ДИРЕКТОР Војне контроле квалитета потпуковник др Ивица Марјановић уручио је руководство Ваздухопловног завода „Мома Станојловић“ сертификат о успостављању система менаџмента квалитетом по захтевима стандарда SRPS ISO 9001:2008 и SORS 9000/05. ■

>>> ФОНД за социјално осигурање војних осигураника доделио је кључеве станова деветорици пензионисаних припадника Министарства одбране и Војске Србије. Најављена је додела још 18 станова. ■

>>> У ЦИЉУ пружања помоћи најугроженијим становницима Западнобачког округа, припадници Првог Центра за обуку, у сарадњи са Удружењем „Коло српских сестара“, организовали су хуманитарну акцију „Један артикал – једно домаћинство“ и из сопствених прихода прикупили најосновније и најнеопходније артикле. ■

>>> У САРАДЊИ с Институтом за трансфузиологију Војномедицинске академије и Војном болницом Ниш, Бригада везе организовала је добровољно давање крви. ■

>>> ПОБЕДНИК Лиге ветерана нишког гарнизона у малом фудбалу је екипа 63. падобранског батаљона, која је у финалу победила екипу 21. батаљона везе са 5:1. За најбољег играча проглашен је заставник Синиша Тројановић. ■

>>> ПОВОДОМ 20. марта – светског Дана борбе против карцинома дојке, у Гарди су проф. др Радан Џодић са Института за онкологију и радиологију Србије и проф. др Весна Костић, председница Саветовалишта за психоонкологију, одржали предавање на тему „Превенција карцинома дојке и грлића материце“. ■

>>> ПРИПАДНИЦИ Гарде Војске Србије, поручник Ђорђе Симић и потпоручница Александра Мишић посетили су Основну школу „Драгомир Марковић“ у Крушевцу, како би осмацима и члановима историјске секције приближили живот и рад у тој елитној јединици и предности војног позива. ■

Унапређење заступљености жена
у сектору безбедности

Допринос реформи друштва

Извештај о спровођењу Националног акционог плана (НАП) за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији усвојен је једногласно на седници највишег институционалног тела Владе за спровођење поменутог акционог плана – Политичког савета, која је одржана у Министарству одбране.

Политички савет Владе, на шестој по реду седници, којом је председавао Зоран Ђорђевић, државни секретар у Министарству одбране, сумирао је резултате трогодишње примене поменуте Резолуције у Србији и нагласио значај успостављања готово свих институционалних тела и механизма родне равноправности у земљи, укључујући и Мулти-секторско тело Владе, аналитичке групе и истраживачке тимове, саветнице за родну равноправност и „особе од поверења“ у органима државне управе. Важно је истаћи да су седницама Политичког савета, у протеклом периоду, по позиву, присуствовали и представници Повереништва за заштиту равноправности, Заштитника грађана, Комисије за праћење спровођења НАП Народне скупштине.

Нови састав Политичког савета, који чине 12 представника надлежних министарстава, управа, канцеларија и агенција Владе, готово сваког месеца редовно одржава седнице и састанке својих радних тела (Радна група Политичког савета за унапређење спровођења НАП; Радна група Политичког савета за усмеравање рада Мултисекторског координационог тела и Радна група Политичког савета за стварање политичких предуслова за достизање циљева предвиђених НАП).

У Извештају који ће Политички савет поднети на даље разматрање и усвајање Влади, а потом и Комисији за праћење спровођења НАП за примену Резолуције 1325 СБ УН при Народној скупштини Републике Србије, али и доставити Мисији Републике Србије у седишту УН у Њујорку, свакако

Трогодишње искуство

Резолуција 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност усвојена је 2000. године да би се нагласиле штетне последице оружаних сукоба на жене и девојке и истакао значај улоге жена у изградњи мира и постконфликтном опоравку земље. То је једна од најважнијих резолуција УН у области мира и безбедносне политике и више од тридесет земаља света, међу којима је и Србија, израдило је и спроводи акциони план за њену примену.

Након трогодишње примене Националног акционог плана у нашој земљи постигнут је значајан напредак у достизању седам општих циљева садржаних у НАП и у успостављању мултисекторске сарадње свих органа државне управе, као и сарадње органа државне управе са организацијама цивилног друштва и са појединим међународним организацијама на примени Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији, посебно са Агенцијом UN Women, UNDP/SEESAC и Мисијом OSCE у Србији.

ће се апострофирати значајни резултати, али и постојећи проблеми током имплементације НАП у периоду 2010–2013. и изнети препоруке у вези са применом наведеног плана до 2015. године.

Извештај се осврће на потребу веће улоге жена, не само у оружаним снагама, већ и у локалној заједници – што представља део суштинске политичке реформе друштва, како би се афирмисала улога жена као значајног и бројног људског ресурса који још увек није одговарајуће искоришћен у безбедности. Међутим, не може се пренебрегнути чињеница да је, управо захваљујући НАП, дошло и до значајног повећања заступљености жена у војсци, полицији и царини, као и веће заступљености жена на свим нивоима одлучивања у друштву.

На седници Политичког савета посебно је истакнуто да је Република Србија једна од првих земаља у свету која је усвојила национални Извештај о спровођењу НАП за примену Резолуције 1325 СБ УН, будући да ће се дебата о том питању покренути од стране Генералног секретара УН, након што све земље чланице Светске организације израде и доставе своје националне извештаје о овом питању до 11. априла 2014. године. ■

Сања САВИЋ

Предавање о Србима на Крфу

СТОЈТЕ, ГАЛИЈЕ ЦАРСКЕ...

Кустос Српске куће на Крфу, Љубомир Сарамандић одржао је на Војној академији интеракцијско предавање о Србима на Крфу, које је изазвало огромно интересовање кадета и њихових наставника.

У препуној биоскопској сали, током исцрпног и веома инспиративног излагања о страдању српске војске преко Албаније, није се могло чути ништа друго до емотивног гласа човека који већ 14 година приповеда о голготи преживелих Срба и Плавој гробници на острву Видо.

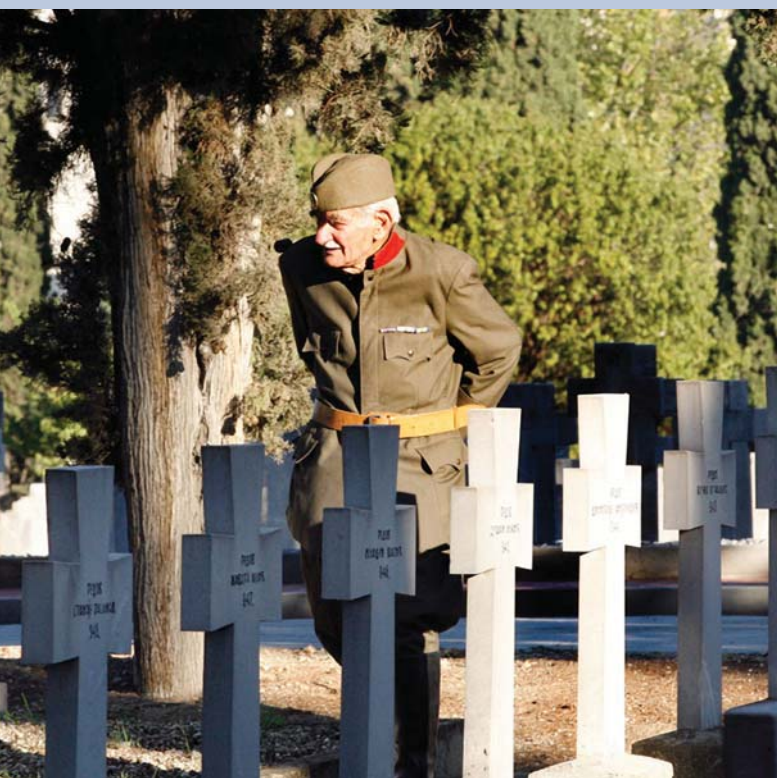
Мир који је владао у сали сведочио је о бури осећања, проузрокованих стравичним подацима о броју погинулих и умрлих на Крфу. Колоне гладних и исцрпљених српских официра, војника и народа, десетковане током прелаза албанских гудура, исцрпљене глађу и тифусом, ослабљеног имунитета, ређале су се у мислима кадета, док су слушали чињенице о страдању српске војске. Више од 243 хиљаде припадника српске војске страдало је до доласка на Крф. А тамо, где је требало да нађу спас, умирање се наставило. После медицинске тријаже и сурове, али неизбежне, дељени су на оне за које има наде у оздрављење и оне друге. Они су, већ у канцама смрти, одвожени на оближње острво Видо. Тамо су и сахрањивани, најпре на тлу, а затим у воде Јонског мора, у *Плаву гробницу*. Дневно је умирало од 100 до 150 бораца, највише најмлађих, тек регрутованих.

ПАТРИОТСКО НАДАХНУЋЕ

Готово двочасовно предавање кустоса Љубомира Сарамандића, одржано у организацији Управе за стандард, традиције и ветеране, било је праћено обиљем фотографија из Српске куће на Крфу. Сведочанства о високом моралу војника којима се, за нешто више од месец дана, вратио победнички дух, о припадницима батаљона 1300 каплара, који су, после реорганизације војске на Крфу и опремања новим наоружањем и опремом, једва дочекали повратак на фронт, нису оставила равнодушним кадете и кадеткиње Војне академије. Предавање коме су присуствовали у великом броју, несумњиво ће представљати још један, веома јак беоцуг у ланцу морала, патриотизма и снаге којом се надахњују током свог образовања за официрски позив.

А речи једне од најлепших и најпотреснијих патриотских песама, *Плаве гробнице* Милутина Бојића, многе ће одвести до Крфа и до острва Видо, до маузолеја, вечитог сведочанства о жртви наших предака, датој за слободу и опстанак нације. У Првом светском рату Србија је изгубила трећину свог становништва. Велики део жртава остао је баш на Крфу.

– Примера страдања српских војника на путу до Крфа, незабележеног у дотадашњој националној историји, заиста је много – подвукао је кустос Љубомир Сарамандић, наводећи неке од њих. – Прелаз преко Албаније трајао је од 20 до 40 дана. А хране је било за свега десетак. Албански живаљ је био прилично негостољубив, до хране се тешко долазило, хлеб је био луксуз. У таквим условима морал је био фантастичан. По доласку на Крф, исцрпљени српски војници нису украли ни једну поморанцу, нису поломиле ни једну грану маслиновог дрвећа, нису се потукли, нису се насилнички понашали према својим, у старту неповерљивим домаћинима. Веома брзо били су за то награђени. Крфљани су их, после првих неколико дана неповерења, примили широкогрудно, од свег срца им нудећи гостопримство. И данас у речнику локалног становништва постоје српске речи кућа, хлеб, вода... Те, најчешће речи српског војника на Крфу, острвљани никада неће заборавити – тврди кустос Љубомир Сарамандић. ■

Д. ГЛИШИЋ

Технички опитни центар

Нови статус мења све

Током прошле године Технички опитни центар имао је исте проблеме као и друге установе у систему одбране – смањена буџетска средства и немогућност располагања оствареним приходима. Нешто се, ипак, променило – нов је статус установе. Технички опитни центар се акредитовао као истраживачко-развојни институт, односно научноистраживачка организације, као што су и ВМА, ВА и ВТИ.

Прошле године запослени у Техничком опитном центру прославили су јубиларну четрдесетогодишњицу постојања установе. Ове године, 22. марта, обележили су и 41. Шта се све дешавало у тој установи лане, сазнали смо од директора Техничког опитног центра пуковника проф. др Слободана Илића.

Као и друге установе у Војсци, и ТОЦ је током прошле године имао исте проблеме – смањена буџетска средства и немогућност располагања

оствареним приходима. Нешто се ипак променило боље – нов је статус установе. Технички опитни центар акредитовао се као истраживачко-развојни институт, односно научноистраживачка организације, као што су ВМА, ВА и ВТИ. Захваљујући томе, од 1. јануара 2014. враћен им је подрачун у Рачунском центру, тако да ће ове године моћи да располажу својим приходима.

Даљи кораци у акредитацији јесу израда статута и конституција научног већа Техничког опитног центра.

Статут су израдили и он се налази у Министарству просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. О статуту су се већ позитивно изјаснили Управа за стратегијско планирање МО и Управа за планирање и развој ГШ ВЈ.

– После тога, формираћемо научно веће, које ће омогућити да младе сараднике бирамо у научна звања, у

ПРИКАЗНА ГАЂАЊА

– У Никинцима се, током прошле године у односу на раније, повећао број разних приказних гађања за домаће и иностране делегације, што је добро за систем одбране и фабрике одбрамбене индустрије. Да би се извела та неустановљена гађања, ми смо наше капацитете и капацитете полигона морали да прилагодимо специфичним захтевима оних чија смо средства презентовали. То су нова средства за наше извршиоце гађања. Они су морали да их виде, информишу се о њиховим могућностима, зонама безбедности, да направе процену ризика, како би се извело бојево гађање у таквим околностима – каже пуковник Илић.

складу са законом. Можемо да се похвалимо да су током прошле и ове године рад установе ојачала три нова доктора наука. Такође, током прошле године отворен је конкурс за пријем осам цивилних лица за слободна радна места у ТОЦ-у. Конкурс је спроведен, ми смо нове колеге изабрали. Њихова документација послата је надлежној управи, која би требало да, према нашем предлогу, прими тих осморо људи у стални радни однос. Надам се да ће добијена акредитација научне установе, отворити додатна врата за пријем новог кадра у радни однос – каже пуковник проф. др Слободан Илић.

Он додаје да планирају да се ТОЦ, односно Центар за летна испитивања у Батајници, током ове године акредитује за одржавање ваздухоплова одређеног типа код Директората за цивилно ваздухопловство.

– Уз акредитацију за испитивање ваздухоплова, коју смо већ добили од Директората цивилног ваздухопловства, ми смо на корак до акредитовања школе пилота за стицање цивилних овлашћења. Трешало би споменути да је некадашњи Ваздухопловни опитни центар (ВОЦ) имао акредитовани школски програм и да су неки од наставника летења у тој школи ВОЦ-а и данас у ТОЦ-у – истиче пуковник Илић.

Кадар

Осморо младих људи који ће доћи у ту установу биће распоређени на разна места у ТОЦ-у. Међутим, пуковник Илић каже да у тој установи постоји стална потреба за искусним кадром, јер не постоји факултет на коме би се неко школовао за испитивања техничких система.

– Младим колегама је факултет само добра полазна основа. Они ће морати много тога да науче о испитивању и да упознају бројне стандарде, прописе о квалитету производа и друга документа, како би током испитивања могли да поштују процедуре прописане у ТОЦ-у. Док не стасају у испитиваче, помагаће им старије колеге, а надам се и они који су отишли у пензију – каже директор.

Он је споменуо специјалности које постоје у тој установи, а за које се кадар не може школовати изван система одбране. На првом месту су

пиротехничари. Они морају да имају шира знања од класичних пиротехничара. Стога су у ТОЦ-у решили да плански шаљу људе у фабрике одбрамбене индустрије и Технички ремонтни завод Крагујевац, како би се упознали са њиховим производним програмима и проширили своја знања.

За ту установу специфична је и професија метролога. Њиховом усавршавању, такође се мора посветити пажња. Директор ТОЦ-а истиче да је ове године Управа за одбрамбене технологије издвојила знатна средства да се еталонирају примарни еталони у иностранству. Захваљујући томе подићи ће се њихова поузданост и метролози из ТОЦ-а биће оперативнији за рад у систему одбране.

У Техничком опитном центру планирају да реше и проблем специјалности за које немају стручњаке, попут осматрача и метеоролога. Направили су план обуке дела постојећег састава у Центру за испитивање НВО у Никинцима, како би их оспособили и за те послове. На тај начин повећаће се број људи који би могли једни друге да замене.

На питање који је кадар дефицитан, пуковник Илић каже да им недостају стручњаци за испитивање ваздухопловних електронских система, односно авионике, стручњаци у области софтвера и опитни пилоти.

– Једино се у ТОЦ-у може завршити курс опитних пилота, који у идеалним условима може да траје две, а најчешће три до четири године. До краја ове године требало би да пет пилота ТОЦ-а заврши курс за опитне пилоте – наглашава пуковник Илић.

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ТЕХНИЧКОГ ОПИТНОГ ЦЕНТРА

На свечаности обележавања Дана Техничког опитног центра – 22. марта, којој је присуствовао и начелник Управе за планирање и развој (Ј-5) генерал-мајор Душан Стојановић, о актуелном тренутку ТОЦ-а говорио је директор пуковник др Слободан Илић и истакао да је ТОЦ акредитован као истраживачко-развојни институт.

Директор ТОЦ-а говорио је о резултатима рада у протеклој години, плановима за унапређење рада и усавршање стручног кадра, као и о будућој изградњи нових ватрених положаја у Никинцима. ТОЦ-а појачан тројицом нових доктора наука, а до краја године требало да да петорица пилота те установе заврше школовање и постану опитни пилоти.

БРОЈКЕ

Прошле године у Центру за испитивање НВО Никинци испалено је око 9.000 артиљеријских пројектила, 350 ракета, уништено око 600 убојних средстава у различитим калибрима. Сем тога, њихова возила прешла су 320.000 km пута и за све то време нису имали отказе на техничким системима из њиховог састава.

Испитивања

Прошле године Центар за испитивање НВО Никинци, ватрена лабораторија ТОЦ-а, био је изузетно ангажован. Испалено око 9.000 артиљеријских пројектила, 350 ракета, уништено око 600 убојних средстава у различитим калибрима.

– Развој средстава наоружања, односно муниције, посебно ракетних система, намеће потребу да се пласмани у Никинцима, односно ватрени положаји са којих лансирамо ракете, прилагоде реалним потребама тих система. То су све већи домети и потреба да се испрати целокупна путања лета тих пројектила, како би резултати испитивања били што веродостојнији и прецизнији. Генералштаб је дао сагласност да од 1. априла започнемо санацију једног ватреног положаја и да изградимо нови, који ће нам омогућити да изводимо гађања из стрељачког и артиљеријског наоружања калибра до 30 mm на даљинама до три километра. Сем тога, властитим снагама, и уз помоћ ВУ „Моровић“, ове године направимо и једна нови пласман за ракете, на коме ћемо моћи да пратимо њихов лет на домету до шест километара – објашњава директор Техничког опитног центра.

Потребу за проширењем полигона успоравају нерешени имовинско-правни односи. Зато је Министарство одбране упутило допис Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, како би се и тај проблем решио.

Полигон у Никинцима моћи ће, у инфраструктурном смислу, да уређују

у складу са одобреним новчаним средствима и сопственим приходима, тако да ће ове године нагласак бити на санацији техничке радионице у Никинцима. Директор ТОЦ-а каже да би до 2015. требало да направе радионицу примерену 21. веку и вољи и знању запослених у њој – са свим потребним алатима и опремом.

– Треба споменути да смо од средстава која смо имали 2012. и 2013. године започели и завршили израду 175 киловатног агрегата за производњу електричне енергије, који се аутоматски укључују у рад у случају нестанка електричне енергије у дистрибутивној мрежи. То нам омогућава да, у случају нестанка електричне енергије, не прекидамо опите започете у клима-коморама, који се некад састоје у циклирању од 28 дана, већ да сопственом енергијом одржавамо потребну температуру. Нажалост, не можемо да зановимо електро-мрежу и трансформаторске станице, које су из 1951. године, клима-комору из 1984, водоводну мрежу, 32 km путне инфраструктуре... – каже пуковник Илић.

Средства из прихода која ће ове године моћи да користе помоћи ће им да лакше одржавају возила и постојећу технику. То је, како кажу, мало.

– Центар за испитивање НВО Никинци је регионални центар за испитивање савремених средстава НВО, упоредив са сличним страним полигоном у развијеним државама. Останемо ли без људских и материјалних ресурса, које има полигон Никинци, Војска Србије и наша одбрамбена индустрија, остаће без полигона за развојна и верификациона испитивања муниције и

наоружања. Са оваком динамиком улагања у полигон Никинци ми полако, али сигурно идемо ка томе. Стално говорим да Центар за испитивање НВО у Никинцима и Центар за летно испитивање у Батајници нису батаљони војске који сваки дан или периодично изводе исту или сличну радњу. Они су опитни батаљони који сваки дан изводи различите задатке. Испитивања наоружања и муниције се увек разликују – различита су средства НВО, мете, метео-ситуација, муниција којом се изводи гађање, температура муниције, углови под којима вршимо гађање, захтевани падни углови пројектила, доба дана, мерења која се врше на оружју и муницији ... – истиче пуковник Илић.

У тој установи увек се налазе у процепу – да стално унапређују квалитет испитивања и да, истовремено, смањују трошкове опита, ако се једно с другим не коси.

– Понекад можемо да уштедимо значајна средства. Све чешиће се приликом провера тактичко-техничких захтева и квалитета средстава НВО, консултујемо са тактичким носиоцима. Од њих тражимо да се изјасне о томе да ли су добијени резултати довољни за оцену – да се настави или прекине испитивање. Сматрам да би тактички носиоци требало да имају изражајнију и активнију улогу у поступку испитивања. Све се налази у њиховим рукама, без обзира на нашу оцену и предлог о увођењу у наоружање Војске. Технички опитни центар је ту само да им олакша ту одлуку, тако што ће им дати техничку истину – истиче директор пуковник проф. др Слободан Илић. ■

Мира ШВЕДИЋ

ОДБРАНА

Специјални прилог 102

Из историје ратовања

ПРЕКРЕТНИЧКЕ БИТКЕ И БОЈЕВИ

Избор и обрада Крсман Милошевић

БЛИСТАВА ПОБЕДА АТИЊАНА

Маратонска равница, оивичена са три стране огранцима Пентеликона и Парнаса, а са истока морем, дугачка је девет, а широка три километра. Око три четвртине северног дела су баруштине, а јужни део чини терасу, која се спушта према мору. Ту, на том пространом пољу, 13. септембра 490. године пре нове ере дошло је до великог сукоба у коме су Атињани однели блиставу победу, наметнувши много моћнијим Персијанцима своју тактику.

Стара Грчка није била политички јединствена. Сваки њен град са околином сачињавао је посебну град-државу, по систему владавине често различиту од других. Посебно је велика разлика била између Спарте и Атине, две водеће државе старе Грчке. Док је Спарта била изразито аристократска, са

оштрим супротностима између малобројне владајуће класе и слободних грађана и робова, дотле је Атина била типична држава робовласничке демократије са великим бројем слободних грађана.

Пети век пре Нове ере карактерисали су грчко-персијски ратови. Било је то време када је Персија достигла

највећу моћ. Дарије Први (522–486) постао је владар огромне државе, настале у непрекидним освајачким походима. Она се пружала од Инда до Хелеспонта, од слапова Нила до обала Црног мора. У даљим освајањима Дарије се оријентисао на запад – на европске обале Егејског мора, Балкан и Грчку.

Почетком пролећа 492. године пре Христа персијски војсковођа Мардониде, иначе Даријев зет, отпочео је први поход на Грчку. Према речима Херодота (484–425), оца историје, циљ тог похода било је освајање што већег броја хеленских градова. После успешног почетка и освајања неколико острва, међу којима и Тасоса, Персијанци су доживели „хаварију“. На Халкидичком полуострву, близу Атоског рта, персијску флоту захватила је велика бура. Страдало је око 300 бродова и више од 20.000 људи, па су Персијанци враћени на „полазне положаје“.

Тај први неуспели поход није одвратио Дарија од похода на Грчку. Сем војних, обавио је и дипломатске припреме. Упутио је изасланике на острва Егејског мора, са захтевима „земље и воде“ – знака покорности. Но уместо доказа покорности, персијски изасланици добили су – смрт. Побийени су у Атини и Спарти.

А онда, почетком пролећа 490. године пре нове ере, персијска војска окупила се у Киликији. После одлуке да се морским путем пребаце у Атику сакупљена је велика флота, која је, према Херодоту, износила 600 тријера (ратних лађа) и сабрана је огромна и добро наоружана копнена војска. Сматра се да су Персијанци на бродове сместили око 15.000 пешака, првенствено стрелаца и 500–800 коњаника, пошто је транспортовање бродовима већих војних контингента, посебно коњице, у античко доба било веома оте-

жано. Почетком лета те године персијска флота кренула је из Киликије и преко Родоса и Делоса упутила се према Атини. Према савету Хипије, искрцавање је извршено у равници, близу Маратона, на 42 километра удаљености од Атине.

Херодот не помиње јачину атинске војске, али већина каснијих историчара помиње број од око 10.000 атинских хоплита (пешака-оклопника), под командом даровитог војсковође Милтијада. Њима треба прибројати изванредан број лакших пешака и робова, који су се по први пут борили са Хеленима. Пред Атињане се поставило основно питање: да ли Персијанце чекати у граду, иза затворених зидина, или поћи у сусрет? Одлучено је да се отпор пружи на отвореном пољу, уз захтев Милтијада да се изврши неодложни покрет.

Маратонска равница, оивичена са три стране огранцима Пентеликона и Парнаса, а са истока морем, дугачка је девет, а широка три километра. Око три четвртине северног дела су баруштине, а јужни део чини терасу која се спушта према мору. Ту, на том пространом пољу, 13. септембра 490. године пре н. е., дошло је до великог sukoba у коме су Атињани однели блиставу победу, наметнувши Персијанцима своју тактику.

Препричавајући говор Милтијада пред битку, Херодот му приписује ове речи: „Ако ми не будемо започели битку, уверен сам да ће Атињане обузети

велика пометња... Уз помоћ праведних богова можемо из битке изаћи као победници“. Милтијад је своје хоплите, којих је било мање него Персијанаца, развио у борбени ред дугачак онолико колико је био дугачак борбени ред Персијанаца. Свесно је ослабио свој центар, а осигурао и ојачао крила. Тако постројена грчка фаланга кренула је прва, у сусрет Персијанцима. Знајући да се главна маса персијске пешадије састоји од стрелаца, са опасним стрелама, чија је ефикасност до 100 метара, натерао је своје хоплите да претрче тих критичних 100 метара и избегну погибију у „првом таласу“.

У почетку битке, ослабљени на центру, Атињани су „пустили“. Но пошто су грчки хоплити у упорној борби скршили крила, а убрзо и центар Персијанаца, „побеђени су се дали у бег према својим лађама“, пише Херодот. Само мали број Персијанаца успео је да се спасе и побегне на бродове. Звучи невероватно, али губици Атињана били су: 192 погинула и неколико стотина рањених. У односу на раније битке, персијске стреле нису биле тако смртоносне за атинске хоплите.

Грчки гласник, по имену Филипид, трчао је до Атине да јави о великој победи. Једва изговоривши радосне речи, пао је мртав после претрчаних 42 километра. У знак сећања на овог античког гласника, у атлетици је уведена најдужа тркачка дисциплина – маратонска трка. Први пут је одржана у Атини 1896. године, за време такмичења на Првим модерним олимпијским играма.

Код Маратона су се најочитије испољиле вредности атинског војника, квалитетног наоружања и одговарајуће тактике. Храбри напад збијеног строја хоплита скршио је и растурио лабаву масу бројно неупоредиво јачих персијских стрелаца и коњаника. Огромне су заслуге Милтијада за храбру одлуку – јуриш на непријатеља, не чекајући његов напад. Смело и ризично ослабио је центар своје фаланге да би појачао крила и, коначно, кад се марш хоплита у одређеном тренутку претворио у трку, напад је постао налик „ударцу маљем“. ■

НАЈПОЗНАТИЈА БИТКА СТАРЕ ИСТОРИЈЕ

У бици која се помиње и изучава до данашњих дана, 2. августа 216. године пре нове ере, Римљани су под командом свог конзула Теренција Варона извели на бојиште око 55.000 тешких пешака, 9.000 лаких пешака и 10.000 коњаника. Сву масу своје тешке пешадије Варон је груписао у смакнути поредак ширине само 800 метара, а дубине 70 врста. Лаку пешадију поставио је испред фронта, а коњицу у две подједнаке групе, на крила фаланге. Ханибал је, са своје стране, показао класичан пример „окружавајуће и уништавајуће битке“. Он је својим смелим и лукаво постављеним борбеним поретком, чији су елементи складно и функционално садејствовали, окружио и уништио бројно јаче и квалитетно боље снаге противника. Касније је ова битка постала симбол „битке у обручу“.

Дугогодишњи ратни сукоби између Рима и Картагине због преваласти над земљама око Средоземља, познати су као пунски ратови. У Првом пунском рату (246–241. године пре н. е.) Римљани су потукли картагинску флоту и освојили Сицилију, овладали Сардинијом и Корзиком и постали господари на мору. Непосредно после те победе Римљани склопљен је мировни уговор, по коме је Картагина морала да плати огромну ратну штету. Картагињани су своју освајачку делатност пренели у Шпанију, очекујући нови успон и просперитет од експлоатације природних богатстава Пиринејског полуострва.

И заиста, Картагињани су убрзо поновили ранији процват. У Шпанију је тада дошао Хамилкаров син Ханибал, који је имао само 25 година. Због опсаде приморског града Сагунта у Шпанији, Римљани су захтевали да им се млади Ханибал преда. По цену новог рата, Картагињани су одбили тај захтев. Тиме је отпочео Други пунски рат (218–201. године пре н. е.), са намером Римљана да овог пута рат воде на противничковој територији.

Но, није било тако. Ханибал их је изненадио јединственом одлуком у

историји ратовања – организовао је и извео до тада невиђени сувоземни прелаз преко Пиринеја и Алпа и стигао у Италију. Вест о том невероватном и изненадном подвигу запрепастила је Римљане. У првом сукобу код Тицина разбио је римске трупе, а код Тразименског језера нанео им тежак пораз, са више од 15.000 погинулих.

У најпознатијој бици старе историје, која се одиграла 2. августа 216. године пре н. е. код Кане у Апулији, Римљани су под командом свог конзула Теренција Варона извели на бојиште око 55.000 тешких пешака, 9.000 лаких пешака и 10.000 коњаника. Сву масу своје тешке пешадије Варон је груписао у смакнути поредак ширине само 800 метара, а дубине 70 врста. Лаку пешадију поставио је испред фронта, а коњицу у две подједнаке групе на крила фаланге.

Ханибал им се супротставио тврдошћу плићом фалангом од свега 20.000 најслабијих бораца (Гала и Ибераца), а иза њених крила „постројио“ елитну афричку пешадију, подељену у два одреда по 6.000 бораца. Тешку коњицу (6.000), која је чинила ударну групу, распоредио је на левом, а лаку, врло покретљиву коњицу на десном кри-

лу. Лаку пешадију поставио је испред фронта фаланге. Како би својим присуством морално подржао фалангу да издржи док се не изведе маневар коњицом и крилним групама, Ханибал се налазио у самом центру борбеног поретка.

Битку је отпочела лака пешадија, а затим је наступила Ханибалова тешка коњица и у страховитом налету разбила коњицу десног крила Римљана и, не губећи време у гоњењу, заобишла њихову фалангу. Ударом с леђа – у садејству с лаком коњицом с фронта – убрзо је разбила и коњицу њиховог левог крила и извршила удар у позадину римске фаланге, која је, кренувши напред, потискивала слаби центар Картагињана.

Ханибалова фаланга, „испучена у центру“, једва је издржавала и постепено се повлачила под притиском дубоко ешелониране и квалитетно боље пешадије Римљана. Изгледало је да ће њен центар „прснути“. Ипак, то се није догодило. Удар Ханибалове коњице из позадине приморао је задње делове римске фаланге (манипуле) да „обрну“ фронт и тиме смање притисак на Ханибалов центар. Када је уочио да притисак Римљана слаби и да ће њего-

ва фаланга издржати, Ханибал је своје крилне групе афричке пешадије „бацио“ на бокове римске фаланге. Ступањем у борбу тих крилних група, Римљани су били потпуно опкољени. Њихова бројна надмоћност више није имала никакав значај. Борбу је водило само неколико спољних редова, док се центар гушио „сам од себе“. Иако су се јуначки борили, Римљани су после неколико часова „клања“ били готово потпуно уништени. На бојишту је остало више од 48.000 Римљана, а само 5.700 Картагињана, од којих 4.000 Ибераца и Гала из фаланге.

Међу становништвом Рима завладала је паника. Ценећи да ће Ханибал напасти Рим, изговарале су се само речи „*Hannibal ante portas*“ („Ханибал пред вратима“). По свему судећи, напад на Рим није улазио у Ханибалов план. Он

се повукао од Рима и кренуо према јужној Италији.

У Бици код Кане, која се помиње и изучава до данашњих дана, Ханибал је показао класичан пример „окружавајуће и уништавајуће битке“. Он је својим смелим и лукаво постављеним борбеним поретком, чији су елементи складно и функционално садејствовали, окружио и уништио бројно јаче и квалитетно боље снаге противника. Касније је ова битка постала симбол „битке у обручу“.

Иако су сви делови Ханибаловог поретка у потпуности испунили свој задатак, коњица је ипак одиграла најзначајнију улогу. Њен удар у леђа римске фаланге био је преломни моменат битке, мада је она потпуно задобијена тек нападом афричке пешадије на бокове Римљана.

И поред блиставе победе код Кане, Ханибал није могао покорити Римљане. Његова најамничка војска, остављена без помоћи из Картагине, постепено је морално и физички слабила, а римска грађанска милиција, побуђена патриотизмом, све више је јачала. Римљани су прикупили нове трупе и кренули у Африку. Већ 202. године пре н. е., под командом способног војсковође Корнелија Сципиона („Африканац“), они су код Заме победили Ханибала, једног од највећих војсковођа свих времена. Своју територију у Шпанији Картагина је препустила Риму, уз обавезу да ће спалити своје ратне бродове, остављајући себи само десет мањих. После победе над Ханибалом, Рим, град-држава, током освајачких ратова заузео је велики део Европе, Африке и Азије и постао светска империја. ■

СТРАВИЧНА СУДБИНА ЗАРОБЉЕНИКА

Упркос почетним успесима у бици код Струмице, јула 1014. године, македонски устаници, предвођени Самуилом и његовим сином Гаврилом Радомиром, нису могли да избегну пораз од надмоћне византијске војске. У знак одмазде и застрашивања побуњених македонских Словена, у наставку византијске офанзиве, Василије Други је наредио да се ослепи око 14.000 заробљених војника, а „сваком стотом да се остави по једно око, како би остале одвео Самуилу“.

Почетком 976. године, непосредно после смрти византијског цара Јована Првог Цимискија (969–976), македонски Словени подигли су устанак против окрутне византијске управе. На челу устаника налазили су се синови брсјачког кнеза Николе – Давид, Мојсије, Арон и Самуило. Већ у почетку устанка један од браће, Мојсије, погинуо је приликом опсаде Сера, док су најстаријег, Давида, убили „неки Влаши“ код Преспе. Трећи брат, Арон, који је „нагињао“ споразуму са Василијем Другим (владао 978–1025), убијен је по Самуиловом налогу. Тако је Самуило (владар Македоније 976–1014) остао сам на челу устанка државе која се стварала у борби. Није поуздано

утврђено када се и где он прогласио за цара, ни од кога је добио царску круну и владарска знамења, али се зна да му је престоница била најпре у Преспи, а затим у Охриду. Успостављањем царства и патријаршије (у Охриду), нова држава „надовезала“ се на „државну традицију“ првог бугарског царства.

Ратујући против византијског цара Василија Другог, чију су државу у то време раздирали унутрашњи сукоби и чести ратови са суседима, Самуило је ширио своју власт према византијским територијама на Балканском полуострву између Цариграда и Солуна, ка Тесалији, централној Грчкој и Пелопонезу, а врло брзо је потчинио себи и бугарске области између Дунава и балканских планина. Међу најзначајније

успехе Самуила у Грчкој спада заузимање Ларисе, најважнијег града у богатој тесалијској равници (985. године). Византијски цар Василије Други био је у стању да предузме први поход тек после гушења побуне у Малој Азији (986. године). Његов покушај да освоји Сердику завршио се поразом. При повлачењу, Византинци су код Трајанове капије (данашњи Ихтиман) претрпели тежак пораз, а цар Василије се једва спасао бекством.

После тих успеха Самуило је заузео Верију и Сервију, али му није пошло за руком да освоји Солун, после Цариграда највећи град и луку на Балкану. Пред крај 10. века Самуило је у неколико успешних похода покорио Дукљу, заузео Драч и драчку област, спалио Котор и Дубровник, стигао до Задра и преко Босне и Рашке вратио се кући. Тако је Самуилова држава обухватала целу Македонију (без Солуна), Тесалију, Епир, Албанију, Дукљу, Травунију, Захумље, Рашку, Босну, Срем и подунавску Бугарску. Те границе могу се видети из повеља Василија Другог, које је даровао охридском архиепископу.

Нове припреме за борбу против Самуила Василије Други предузео је тек почетком 11. века. У току четири године (1001–1004) организовао је велике походе и успео да поврати Софију и Бугарску између балканских планина и Дунава (сем Видина), већи део Тесалије и јужне Македоније (Верија, Сервија, Воден), а после Самуиловог

БЛАСИЦЕ ЦРКВАЉИ САМОИ ДА ЦРКВА БЛАГО ПОСАДЕНИ
ХИЛАДА КЛАГАРЪ

пораза на Вардару и Скопље. Драч је враћен под византијску власт 1005. године. Током тих четворогодишњих борби Самуило је изгубио готово половину своје територије и био приморан да брани централне области.

До последњег сукоба између Василија Другог и Самуила дошло је у лето 1014. године. Самуилов војсковођа Несторица био је потучен код Солуна, а сам Самуило доживео је катастрофалан пораз у долини реке Струмице, у утврђеном кланцу Клидион, код планине Беласице, 29. јула 1014. године. Ту су Византинци врло вешто заобишли положаје Самуила и потпуно разбили његову војску. Он се, уз помоћ свога сина Гаврила Радомира, једва спасао и склонио у Прилеп.

Бранећи се од византијске офанзиве, Гаврило Радомир је потукао већи одред византијске војске у брдима око места Струмице. Према хроници Скилице-Кедрена, Василије Други је, у знак одмазде и застрашивања македонских Словена и осталих покорених народа, наредио да се ослепи око

14.000 заробљених војника, а „сваком стотом остави по једно око, како би слепо одвео Самуилу”. Видећи пред собом страшан и до тада невиђен приказ, дубоко потресен судбином својих војника, Самуило је доживео тежак срчани удар, од кога је после два дана умро (6. октобра 1014). Наследио га је син Гаврило Радомир.

Самуило је био одлучан владар и војсковођа. Хроника Скилице-Кедрена бележи да је био „ратоборан и никако није знао да мирује”. Био је добар стратег и еластичан у концепцијама како у нападу, тако и у одбрани. Лично је предводио војску у свим великим акцијама (опсада Ларисе, битка код Трајанове капије, на Сперхеју, на Вардару, у Клидиону). Те квалитете признаје му и писац Кекавмен (11. век), називајући га „изврсним војсковођом”. Поменута хроника истиче његову „разборитост и мудрост”.

На вест о Самуиловој смрти Василије је предузео нов поход. До краја 1014. освојио је Прилеп, Битољ и Штип, а у току следеће године Воден и

Моглен. У то време, како неки извори наводе, Аронов син Јован Владислав, током лова је „из освете” убио је Гаврила Радомира и тако преузео царску круну (јесен 1015). Да би обезбедио своју власт, он је већ идуће године погубио и кнеза Јована Владимира, Самуиловог зета. Василије Други је тек крајем 1017. код Сетине нанео тежи пораз Јовану Владиславу, а почетком наредне године, при опсади Драча, погинуо је и Јован Владислав. Тиме је наговештен и последњи отпор Македонаца. Млада феудална држава нестајала је у страшном расулу. Племство је показало отворену склоност да прихвати византијску власт, а у накнаду за то добије потврду својих ранијих привилегија, византијских чиновна и титула.

Велика држава, на чијем је челу Самуило био око 38 година, пропала је, идући из пораза у пораз, четири године после његове смрти (1018. године). Охридска патријаршија сачувала је своју аутокефалност, директно подређена византијском цару. ■

Битке код Кресија и Поатјеа

ПРЕМОЋ ВАЗДУШНИХ ПРОЈЕКТИЛА

Због наслеђа француске круне, између краљевске енглеске породице Плантагенета и нове француске династије Валоа избио је чувени Стогодишњи рат (1337–1453) Енглеске и Француске, који је завршен поразом Енглеза и тубитком њихових поседа у Француској. У првој фази рата енглеске војсковође су, ипак, поразиле Французе у биткама код Кресија (1346) и Поатјеа (1356. године).

Већ на почетку столетног сукоба Енглеска се на бојном пољу показала агресивнијом. Из године у годину борбе су вођене на француској територији, где су малобројније енглеске трупе стално биле у офанзиви и чешће побеђивале своје ратне противнике. Прва велика енглеска победа била је у поморској

бици на Северном мору близу холандске луке Служ (1340), где је Француска изгубила целу флоту. Едвард Трећи ту победу није могао да искористи јер му је недостајао новац да сакупи и плати јаку сувоземну војску, којом би крунисао победу. Но већ у том окршају догодило се нешто што ће се деценијама после тога, на многобројним

бојним пољима, показати као највеће енглеско тактичко преимућство. Била је то употреба великог броја стрелаца са дугим луковима, чији је борбени учинак, од десет до дванаест стрела у минути, тако проредио посаде француских бродова да је цела армада била поражена и пре него што је дошло

до борбе „прса у прса“ по бродским палубама.

Изузетна вредност енглеских стрелаца дугим луком потврдила се и у другом великом окршају две земље, у бици код градића Креси ан Понтије (1346. године). Енглези су се неочекивано искрцали у Нормандији са око 11.000 војника. Едвардове трупе су се, без икаквог отпора, „разлетеле“ по целом полуострву Котентен, пленећи све што је било од вредности, масакрирајући становништво и палећи насеље за насељем. Крајем јула освојили су и утврђени град Кен, који је тада био већи од сваког енглеског града, сем Лондона. Енглески краљ није имао намеру да напада Париз, јер није имао потребну опсадну технику, већ је одлучио да се помери на север, преко Сене и Соме, одакле је, злу не требало, могао да се повуче ка савезничкој Фландрији. На ту одлуку навеле су га и вести да краљ Филип припрема велику војску за обрачун на бојном пољу.

Знајући да му је одступница сигурна, Едвард Трећи је распоредио своје снаге на благо уздигнутом терену између речице Маје и велике шуме Креси. Центар су држали његови витезови, а крила пешаци и стрелци. Енглези су ту ноћ преспавали на одабраном положају, сврстани у борбене формације, чекајући долазак Француза. И француски краљ Филип био је за-

довољан бројношћу од око 30.000 бораца, од којих су две трећине били витезови оклопници, ношени вером у своју надмоћ у наоружању и ратним вештинама.

Иако је краљ, по савету извиђача, наредио да се војска на прилазу бојишту заустави, сврста и преноћи пре поласка у битку, показало се да толики број ратника, на малом простору, није лако контролисати. Док је претходница покушавала да се заустави, задњи редови су је „гурали“ напред. Када се та необуздана „лавина цвета француског витештва“ нашла на чистини, пред борбеним стројем непријатеља, краљ Филип, немајући куд, наредио је напад, иако су његове снаге улазиле у борбу без икаквог плана, у дану на измаку. У бици која је почела касно поподне енглески стрелци су у густој руљи нападача, на малом простору, имали идеалан циљ. Засувши предње редове Француза „ројевима стрела“ које су косиле и коње и јахаче, блокирали су оне иза њих, који су тврдоглаво срљали напред. Петнаест пута су Французи, током вечери и првог дела ноћи, јуришали уз благу падину и увек их је убиствени фијук стрела заустављао и додавао броју страдалих. Пред поноћ, када је око Филипа остало само шездесетак витезова, а он сам био рањен стрелом у врат, француски краљ при-

знао је пораз и прихватио савет да се повуче.

Тек ујутру, када се густа магла дигла са бојишта, Енглези су видели да је падина пред њима прекривена са више од 10.000 рањених и изгинулих Француза, међу којима је било и око 1.500 витезова и племића и 15 најугледнијих велможа Француске. Едвард је добио битку, која је ушла у анале европске војне историје, јер је представљала прекретницу у начину средњовековног ратовања, доказавши апсолутну предност ваздушног пројектила – стреле из дугог лука, над оклопом и традиционалним витешким оружјем као што су мач, топуз, бодеж и копље.

Тек на интервенцију папе Клемен-та Шестог зараћене стране су закључиле примирје (1348. године). Томе је у великој мери допринела и епидемија куге која је тог лета захватила Француску, а затим и Енглеску. Губици од куге, који су износили око трећину становништва у обе земље, знатно су допринели смиривању страсти с обе стране Ламанша, упркос томе што је Кале, налазећи се у енглеском поседу, био трн у телу Француске.

У августу 1350. Филип од Валоа је умро, а његов син и наследник Жан Други одредили се да конфликт са Енглезима реши преговорима, који су трајали неколико година. У међувремену Едвард Трећи заменио је његов син Едвард, познатији као „Црни принц“ (због црне боје оклопа). У лето 1356. дошло је до новог великог оружаног сукоба, познатог као битка код Поатјеа. Дознавши да су Французи кренули са великом војском према граду Туру, кога су Енглези држали у опсади, Едвард је покушао да се повуче према Бордоу. Пошто су им Французи код Поатјеа, са војском од око 20.000 људи, одсекли одступницу према југу, Енглези су били принуђени да прихвате борбу на терену, који су, ипак, сами изабрали. Користећи опет своје врсне стрелце, успели су да победе бројно надмоћнијег непријатеља, који је изгубио више од 2.500 витезова. Тада је заробљен и француски краљ.

Иако је Жан Други, као сујањ на енглеском двору, уживао сваку почаст, вест о његовом заточењу довела је до „државног растројства” у Француској. Млади и болешљиви Шарл, који је имао само 18 година, био је скрхан несрећом свог оца и државника и тего-

бама које су се свалиле на његова нејака леђа. На преговорима у Лондону Едвард је за откуп француског краља тражио четири милиона златника, а за своје одрицање од француског престола суверенитет над неколико француских области, које су чиниле трећину

француског краљевства. После свега, према миру у Бретињију (1360), Енглези су се одрекли права на француску круну, али су задржали своје поседе од Нормандије до Гаскоње. Заточени француски краљ откупљен је за три милиона златника. ■

Битка на Марици

ВИСОКА ЦЕНА ОПУШТАЊА

Маричка битка је један од најсудбоноснијих догађаја не само у историји Србије, него и целог Балкана. По неким историчарима, судбоноснији чак и од Косовске битке. У том боју је изгинуо цвет војски две највеће и најјаче српске области у тзв. грчким земљама. На путу преко Тракије и Македоније, према срцу Балкана, Турке више није имао ко да заустави.

После смрти цара Душана, 1355. године, његова држава почела је убрзано да се распада на феудалне обла-

сти. Душанов наследник, деветнаестогодишњи Урош (владао 1355–1371), иако је за очевог живота управљао делом царевине, такозваним српским зе-

мљама, био је недорастао за огромно наследство. Није се показао ни као мудар државник, ни као војсковођа, ни као тактичар. У народном предању за-

то је назван Нејаки Урош. На сабору у Скопљу, априла 1357. године, Урош је, подржан од свештенства и властеле, проглашен за цара.

Српска властела, верна „нејаком“ цару, сматрала се господарем својих области и називала себе „царским пријатељима и савезницима“. И тако је у атмосфери нејединства и несигурности ослабила одбрамбена снага земље. Обласни господари понашали су се као „мали владари“. Ковали су свој новац, наплаћивали царине, „лишавали“ цара његових прихода и права.

Душанова жена царица Јелена владала је у Серској области, ослањајући се на Угљешу (Јована), млађег брата Вукашина Мрњавчевића, који је постао њен савладар, а касније, када је Вукашин проглашен за краља, добио и титулу деспота. Уз цара Уроша, брзо се истакао и Вукашин Мрњавчевић, који се са својим братом први пут помиње 1332. године у одбрани Скадра, током побуне у Зети. Вукашин се од 1350. помиње као жупан прилепског краја, а његов најстарији син Марко од 1361. као посланик цара Уроша у Дубровнику. После повлачења царице Јелене, Угљеша је постао самостални господар Серске области.

Главна брига деспота Угљеше у то време био је сузбијање све опаснијих Турака Османлија, који су већ преотимали градове западно од престонице немоћне Византије. Турци су, поред Дидимотике и Андријанопоља, заузели Једрене и Пловдив. Од Византијског царства остали су само Цариград са околином, Солун и Мореја (Пелопонез). Најзад, Турци су допрли до Серске области, па је њихов сукоб са Угљешом постао неизбежан.

Угљешине припреме за рат биле су војног и дипломатског карактера. Покушавајући да придобије Византију као савезника, најпре је обећао да Цариградској патријаршији призна јурисдикцију над целом својом облашћу. Јавно је критиковао црквену политику цара Душана, одлазио у Свету гору и тамо делио богате поклоне. Но то му није помогло. Истина, византијски цар Јован Пети молио је папу,

Млетачку републику и Мађарску да му пруже помоћ, али је то било узалуд. Разједињена Европа, и сама у међусобном трвењу, није била свесна турске опасности. За то време турски одреди су продирали на север, скретали у Серску област и према Атосу, где су се налазили богати светогорски манастири.

Борбе са све бројнијим и агресивнијим Турцима исцрпљивале су Угљешине снаге. Видевши да од заједничке акције Срба, Бугара и Византинаца нема ништа, деспот Угљеша је, на крају, одлучио да у помоћ позове брата Вукашина Мрњавчевића, с којим је био у добрим односима. Добивши братовљев позив, Вукашин је, са војском прикупљеном за напад на Николу Алтомановића, кренуо према Серу, остављајући сина Марка да у његовом одсуству управља „државом“.

Вукашин и Угљеша су с војском из својих области, по неким изворима око 50.000 људи, успели да продру дубоко у турску територију и приближе се њиховој престоници Једрене. Вукашинова војска кретала се долином Марице, а Угљешина преко планине Родопа. Браћа су се састала код Черномена. Ту, на реци Марици, у шумовитом крају Черномена (сада Чимерна), уморне војске су заноћиле без довољног обезбеђења. Турци, који су будно пратили њихово кретање, под плаштом понуде преговора о трајнијем миру, добро су осмотрили њихов распоред, смештај и слабости у обезбеђењу. На основу тога донели су одлуку да у мрклој ноћи, на непознатом терену, изврше изненадни напад са свих страна.

Нема историјских података колико је трајала ова кобна битка. Према народном предању, уморна војска браће Мрњачевић је ноћу 25/26. септембра 1371. године „чврсто спавала“. Турци су их изненада опколили, побили њихове слабе страже, одрешили коње и натерали их у бекство, а војску у олујној ноћи збунили изненадним нападима и ратним поклицима. Избезумљена и сањива војска падала је под турским сабљама и јатаганима, а многи су се подавили у реци Марици.

На Марици су погинула браћа Вукашин и Угљеша, а њихова војска је уништена. Неки турски писци, да би што више омаловажили Србе, наводе да је било само 8.000 Турака. Извесно је да је Турке предводио њихов искусни војсковођа Евренос-бег (негде се помиње Лале Шахин). Српска погибија на Марици била је страховита, најбезглавија у целој њеној историји. Место страдања српске војске и данас се зове Срб-синдиги, тј. српска погибија.

Битка на Марици је један од најсудбоноснијих догађаја не само у историји Срба, него и целог Балкана. По неким историчарима, чак судбоноснија од Косовске битке. У том боју изгинуо је цвет војски две највеће и најјаче области у тзв. грчким земљама. На путу преко Тракије и Македоније, према срцу Балкана, Турке више није имао ко да заустави. То што они нису одмах „уновчили“ победу на Марици треба захвалити стицају насталих околности. Султан Мурат Први је тада највећи део своје војске ангажовао за ратове у Малој Азији. Неки кажу, можда није ни био свестан од коликог је значаја била њихова победа над Србима.

Било како било, у Маричкој бици Турци су неочекивано лако сломили свог војнички најопаснијег противника на Балкану. Пут за њихова даља освајања био је отворен све до Мораве и Неретве. Српске области, некада моћне царевине, морале су да траже помоћ других држава за свој опстанак, или пак да приме турско вазалство, што је у прво време био случај са областима у Македонији (Дејановићи, Мрњавчевићи), које су прве биле изложене турским ударима.

Српски пораз на Марици први су искористили Византинци, чија је војска још у новембру те године, предвођена деспотом Манојлом Палеологом, солунским намесником, а касније византијским царем, ушла у Серску област и прикључила је Византији.

У годину пораза на Марици пада и смрт цара Уроша (2. или 4. децембра). Његовом смрћу изумрла је мушка линија светородне лозе Немањића. ■

Битка код Аустерлица

ТРОЦАРСКА БИТКА

Према оценама већег броја војних историчара, Аустерлиц се сматра једном од највећих Наполеонових победа. Ту је он доказао „ненадмашни ратнички гениј“. Иако су грешке савезника биле узрок њиховог великог пораза, ипак су Наполеонова проицљивост, стрпљивост и одлучност којом је задао уништавајући удар достојни сваког „војничког дивљења“. Аустерлиц је био чудо стратегије, па ће се изучавати док год буде ратова.

Крајем новембра 1805. године на простору Оломуца, у Чешкој, налазило се око 85.000 Руса, а код Часлава 15.000 Аустријанаца. Наполеон је у то време око Брна имао 65.000 војника (Четврти и Пети корпус, гарда и коњица), које је могао ојачати Првим корпусом стационираним у Јихлави, Осмим корпусом смештеним у Бечу и Трећим корпусом из Братиславе. Остале Наполеонове снаге биле су оријентисане према 80.000 Аустријанаца, који су из Италије и Тирола упућени у западну Мађарску.

Цар Александар Први, који је командовао руском војском, проценио је да су француске снаге „доста растурене, заморене и слабе“, па је донео одлуку да их нападне не чекајући пристизање појачања из Русије и савезничких

снага из Италије и Тирола. Наполеону, који је „уживао“ да противнике појединачно туче, годила је таква руска одлука. За сваки случај, предузео је и неке мере да би „примамии“ Александра да га нападне.

Савезници, Русија и Аустрија, планирали су да изврше обухват француског десног крила и бока, да га одвоје од Беча и одбаце на Пруску, која ће тада, како су процењивали, ступити у рат против Наполеона. Према том плану, покрети савезничких снага отпочели су 27. новембра у пет нападних колона. Главне снаге (1, 2. и 3. колона), под командом Буксхевдена, наступале су ка линији Телниц – Соколниц; 4. колона, под Кутузовим, кретала се ка Кобелинцу, а 5. колона, под Багратионом, ка Бозеницу, са задатком да на линији Бозениц–Крух задржава нападе Фран-

цуза, а у погодном тренутку пређе у напад. Крећући се споро и неорганизовано, савезници су стигли пред Аустерлиц, место источно од Брна, тек 1. децембра, прешавши за пет дана само 70 километара.

Када је сазнао за покрете савезника Наполеон је наредио Првом и Трећем корпусу да одмах крену ка Брну, како би учествовали у предстојећој бици. Да би савезнике што више заваљао, напустио је јаке положаје на Праценским висовима. Генералима који су га саветовали да то не чини рекао је: „Кад бих хтео непријатеља да спречим да пређе, ја бих се овде поставио, али то би била само обична битка. Међутим, ако повучем своје десно крило, заламајући га ка Брну, а Руси напусте ове висове, па макар их било и 300.000, они ће бити изненађени и неизбежно сатрвени“.

Битка код Аустерлица отпочела је 2. децембра у 7 часова, нападом три савезничке колоне на десно крило Француза. После трочасовне тешке борбе савезници су одбацили дивизију Четвртог корпуса, коју су у критичној ситуацији прихватили први пристигли ешелони Трећег корпуса. Напад савезничке 4. колоне ка Кобелинцу отпочео је касније, јер ју је Кутузов задржао на Праценским висовима, уочавајући њихов значај. Супротно развоју ситуације, Кутузов је, на изричито царско наређење, напустио Праценске висове и кренуо у напад. Напуштање ових висова било је као наручено за Наполеона. Ценећи то као најповољни-

ји моменат за прелазак у противудар, наредио је Четвртом корпусу да пређе у напад и заузме висове. Напад је у потпуности успео. Сви покушаји Кутузова да поврати Праценске висове остали су без успеха.

Да би што боље искористио остварени успех на центру и тукао раздвојене савезничке снаге, Наполеон је наредио Четвртом корпусу да енергично нападне бок и позадину савезничког левог крила у правцу Аујезда, а Трећем корпусу да му садејствује нападом с фронта. Истовремено је активирао Први корпус и коњицу у правцу Блажавице, да ударом у бок и позадину, у садејству са Петим корпусом са фронта, разбију десно крило савезника.

Напад се развијао „школски“. Избивши на простор Аујезда, Четврти корпус пресекао је одступницу савезничкој левокрилној групи на исток и приморао је да одступи ка југу, преко залеђеног Сачанског језера. Затим је снажним дејством француских топова

разбијена дебела ледена површина језера, па је у хладној води смрт нашло око 20.000 руских и аустријских војника. Док се ова драма одвијала, деснокрилна савезничка група, уз велике губитке, одбачена је према Аустерлицу. Тиме је битка била завршена.

Иако Наполеон због опште ситуације на ратишту, а понајвише због аустријских снага у Мађарској, није предузео одлучније гоњење разбијених савезничких снага, ипак су размере његове победе биле огромне. Савезници су изгубили 27.000 људи и 160 топова, док су Французи имали свега 1.305 погинулих и неколико хиљада рањених.

Према оценама већег броја војних историчара, Аустерлиц се сматра једном од највећих Наполеонових победа. Ту је он доказао „ненадмашни ратнички гениј“. Иако су грешке савезника биле узрок њиховог великог пораза, ипак су Наполеонова проицљивост, стрпљивост и одлучност којом је задао уништавајући удар достојни сваког

„војничког дивљења“. Аустерлиц је био чудо стратегије, па ће се изучавати док год буде ратова.

Након пораза код Аустерлица Руси су се повукли у Пољску, а Наполеон је заузео Беч и знатно учврстио свој положај у Европи. У насталој ситуацији Аустрија је иступила из коалиције и 26. децембра 1805. године у Пожуну (Братислава) закључила врло неповољан мир са Француском. Заправо, она је избачена из Италије и Немачке, чији је господар постала Француска. Признавајући Наполеона за краља Италије, Аустрија му је уступила и неке јужнословенске области – Истру (без Трста) и Далмацију.

Тако се завршила чувена битка удружених аустро-руских трупа против војске Наполеона. У историји је тај ратни сукоб познат и под именом „троцарска битка“, јер су у њој учествовале војне снаге трију царава – руског цара Александра Првог, аустријског цара Фрање Другог и „цара Француза“ Наполеона Првог Бонапарте. ■

Бородинска битка

ПРВИ НАПОЛЕОНОВ НЕУСПЕХ

Битка код Бородина остала је тактички нерешена. У стварности, она је била чисто фронталан, суров судар снага, па због тога спада у најкрвавије битке ратне историје. У њој је за један дан пало 93.000 људи, међу којима и 47 генерала. То је, по признању самог Наполеона, била најстрашнија од свих његових битка, „у којој су се Французи показали достојни да извојују победу, а Руси да остану непобеђени“.

Поход Наполеона Првог Бонапарте (1769–1821) на Русију, 1812. године, настао је као природна последица освајачких тежњи француске буржоазије и Наполеонових претензија на владавину светом. Рат против Русије поведен је с циљем да се заузимањем балтичких и црноморских обала затворе главни канали којима је пристизала енглеска роба у земље Европе, учврсти систем континенталне блокаде и на тај начин сломи Енглеска.

Пошто је постигао неколико значајних победа над својим противницима, Аустријом и Пруском, француски војсковођа је изјавио: „Кроз пет година бићу господар света. Остала је још само Русија, али ћу и њу смрвити“. За тај рат Наполеон је, крајем 1810. године, започео припреме, по обиму и величини до тада непознате у историји ратова. На челу такозване „Велике армије“ од око 570.000 војника прешао је реку Њемен 23/24. јуна 1812. и напао Русију без објаве рата. Рачунао је да ће у року од само двадесет дана

покорити народ који је, у ратовима од 1805. до 1812. године, подоста научио о ратовању и коришћењу огромне територије за извођење великих стратегијских маневара по дубини.

Руске снаге, бројчано знатно слабије (свега 240.000 војника), отпочеле су повлачење у дубину своје територије, настојећи да избегну отворене сукобе. Таква тактика тадашњих руских војсковођа изазвала је огромно незадовољство, па је руски цар био приморан да за врховног команданта свих руских армија постави раније

прослављеног војсковођу Михаила Иларионовича-Кутузова (1745–1813), старца од 67 година, омиљеног у војсци и народу, али не и на двору.

Сви су очекивали да ће тај искусни војсковођа, ученик и саборац великог Суворова, учинити крај руском повлачењу и предузети одлучну офанзиву против Наполеона. Но, није било тако. Кад је 29. августа примио команду у Царевом Зајмишћу, Кутузов је, на изненађење свих, наредио опште повлачење ка Москви, убеђен да при постојећем односу снага не може тући Наполеона. Ипак, под јаким притиском јавног мњења, и сам свестан да би напуштање Москве без борбе негативно утицало на морал руске војске и народа, одлучио је да прими битку пред Москвом, код села Бородина.

За ту битку Кутузов је распоредио своје снаге (око 117.000 војника и 640 топова) на десној обали реке Колоче,

са тежиштем на центру, у захвату новог Смоленског пута. Паралелно руском фронту, Наполеон је развио своје снаге (око 130.000 војника и 587 топова), са веома израженим тежиштем на десном крилу. У таквом распореду и с таквим односом снага, битка је отпочела у зору 7. септембра. Најтеже борбе вођене су око Семјоновских утврђених редута. Одлучан да овлада тим утврђењима, Наполеон је концентрисао удар 400 топова, да би после артиљеријске припреме општим јуришем заузео редуте. Пошто је прозreo намеру Француза, Кутузов је извршио „противприпрему из 300 топова“ и општим јуришем предухитрио Французе. Но Французи су ипак наставили нападе и око поднева успели да заузму Семјоновске редуте. Непосредно пре тога Кутузов је, делом коњичких снага, напао француско лево крило у бок и на тај начин спречио њихову резерву да

искористи велику пометњу у руској војсци, насталу услед пада Семјоновских редута и погибије команданта Друге армије Багратиона.

Падом Семјоновских редута тежиште борби пренето је на центар, на такозвану Батерију Рајевског. После неколико узастопних јуриша Французи су, око 15 часова, овладали и тим утврђењима, али нису могли даље. До мрака се оглашавала још само артиљеријска ватра. Услед огромних губитака (Руси 43.000, а Французи 50.000 војника), ниједна страна није била спремна да предузме нове одлучне акције. Наполеон није дозволио употребу своје гарде, рекавши генералима: „Нећу да допустим уништење моје гарде на 3.000 километара од Француске... Не ризикује се своја последња резерва“.

Битка код Бородина остала је тактички нерешена. У стварности, она је била чисто фронталан, суров судар

снага, па због тога спада у најкрвавије битке ратне историје. У њој је за један дан пало укупно 93.000 људи, међу којима и 47 генерала. То је, по признању самог Наполеона, била најстрашнија од свих његових битака, „у којој су се Французи показали достојни да извојују победу, а Руси да остану непобеђени“.

Када је обавештен о губицима, а знајући да Наполеон није утрошио своју резерву, Кутузов је, 8. септембра, наредио својим трупима да се повлаче ка Москви, унапред решен да је напусти без борбе, како би сачувао преполовљену војску. Био је свестан да рат, упркос губитку престонице, није изгубљен све док постоји војска. Са својом војском, која је кроз Москву одступала ка Тарутину, повлачило се и становништво. Руске заштитнице на-

пустиле су 14. септембра Москву, у којој су истог дана ушле француске претходнице. Пуста Москва, скоро сва у пламену, деловала је аветињски на француску војску и Наполеона.

Стратегијом Кутузова и развојем народног партизанског рата у Русији, Наполеон је доведен у веома тешку ситуацију. Његове снаге, које су тада бројале око 213.000 људи, биле су развучене на великом простору од Брестлитовска до Москве, под сталним нападима партизана, козака и регуларних руских трупа. Деморалисане глађу и бројним оскудицама, француске трупе претварале су се у банде гнусних пљачкаша и насилника. Пошто није било изгледа да се тако тешка ситуација поправи, Наполеон је 19. октобра отпочео повлачење из Москве, преко Калуге, за Смоленск.

Кутузов је проценио да за коначну победу над Наполеоном није потребна нова битка, слична оној код Бородина, у којој би „руска војска могла сагорети“ без стварне потребе, већ да је корисније организовано и енергично гоњење без „ризика и великих жртава“. Судбина „Велике армије“ била је запечаћена. Притисак руске војске на свим правцима и на огромном простору, уз јаке мразеве са температуром од минус 30 степени, немилице су косили изгладнеле, заморене и слабо одевене француске војнике. Остаци остатака „Велике армије“, по неким подацима око 1.500 војника способних за борбу, прешли су 14. децембра Њемен код Ковна. Био је то неславан крај Наполеоновог похода на Русију и његов први неуспех. ■

Битка на Марни

СТРАТЕГИЈСКО ЧУДО

Битка на Марни представља прекретницу у току Првог светског рата. Немачки ратни и почетни операцијски план доживео је слом, па је она била приморана да настави оно што је настојала да избегне – дуготрајан рат на два фронта. Пропао је план о муњевитом рату и победи.

По окончању граничних битка са Французима, у освит Првог светског рата, немачка Врховна команда је, на

основу извештаја својих армија о „победоносним биткама“ и „паничном одступању“ француске војске 1914. године, закључила да је Француска тако

„жестоко потучена“, да део немачких снага слободно може да се пребаци на Источни фронт, за ојачање 8. армије, док се на Западном фронту може пре-

ћи у „енергично наступање“ према Паризу. Тако је дошло до Битке на Марни, једне од највећих у току Првог светског рата.

Марна је река у Француској, десна притока Сене. Ту су француске трупе, којима је командовао маршал Жофр, у седмодневној борби, од 5. до 12. септембра 1914. године, крајњим напором зауставиле продор Немаца. Француске армије су извеле одступни марш-маневар у духу одлуке Врховне команде. Шеста армија се извукла из додира са немачком 1. армијом и заузела положаје на североисточном сектору Париза, Енглези су се повукли иза реке Марне источно од Париза, Пета армија се зауставила иза Пти Морена, остајући и даље у додиру са немачком 1. и 2. армијом, новоформирана 9. армија налазила се на линији Сезан–Сомсу, 4. армија је водила борбе са немачком 4. армијом код Ревинија, 2. армија је била у висини Нансија, а 1. армија на Вогезима. Положај француских армија био је, углавном, стабилизван. Више није претила непосредна опасност од обухвата, а армије су добиле извесну слободу маневра.

Ситуација код немачких снага тада није била повољна. Командант 1. армије Клок није извршио Молткеово наређење да се врати преко Марне и „окрене фронт према Паризу“, већ је у току 5. септембра продужио надирање ка Сени, сматрајући да нема непосредне опасности од удара Француза из правца Париза. Битка је отпочела 6. септембра и већ наредног дана добила на интензитету. Ипак, током прва два дана ни једна ни друга страна нису забележиле значајнији успех.

Увече 8. септембра Жофр је донео одлуку да „развије немачко крајње десно крило“, па је наредио: 6. армији да одбраном веже немачке снаге пред собом; Енглезима да пређу Марну и ударе у бок и позадину немачких снага на Урку; 5. армији да једним одредом штити бок Енглеза, десним крилом помаже дејство 9. армије, а главнином нападне немачке снаге и одбаци их преко Марне.

Четвртог дана битке (9. септембра) 6. армија је под тешким ударцима

главних снага немачке 1. армије постепено одступала повијајући се ка југу, док су Енглези тога дана брже напредовали и око поднева избили на Марну, а онда десним крилом и центром прешли њену обалу. Француска 5. армија је својим левим крилом такође избила на Марну, али је реку прешао само њен Коњички корпус, док је 9. армија тога дана била у изузетно тешкој ситуацији. Њено десно крило и центар били су одбачени енергичним дејством ојачане немачке 3. армије. У недостатку резерви, око 12 часова, када је ситуација била критична, Фош је наредио да „трупе крајњим напорима, уз масовно пожртвовање, издрже до победе која непосредно предстоји“.

Гледано у целини, немачке снаге налазиле су се у веома неповољној ситуацији. Један део јединица одступао је оптерећен огромном масом рањеника, а други део је био захваћен паником при појављивању француских авиона. Одмах по пристизању вести да су Енглези прешли Марну, Клок је самоиницијативно одлучио да „обустави нападе и да одступи“. Повлачење 1. армије отпочело је ноћу 9/10. септембра. Савезници ни овога пута нису уочили настале „бреше“, а још мање да су отпочеле ужурбане припреме за повлачење немачке 1. и 2. армије. За идући дан Жофр је својим армијама дао саввим ограничене задатке, очекујући тешке борбе на обема обалама Урка, до којих није ни дошло. Изненадно повлачење Немаца збунило је Французе. За њих је то било толико неочекивано да су га назвали „чудом на Марни“. Изненађени Жофр је тек после подне 10. септембра наредио почетак гоњења немачких трупа. У исто време Молтке је наредио повлачење 1, 2, 3. и 4. армије. Због врло спорог и бојажљивог гоњења Французи нигде нису успели да сустигну и јаче притисну главнине немачких армија. Како се то код Немаца обично догађа, због неуспеха у операцији Молтке је већ 14. септембра смењен, а на његово место постављен је генерал Фалкенхајм.

У Бици на Марни, која се водила на фронту од око 280 км, савезници су употребили око 55 дивизија и око

3.000 топова, а Немци 51 дивизију и 3.364 топа. Бројни однос снага био је 986.000 према 900.000, у корист савезника. Идеја битке зачела се у француској Врховној команди у време завршетка граничних борби, а сам план битке донет је кад се сазнало за скретање немачке 1. армије источно од Париза, кад је положај француских армија био стабилизван. Битка је за Французе била планска и у целини нападна, а за Немце наметнута. У току прва три дана битке, немачка врховна команда није испољила значајнији утицај на своје армије. Командант 1. армије генерал Кларк радио је према свом нахођењу, често и супротно наређењу Врховне команде. Његова одлука да пребаци целу 1. армију на Урк за напад на француску 6. армију, када је Врховна команда тежила да „пробије француски центар“, прелази све оквири дозвољене иницијативе, а у датим условима била крајње нерационална. Због спровођења те одлуке настала је бреша између 1. и 2. армије, која је значила велику опасност за читав немачки стратегијски распоред.

Битку нису решили тактички успеси или неуспеси. Она је тактички остала нерешена, а добијена је, односно изгубљена, у оперативно-стратегијским размерама. Главни разлог немачког пораза на Марни је у нескладу између оперативне идеје и употребљених снага. За успех Француза, сем велике храбрости и упорности трупа, велика заслуга припада вишем командовању, а нарочито генералу Жофру. Он је био стално на фронту и пратио рад потчињених штабова, док се Молтке налазио на стотине километара од фронта, препустивши иницијативу својим командантима. Французи су превазишли Немце у употреби артиљерије. Дејствујући са заклоњених, добро изграђених и маскираних ватрених положаја, француска артиљерија је успешно припремала и подржавала нападе сопствене и одбијала нападе противникове пешадије. У тој бици Французи су први пут искористили део своје авијације за коректуру артиљеријске ватре. ■

Битка код Вердена

НЕВИЋЕНИ АРТИЉЕРИЈСКИ ДВОБОЈ

Битка код Вердена је изразито изнуравајућа битка. Њена главна одлика је артиљеријски двобој сурове жестине. Под ударима граната најразноврснијих калибара нестајали су ровови, насеља, шуме, дебеле зидине форова. Од 95 дивизија, колико су имали Французи, кроз верденски пакао прошло је 66, док су Немци кроз битку „провели“ 44 дивизије. Смене јединица биле су врло честе, пошто су и најбоље трупе, под страховитим дејством артиљерије и великих губитака, брзо губиле морал.

Код Вердена, града на реци Мези, у североисточној Француској, одиграла се 1916. године једна од најкрвавијих битка Првог светског рата.

Ценећи Верден као „тврђаву и важну стратегијску тачку“, Немци су настојали да га заузму по сваку цену, док су га Французи бранили с највећом упорношћу.

Немачка врховна команда, заједно са командом Пете армије, којој је поверено извођење операције, направила је детаљан план за напад на тај град. Према том плану требало је

известити три узастопна удара са циљем да се што пре овлада линијом село Боман – гребен југозападно од с. Орна, француске снаге одбаце на реку Мезу и пресече одступање Француза преко те реке. Припреме су отпочеле у највећој тајности још током јануара 1916. године. Осамнаест најбољих дивизија увежбавано је на специјалним полигонима у позадини, а око 1.400 артиљеријских оруђа, углавном великог калибра, довучено је ноћу на раније припремљене ватрене положаје. Сем тога, у близини Вердена чекало је 256 авиона.

И поред свих мера тајности Французи су сазнали за немачке припреме и пристизање јаких снага на сектор Вердена. Но, заварани општим „демонстрацијама силе“ на другим деловима фронта, нису били убеђени да ће на тај град бити усмерен главни удар, па су врло мало учинили за јачање његове одбране.

Напад је отпочео 21. фебруара 1916. ујутро, после снажне деветочасовне артиљеријске припреме која је, по ефекту дејства, надмашила све до тадашње. Око 17 часова, на фронту од само 12 километара, кренула су у напад три немачка корпуса. Испред главнине кретале су се јаке патроле од по 50 људи, које су имале задатак да открију непорушена жаришта отпора. За њима је наступао први талас гренадира (журишна пешадија) са доста ручних бомби, а онда је кренуо други талас наоружан новим оружјем – пламенобацачима.

Немци су применили тактику „артиљерија осваја, а пешадија поседује“, која се сводила на изнуравање противника. Артиљерија је крчила пут пешадији, избацивши за два дана око два милиона зрна. Када је 24. фебруара пао и други француски положај, ситуација је постала критична. Командант Централне групе армија помишљао је да напусти десну обалу Мезе, али маршал Жозеф Жофр то није дозволио. На угрожени део фронта упутио је нове корпусе и ге-

нерала Петена, коме је поверио одбрану Вердена.

Енергично настављајући нападе, Немци су 25. фебруара заузели утврђење Дуомон и још неколико важних објеката. Командант немачке Пете армије веровао је да се налази пред потпуним успехом. Но, преварио се. По пристизању француских појачања, отпор је растао. Немци су од 26. фебруара до 4. марта само незнатно напредовали. Ни у новом нападу, дуж обе обале Мезе (10. марта), нису имали већег успеха.

Током маја настављене су тешке изнуравајуће борбе, а 2. јуна Немци су напали утврђење Во, које је у претходном тромесечном бомбардовању гранатама било готово уништено. Његова малобројна посада, лишена везе са осталим јединицама, без довољно муниције и воде, пружала је снажан отпор. Када је пао надземни део утврђења, отпор је настављен под земљом. По тамним ходницима и галеријама подизане су барикаде и продужавана је борба ручним бомбама, митраљезима и пламенобацачима. Пет дана и ноћи водила се натчовечанска борба у којој су до смрти изморени браниоци прекинули отпор тек 7. јуна, када су остали без воде и муниције. По паду утврђења Во, Немци су са 19 пешадијских пукова извршили напад на утврђење Сувил, али ни уз велике жртве нису успели да га заузму.

После тога немачки напади су малаксавали. Расположиве резерве требало је слати на Исток, против Брусилова, који је још 4. јуна кренуо у офанзиву, а затим и на Сому, где су Англо-Французи, почев од 1. јула, упорно нападали пуних пет месеци. На сектору Вердена борбе су продужене све до пред крај године. Генерал Нивел, нови командант француске Друге армије, извео је неколико напада у циљу враћања утврђења Во и Дуомон. И док је Дуомон ослобођен након петочасовне борбе, Во је у француске руке враћен тек 2. новембра, после тешких борби и великих жртава.

Битка код Вердена је изразита изнуравајућа битка. Њена главна одлика је артиљеријски двобој невиђене жестине. Под ударима граната најразноврснијих калибара нестајали су ровови, насеља, шуме, дебеле зидине форова. Од 95 дивизија, колико су имали Французи, кроз верденски пакао прошло је 66, док су Немци кроз битку „провели“ 44 дивизије. Смене јединица биле су врло честе, пошто су и најбоље трупе, под страховитим дејством артиљерије и великих губитака, брзо губиле морал.

Верденска битка је карактеристична и по великој улози транспорта, па Французи имају обичај да кажу да су „аутомобили спасили Верден“. И заиста, на хиљаде аутомобила, без застоја, довозили су на фронт огромне количине ратног материјала и људи. Само у току јула на релацији Бар ле Дик – Верден саобраћало је 11.500 аутомобила, тако да је сваких 14, а некад и сваких пет секунди, пролазило једно возило.

У Верденској бици први пут су учествовале јаче снаге авијације. Немци су у почетку имали 256, а Французи свега 40 авиона. Током трајања битке однос се изједначавао, па су Французи, захваљујући бољим техничким особинама својих нових авиона, на крају изборили и превласт у ваздуху. По француским подацима, они су до краја рата оборили око сто немачких авиона.

С разлогом, ова битка често се назива „верденском кланицом“, јер су обе стране имале по пола милиона жртава, од тога већи део мртвих. Иако су Французи можда изгубили нешто више, ипак је Верденска битка била њихова велика победа. Својим храбрим и јуначким отпором под Верденом, а онда нападима на Сому, Французи су на најбољи начин доказали генералу Ерику Фалкенхајну да Француска није „на ивици издржљивости“, како је он оценио, већ веома снажан и живав противник. ■

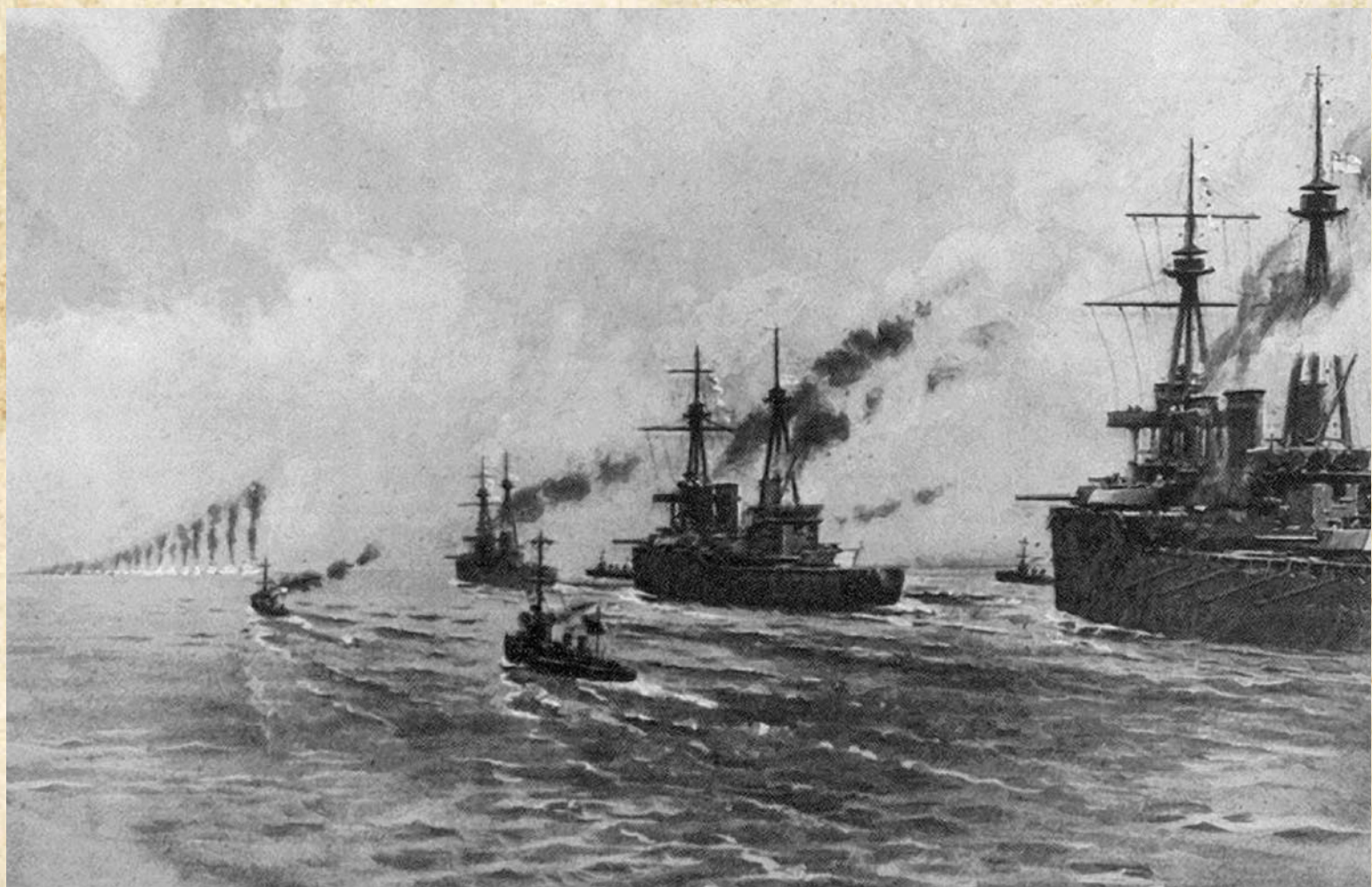
НАЈВЕЋА ПОМОРСКА БИТКА

Битка код Јиланда (Данска), највећа у историји поморског ратовања, али и последња велика битка на уском бојишту, трајала је два дана – 31. маја и 1. јуна 1916. године, а у њој је учествовало око 240 бродова. Британци су имали 28 бојних бродова, 17 бојних и оклопних крсташа, 26 крстарица, 77 разарача и по један носач хидроавиона и минопологач, док су Немци располагали са 22 бојна брода, пет бојних крсташа, 11 крстарица и 60 разарача. Британска главнина имала је 264 топа калибра од 305 mm до 381 mm, а немачка 200 топова калибра од 280 mm до 305 mm. Сем тога, бродови британске флоте били су, у просеку, два до три чвора бржи од немачких. Очигледно, надмоћност је била на страни Британаца.

Почетни успеси на Северном мору подстакли су Немце да наставе офанзиву и туку британску Велику флоту.

Због тога је командант Флоте отвореног мора (адмирал Шер) за другу половину маја 1916. године планирао офанзивну операцију великих разме-

ра. Требало је 17. маја немачки бојни крсташ да бомбардују луку Сандерленд и „навуку“ део британске флоте на своју главнину.

За успех операције било је значајно да се у исто време на мору не налазе главне снаге британске флоте. У акцији је учествовало и 17 подморница, које су по плану поставиле заседе пред противниковим базама и имале задатак да полажу mine, извештавају о покретима британских снага и врше нападе на оне бродове који би напустили базе. Но због неисправности на неким бродовима, извршење операције одгођено је за крај маја. А онда, 30. маја, због лоших временских услова, адмирал Шер је одлучио да изведе „алтернативни план“. Уместо на Сандерленд, немачки бојни крсташи требало је да нападну британске патроле и трговачке бродове западно од Јиланда и код југозападне обале Норвешке, па тако увуку делове британске флоте под удар немачке главнине.

Немачке извиђачке снаге испловиле су у 2 сата 31. маја из ушћа реке Јаде, а 50 минута касније испловила је и главнина Флоте отвореног мора. Истовремено, командант британске Велике флоте (адмирал Целикоу) планирао је испловљавање флоте 2. јуна у правцу Категата. Циљ му је био да „навуче“ немачку флоту на отворено море, где би била „приморана на битку са Британцима“.

Пре него што је операција изведена, британски Адмиралитет је открио концентрацију немачких подморница у Северном мору и присуство јединица немачке флоте у заливу Јаде. Адмиралу Целикоу је наређено да исплови са Великом флотом и прикупи је источно од шкотске обале. Тако су делови британске флоте испловили четири часа пре него што су први немачки бродови напустили ушће Јаде.

Немачка подморница У-32 осморила је 31. маја британске бојне крсташе и послала извештај адмиралу Шеру. Не прихватајући то озбиљно, Шер је наставио пловидбу у северном курсу. На другој страни, ни Британци нису имали прецизне податке

о положају немачке флоте. Њих је обмануло Шерово лукавство, јер је немачки адмирал заменио позивни сигнал свог адмиралског брода са једним лучким стражарским бродом. Целикоу је јављено „да не очекује сусрет са главном немачке флоте“. Тако су се обе флоте нашле на отвореном мору, без праве представе о противнику.

Битка код Јиланда трајала је два дана – 31. маја и 1. јуна 1916. године, а у њој је учествовало око 240 бродова. Британци су имали 28 бојних бродова, 17 бојних и оклопних крсташа, 26 крстарица, 77 разарача и по један носач хидроавиона и минопологач. Насупрот њима, Немци су располагали са 22 бојна брода, пет бојних крсташа, 11 крстарица и 60 разарача. Британска главнина имала је 264 топа калибра од 305 до 381 mm, док је немачка имала 200 топова калибра од 280 до 305 mm. Сем тога, британска флота, као целина, била је бржа 2–3 чвора од немачке. Очигледно, надмоћност је била на страни Британаца.

Битка је отпочела изненада, када су британски и немачки бојни крсташи „дошли у видик“. Немачки бродови отворили су ватру са 15.000 m, а минут касније то су учинили и британски. Немци су у првим минутима остварили више погодака и потопили два бојна крсташа. Након тога обе стране послале су разараче у торпедни напад и свака од њих изгубила је по два брода. С обзиром на предност британских бродова, Немци су се нашли у критичном положају. Шер је оценио да се на бојишту налазе јаче снаге Велике флоте и наредио „једновремени окрет за 180 степени, под заштитом димне завесе коју су положили разарачи“. Тај смели и ризични маневар извршен је веома успешно за непуну четири минута. Само захваљујући тој смелој одлуци и слабој видљивости немачка флота је „прекинула контакт“ и повукла се у западном правцу.

А онда, уместо да плови према западу и избегава сваки контакт са противником, адмирал Шер је начинио велику грешку. Наредио је „окрет“ и пловио право у сусрет Великој флоти, излажући чело својих снага обухватном нападу. Тако је поново отпочео артиљеријски бој. Британци су шест минута тукли противника артиљеријском ватром са даљине од 7 до 13 km. Већи број немачких тешких бродова је оштећен, па је њихова ватра остварена са мањим ефектом. На крају, Шер се по трећи пут окренуо са главнином својих снага и дефинитивно је извукао из борбе. Тако је постепено укинута борбени контакт између главнина флота.

После жестоких дводневних борби Британци су изгубили 14 бродова (шест тешких и осам лакших) и 6.097 људи, а Немци 11 бродова (два тешка и девет лакших) и 2.500 људи. Британски губици у људству били су тежи, јер су три бојна крсташа потонула са скоро читавом посадом. Из тога би се могло закључити да је немачка флота однела победу. Но, није било тако. Снажнија британска флота лакше је поднела ове губитке. Немци нису успели овом битком да измене однос снага на мору, нити да утичу на даљи ток ратних операција.

Тако је завршила највећа поморска битка Првог светског рата, уједно први и једини сукоб главнина британске и немачке флоте. Остаје чињеница да је британска флота остварила стратегијску победу, иако су се немачки бродови и опрема показали бољим од британских, а немачко људство у појединим елементима било је боље увежбано. Ватра са бојних бродова била је готово подједнако ефикасна. Око 296 британских топова калибра изнад 280 mm постигло је 110 погодака, а 200 немачких 80 погодака. Немачки разарачи су од 100 лансирања постигли три, а британски од 75 лансирања седам погодака. ■

КАД СУ ЉУДИ БИЛИ ТОПОВСКО МЕСО

У нападу енглеских снага на утврђене немачке положаје на реци Соми 15. септембра 1916. године употребљено је ново ратно средство – тенк. Изненадна појава 18 тенкова изазвала је поражавајући утисак на браниоца, па су Енглези тог дана продрли још два километра на фронту од 18 километара и при томе заробили више од 4.000 Немаца. То је био највећи успех који је у току једног дана постигнут у петомесечној бици.

Битка на Соми, која се одвијала у другој половини 1916. на Западном фронту, спада у најтеже и најкрвавије битке Првог светског рата. И поред немачког напада код Вердена, савезници нису одустали од велике офанзиве на Соми, реци у северној Француској, дугој 250 километара. Према утврђеном плану, главни удар наносила је енглеска Четврта армија на правцу према Бапому, а помоћни француска Шеста армија ка Перону. Низом узастопних напада, на фронту широком 40 километара, где ће артиљерија имати пресудну улогу, требало је „сломити одбрану Немаца“, а у погодном тренутку „убацили једну маневарску масу за брза дејства у дубини“.

Припреме за офанзиву отпочеле су у марту 1916. године и трајале су пуна четири месеца. Изграђено је око 730 километара железничких пруга, а подигнута су и читава села барака, складишта муниције, хране и других потреба. Ископано је на хиљаде бунара, саграђено неколико десетина болница и 150 великих гробишта. Под земљом, на дубини и до 10 метара, изграђена су бројна поуздана склоништа за људство, за авијацију нови аеродроми, а за артиљерију бетонски пласмани. Уочавајући те озбиљне припреме, Немци су на угрожени одсек фронта довели нове снаге и организовали неколико положаја по дубини.

Напад је отпочео 24. јуна артиљеријском припремом, која је трајала пу-

них седам дана. На сваки метар фронта избачено је више од једне тоне челика. Предњи немачки положаји претворени су у рушевине, а немачка артиљерија све се мање чула. Око 300 савезничких авиона убрзо је растерало стотинак немачких и загосподарило ваздушним простором над бојиштем.

Напокон, после ватреног вала артиљерије, 1. јула отпочела је снажна офанзива француских и енглеских снага, јачине око 45 дивизија. Енглези су за пет дана потиснули Немце само за два километра, док су Французи већ у првом налету „прегазили немачке положаје“ на ширини од 15 километара. Но они нису искористили тај почетни успех. Зауоставили су се на достигнутој линији и омогућили Немцима да доведу резерве и ојачају најугроженије делове фронта.

Продужавајући напад, Енглези су у првој половини јула овладали делом другог немачког положаја, али Французи ни овога пута нису остварили никакав даљи успех, јер су њихови напади били укочени снажном ватром немачке артиљерије са десне обале Соми. Немци су убрзано довели појачања, па су на угроженом фронту већ имали 30 дивизија, 22 више него на почетку напада.

Уводећи свеже снаге и већу масу тешке артиљерије, савезници су 3. септембра извршили нов напад на Соми. Током четвородневних тешких борби Енглези су напредовали око 2 km, док су Французи тек 13. септембра, у обновљеном нападу, пробили немачки фронт. Они су следећег дана

покушали да прошире успех, али су Немци у току ноћи убацили у брешу масу митраљеза, који су добро организованом ватром спречили њихове покушаје да продру у дубину. Енглези су 15. септембра извршили поновни напад и том приликом употребили ново ратно средство – тенкове. Сматра се да је тада дошло до прве употребе тенкова у дугој историји ратовања.

Изненадна појава 18 тенкова изазвала је поражавајући утисак на браниоце. „Сви су – писао је један немачки лист – стајали поражени и као да су изгубили моћ кретања. Огромна челична чудовишта лагано су се приближавала нама, трештала су, храмала, љуљала се, али су стално кретала напред. Ништа их није могло задржати. Неко из првог реда је рекао – ђаволи, а та реч се пренела по рововима муњевитом брзином”.

И заиста, захваљујући тенковима, пре свега њиховом моралном дејству, Енглези су тог дана продрли још два километра на фронту од 18 километара и при томе заробили више од 4.000 Немаца. То је био највећи успех који је у току једног дана постигнут у петомесечној бици на Соми. Но, иако је тенковски напад дао добре резултате, они због малобројности и слабих техничких и борбених квалитета, нису могли

пресудно утицати на коначан исход операција. После два-три сата борбе расклимане машине су стале, па су тенкови повучени у позадину. Битка се наставила све до краја децембра 1916. године, када се стишала. У завршној фази битка се претворила у окршај изнуравања у веома лошим временским условима, са непрестаним јесењим кишима, које су блатњаво бојно поље учиниле непроходним.

Мада су напади на Соми олакшали ситуацију код Вердена и јаче везивали немачке снаге за Западни фронт, снаге Антанте доживеле су на Соми неуспех. Оне нису извршиле пробој фронта нити продрле у слободан маневарски простор. Сем тога, претрпеле су врло тешке губитке. Сома је „произвела” огромне људске жртве – око 1.200.000 људи (по неким изворима 1.250.000). Према сопственим проценама, Енглези су изгубили 400.000 људи (погинулих и рањених), Французи око 300.000, а Немци близу 500.000 људи. Ипак је после ове битке иницијатива на Западном фронту прешла на страну сила Антанте. Стицајем историјских околности, Битка на Соми ће се поновити у току Другог светског рата, од 5. до 10. јуна 1940. године, када су Немци тешко поразили Французе.

Током борби на Соми стечена су нова искуства у организацији и извођењу одбране. До тада је код Немаца важило правило да главна одбрамбена линија „треба да иде првим ровом”. Но после снажне и дуготрајне артиљеријске припреме нападача, највише и најлакше је рушена прва линија ровова, уз доношење највећих губитака. Немци су касније повлачили своју главну одбрамбену линију уназад, а први ров поседали само мањим снагама. Показало се да се непрекидне линије ровова лако уочавају из ваздуха и да их артиљерија након тога неминовно руши. Због тога су трупе и овде, као и код Вердена, распоређиване по левковима граната.

На Соми је еволуирало схватање савезника о улози артиљерије. Док је у првој и почетку друге године рата њена улога у нападу често потцењивана, на Соми се отишло у другу крајност, па је прецењена. Иначе, савезници су на Соми први пут употребили део своје авијације за јуришна дејства на бојишту – за митраљирање немачких колона. Неуспех савезничких снага и застрашујући губици на обе стране учинили су да Битка на Соми постане метафора свеопштег, бесмисленог покоља. ■

Битка за Лењинград

НАЈДУЖА ОПСАДА

Размере лењинградске блокаде и данас је тешко схватити. Током 28 месеци, од краја септембра 1941. до краја јануара 1944. године, у одбрани града хероја, сем јединица Црвене армије, учествовало је и свеукупно становништво, сврстано у посебне јединице. На изградњи спољних и унутрашњих одбрамбених појасева радило је око пола милиона становника. Формирано је десет дивизија последње одбране, шест ловачких пукова и двеста партизанских одреда. Те јединице су заједно са Балтичком флотом, Ладошком и Оњешком флотилом успешно (од)браниле град. Под непријатељевом ватром изграђено је око 4.000 бункера, ископано 626 километара ровова, подигнуто 35 километара барикада, изграђено 17.000 различитих склоништа. Током блокаде је порушено и изгорело преко 3.000 стамбених зграда, а грађа од око 9.000 дрвених кућа употребљена је за огрев у дугим хладним зимама.

У зору 22. јуна 1941. године, према плану „Барбароса”, Немачка је без објаве рата, упркос постојећем пакту о ненападању,

извршила упад на територију Совјетског Савеза. Њена група армија Север (фелдмаршал Леб) прешла је совјетску границу. У првим операцијама Немци

су остварили крупан успех и принудили Совјете на повлачење. Отпочињући судбоносни отаџбински рат Црвена армија је тешко одолевала немачкој

сили од преко 190 добро опремљених и увежбаних дивизија. Убрзо је створен огроман Источни фронт, који се протезао од Балтичког до Црног мора.

Према очекивању, Немци су пробили одбрану совјетских снага и брзо продрли до Лењинграда, Москве и обала Црног мора. Хитлер је био убеђен да ће падом Лењинграда, Москве и Стаљинграда пасти и руски борбени морал, чиме ће Немцима бити отворен пут да преко Волге и Кавказа стигну до Ирана, где би се немачке снаге спојиле са онима које су из Либије, преко Суеца, продирале на Блиски исток. И поред великих људских и материјалних губитака, праћених огромним разарањима, Црвена армија је успела да заустави даљу немачку офанзиву и, крајем 1941. године, спречи остварење Хитлерових замисли.

Лењинград (данас Санкт Петербург), град на ушћу Неве у Фински залив, смештен на многобројним острвима невске делте, после Москве највећи и најзначајнији град у Русији, имао је тада око 2,5 милиона становника. Основао га је руски цар Петар Велики (1703), а остао је упамћен и као центар Октобарске револуције (1917). За време Другог светског рата херојски је издржао опсаду немачких трупа, најдужу у савременој историји света (око 850 дана).

После инвазије на Совјетски Савез, немачке снаге су се устремиле и ка Лењинграду. Већ у јулу оне су се опасно приближиле граду са запада и југа, док су њихови савезници (Финци)

наступали са севера. Извршавајући Хитлерово наређење да се „Лењинград мора заузети по сваку цену“, већ почетком септембра Немци су избили на Ладошко језеро и прекинули копнену везу Лењинграда са његовом позадином. Град је био под опсадом од септембра 1941. године, а његове линије за снабдевање су одсечене. Опкољено је 2,5 милиона становника града и пола милиона избеглица, а хране је било само за 35 дана. Једина веза била је из ваздуха и преко језера Ладогое.

Стање у граду било је веома тешко. Немци су га непрекидно бомбардовали из ваздуха и тукли артиљеријом калибра и до 240 mm. Само 8. септембра 1941. бацили су на град 6.000 запаљивих бомби, чиме су изазвали огромне пожаре, разарања и стравичне људске губитке. Почетком 1942. на рашчишћавању рушевина дневно је радило више од 300.000 људи. Током те године више од 650.000 грађана умрло је од последица глади, зиме, исцрпљености и страдања од немачке артиљерије.

Врло оскудне залихе хране и горива тешко су пристизале шлеповима у току лета, а зими санкама преко залеђеног језера Ладогое. Затечене и допремљене залихе помогле су да фабрика оружја у граду настави са радом, а већи део становништва једва одржи у животу. Преко залеђене Ладогое изграђен је „пут живота“ („ледени пут“), али он је постојао само док је било леда. Туда је евакуисано око милион деце, болесних и старих. Цела земља је саосећала са Лењинградом и помагала колико је могла.

У организацији одбране града, сем јединица Црвене армије, учествовало је и становништво, сврстано у посебне јединице. За непосредну одбрану Лењинграда изграђени су спољни и унутрашњи одбрамбени појас на иви-

ци предграђа. На утврђивању је радило око пола милиона становника. Од јула до краја септембра 1941. године формирано је десет дивизија последње одбране, шест ловачких пукова и двеста партизанских одреда. Те јединице су заједно са Балтичком флотом, Ладошком и Оњешком флотилом успешно браниле град.

Браниоци Лењинграда нису се предавали. Борили су се храбро и радили у најтежим условима. Током блокаде, под непријатељском ватром изграђено је око 4.000 разних бункера, 626 km ровова, 35 km барикада, 17.000 различитих склоништа. О херојској одбрани Лењинграда остало је много трагичних записа и сведочанстава. У једном од њих публициста Алексеј Попов пише: „...Разарање и уништење је било таквих размера, да су људи могли ноћу да читају под светлом пожара који су беснели по свим квартовима и периферији града... У граду влада паника и хаос. Цивили покушавају да се пребаце на другу обалу реке. Међутим, немачки авиони и артиљерија непрекидно бомбардују пристаништа и мостове... Многи сматрају да је град немогуће одбранити... Људима је био остављен избор између немачког и сопственог метка...”.

Совјетска офанзива током 1943. године делимично је допринела да се пробије немачки обруч и успостави копнена веза са унутрашњости („пут победе“). Напокон, 14. јануара 1944. године Лењинградски, Волховски и Други прибалтички фронт предузели су офанзиву да би „одбацили и уништили“ немачке снаге испред Лењинграда. Иако је командант немачке Осамнаесте армије употребио све своје резерве, ипак су совјетска Друга ударна и Четрдесет друга армија потиснуле Немце западно од градске периферије, окончавајући дугу, тешку и по последицама трагичну опсаду, која је трајала од краја септембра 1941. до 29. јануара 1944. године.

Током блокаде порушено је и изгорело преко 3.000 стамбених зграда, а грађа од око 9.000 дрвених кућа употребљена је за огрев у дугим хладним зимама.

Лењинград је због храбре одбране проглашен градом-херојем, а установљена је и медаља – За одбрану Лењинграда. ■

Битка код Стаљинграда

ПРЕКРЕТНИЦА

Стаљинград, симбол битке – прекретнице у корист савезника у Другом светском рату, био је поприште најкрвавије и најдуже битке у новијој светској историји. Започета 24. августа 1942. године, та исцрпљујућа и по размерама жртава једна од најкрвавијих битка у историји ратовања трајала је непрекидно до 2. фебруара 1943. године. Пуних 162 дана. Стаљинградска битка однела је 1,100.000 живота – 450.000 са совјетске стране, док су Немци са својим савезницима (Аустријанцима, Мађарима, Румунима, Шпанцима, Италијанима и Хрватима) изгубили 650.000 људи.

После немачког пораза под Москвом и Ростовом у зиму 1941/42. године, силе Осовине нису биле у могућности да обнове офанзиву на целом фронту у Русији, широком 3.000 километара. Због тога је Хитлер одлучио да на већем делу Источног фронта настави са одбраном, а средином маја предузме офанзиву у Украјини. Офанзива је предвиђена у два правца: први је имао за циљ избијање на Волгу у висини Стаљинграда, а други заузимање Кавказа. Офанзива је имала за циљ да уништи главнину Црвене армије и лиши СССР природних богатстава (жито, угљ) Украјине и нафте из Бакуа. Тиме би СССР за дуже време био ослабљен за озбиљнији отпор, а Немачка обезбеђена сировинама за вођење тоталног, дугог рата. За планирану офанзиву

у Немци су припремили 81 дивизију (45 пешадијских и моторизованих, 16 оклопних немачких, 20 сателитских) и 2.000 авиона

Наступајући на Јужном фронту, немачка 6. армија приближавала се Волги, са циљем да наступањем преко те реке и Кавказа продре до Ирана, где би се немачке снаге спојиле са снагама које су дејствовале из Либије, преко Суецког канала, на Блиски исток. Према даљем плану, те здружене снаге наставиле би наступање преко Индије. Да би се то обезбедило немачка 6. армија имала је задатак да најпре заузме „престижни циљ” – град на Волги, који је носио име совјетског вође. Хитлер је био чврсто убеђен да ће падом Стаљинграда пасти и руски борбени морал, па ће Немцима бити „отворен пут” за Азију. Очигледно, да није било те његове скоро манијачке опседнутости Стаљинградом, исход рата можда би био сасвим другачији. Овако, масовна и крвава битка на Волги претворена је у лични конфликт двојице вођа, који су произвели милионску погибљу људи.

Наиме, 30. јуна 1942. године почела је позната операција „Плави”. Скоро без отпора, немачка 6. армија, тада највећа

формација у немачкој војсци, која је у свом саставу имала 22 дивизије, за непуна два месеца продрла је 350 километара на исток и 22. августа избила на реку Дон код Калача. Два дана касније немачки тенкови су већ избили на обале Волге северно од Стаљинграда. Истовремено, друга велика формација „панцера” муњевито се домогла централног градског предграђа, чувене Спартаковке. Према плану, немачка 8. ваздушна флота (која је учествовала и у априлском бомбардовању Београда), са око 1.000 бомбардера, обрушила се на град. Тада је оштећено или уништено око 80% зграда. Према запису хроничара, „у степи, удаљеној 40 км, људи су могли ноћу да читају под светлом пожара који су тада бенили у Стаљинграду”.

Након извршених прегруписивања, попуне људством, горивом и муницијом, комплетна 6. армија под командом генерала Фридриха Паулуса започела је 3. септембра општи напад на град. Немцима су огорчен отпор пружале 62 (Лопатин) и 64 (Јеременко) совјетска армија. У граду су владали паника и хаос, праћени покушајима цивила да се пребаце на другу обалу Волге. Након бомбардовања пристаништа и већине прелаза преко Волге, совјетским јединицама угрожено је снабдевање. У тако драматичној ситуацији генерал Лопатин је, после процене да „град није могуће бранити”, предложио повлачење. Према очекивању, Стаљин га је хитно сменио и на његово место поставио генерала Чу-

кова, команданта који је 2. маја 1945. заузео Берлин.

У међувремену Руси су се прибрали и некако организовали „одбрамбене пунктове“ и противнападе у центру града. Немцима, којима тада тенкови нису били од веће користи у уличним борбама, постало је јасно да се морају борити за сваку улицу, зграду, спрат. Губећи стрпљење, нервозни Хитлер наредио је Паулусу да „заузме град до 15. септембра“. Стаљин је 12. септембра одлучио да генерала Жукова постави за команданта Стаљинградског фронта, са задатком да „направи план за противофанзиву“. Истог дана издао је чувени „Указ број 227“, познат као „ниједан корак уназад“. Тај указ обавезивао је све припаднике Црвене армије да се „ни по коју цену не повлаче, чак и када је ситуација безнадежна“. Неки руски мемоаристи помињу тзв. „другу линију“, сачињену од припадника НКВД, који су „пуцали на оне који су покушали да се повуку“. Сумњи, кукавичлуку и непослушности није било места. У једном од цитата стоји: „Знали смо да имамо избор између два диктатора, али смо више волели оног који говори руски“.

Око пола милиона немачких војника, на фронту ширине само осам километара, отпочело је нападе 14. септембра. Немци су заузели Железничку станицу број 1, али су је Руси до вечери повратили. Та станица је до краја битке 15 пута „мењала војску“. Из рушевина града издвајале су се поједине стратешке тачке, које су постајале важнији циљеви нападача. Међу њима је и Мамајев Курган, брдашце у центру града, високо 102 метра, које је постало симбол борбе у Стаљинграду. Немци су неколико пута неуспешно покушали да га заузму на јуриш. Тек крајем септембра добили су се његовог врха и држали га до последњих дана битке.

Немци су 21. септембра заузели Силос, а већ наредног дана цео јужни део града. Уверен да је то добар „предзнак“ коначне победе, Паулус је тежиште усмерио на северни део града, где су биле важне фабрике „Барикаде“ и „Держински“. Немци су заузели „Держински“, али су Руси успели да задрже „Барикаде“ све до почетка противофанзиве, 18. новембра. Чекајући нова појачања, Немци су, тражећи

предах, приступили укопавању. Од 334.000 војника само је 67.000 било способно за даљу борбу. Једне вечери (9. октобра) немачки војник Вили Брант (касније немачки канцелар) био је заробљен. Након што је одао време почетка немачке офанзиве (15. октобар), на његово запрепашћење, како је много година касније писао, Руси су га пустили.

Немачка 100. ловачка дивизија успела је 26. октобра да раздвоји „северни џеп“ на два дела и избије на реку, па је и њена супротна обала била у домету немачке артиљерије. Чврсто убеђени да је Стаљинград пред падом, немачки команданти „превидели“ су да је њихова 6. армија већ изгубила ранију ударну снагу. Неколико наредних дана било је обележено спорадичним нападима једне и друге стране и прикупљањем совјетских резерви с друге стране Волге. За то време совјетска врховна команда слала је стална појачања и припремала велику противофанзиву, са циљем да опколи немачке трупе. Иако су стизали бројни хитни извештаји о масовном и убрзаном померању и прегруписавању совјетских трупа ка Волги и Дону, скоро нико од немачких виших војних команданата није рачунао на могућност противофанзиве, па је 7. новембра почео последњи немачки напад на „Барикаде“. За ту акцију Немци су у Стаљинград пребацили пет батаљона пионира, експерата за експлозиве. Тај њихов напад био је успешан, али су Руси и даље држали „џепове“ на обали реке.

А онда, после свега што се до тада збивало, ујутру 19. новембра над градом се надвила злокобна тишина, повремено прекидана звуцима руских песама које су допирале из подрума, склоништа, земуница. Истовремено, у степи, на стотине хиљада црвеноармејаца започело је победоносну операцију „Уран“, са циљем да „окружи и уништи немачке трупе у Стаљинграду“. Одједном се цео фронт нашао у расулу. Совјетске дивизије са севера и југа наступале су према Калачу на Дону, где су се састале 22. новембра, стављајући у окружење око 300.000 Немаца. Упркос томе Хитлер је наредио да 6. армија остане на простору на којем се затекла.

У даљем току противофанзиве Совјети су најпре разбили Румунски фронт и убрзо затворили обруч око 6.

и дела 4. немачке армије, са око 230.000 војника. Немци су чинили очајничке покушаје да разбију створени обруч дејствима и изнутра и споља. Опкољеним јединицама слали су помоћ из ваздуха, а средином децембра, по хладноћи, отпочели „пробијање споља“. Све је било узалуд. Црвена армија је разбила фронт на Дону, па је претило ново опкољавање на југу, због чега су отпочели повлачење са Кавказа и Кубана. Тако је опкољена 6. армија остала далеко у позадини. Пошто је била у безизлазној ситуацији, 8. јануара 1943. године понуђена јој је предаја. Како је Хитлер то одбио, два дана касније отпочела је операција Црвене армије за њено уништење. У безизлазној ситуацији, трпећи страховите губитке, Немци су 2. фебруара били принуђени на предају. Тако су остаци немачке 6. армије, са командантом Фон Паулусом на челу, неславно завршили ту битку од огромног историјског значаја.

Стаљинградска битка однела је 1.100.000 живота – 450.000 са совјетске стране, док су Немци са својим савезницима (Аустријанцима, Мађарима, Румунима, Шпанцима, Италијанима и Хрватима) изгубили 650.000 људи. Познато је, међутим, да је око 135.000 руских војника ликвидирао НКВД у самом току битке, због „неизвршења дужности, кукавичлука, дефетизма и плачке мртвих“.

У окружењу су највише страдали руски заробљеници. Њих су Немци једноставно ставили на брисан простор усред степе, окружен бодљикавом жицом. Они нису добијали храну, нити имали где да се заклоне од велике хладноће. Од око њих 3.000, само их је 15 дочекало ослобођење, преживљавајући хранећи се остацима својих сапатника. За чување заробљеника била је задужена украјинска милиција, са којом се НКВД „прописно“ обрачунао по завршетку битке.

Тако се завршила одлучујућа битка Другог светског рата. Победа Црвене армије код Стаљинграда била је од великог моралног значаја за све ослободилачке снаге у свету, показавши бројне слабости фашистичких снага. ■

Проглашени најбезбеднији возачи у 2013. ГОДИНИ

На седници Савета за безбедност војних учесника у саобраћају проглашени су најбезбеднији возачи у Министарству одбране и Војске Србије у 2013. години. Тројица најбезбеднијих возача који су прешли највише километара без иједног саобраћајног прекршаја и удеса су старији водник прве класе Александар Глувић из 25. батаљона војне полиције Гарде, десетар Саша Стошић, припадник 40. командног батаљона Четврте бригаде Копнене војске и Милош Козић, радник Војне установе „Моровић“.

Помоћница министра за материјалне ресурсе и председница Савета Јасминка Тодоров, честитајући најбезбеднијим возачима, истакла је значај и опасност њиховог посла као и пажњу са којом се систем одбране односи према безбедности својих припадника у саобраћају. Она је, отварајући седницу Савета, нагласила да су у претходном периоду објављена три правилника која третирају ту проблематику, док је израда четвртог Правилника о безбедности војних учесника у саобраћају на путевима у завршној фази.

Пуковник др Жељко Ранковић, шеф Одсека за саобраћај и транспорт Управе за општу логику представио је нови Правилник о безбедности војних учесника у саобраћају који би требало да замени старе нормативе из 1997. године. ■

Изложба „Херојима у част“ у Дому Ваздухопловства

55

У Дому ваздухопловства у Земуну отворена је макетарска изложба „Херојима у част“, део традиционалне манифестације „Априлски куп“, посвећене пилотима који су дали своје животе у одбрани земље, како у Априлском рату 1941. године, тако и током НАТО бомбардовања 1999. године.

Отварању изложбе у организацији макетарске секције 204. ваздухопловне бригаде Војске Србије присуствовали су заменик команданта ВиПВО генерал-мајор Миодраг Гордић, представници општина Земун и Нови Београд и многобројни макетари.

Отварајући изложбу на којој је приказано више од 200 пластичних макета ваздухопловних летелица из Првог и Другог светског рата, модела клипних и млазних авиона, цивилног и војног ваздухопловства, на десетине макета борбених и неборбених возила, подморница, бродова, ракета и торпеда, мајор Дејан Беда је у име организатора истакао да 204. ваздухопловна бригада, наследник херојског 6. ловачког пука, с поносом памти браниоце Београда у Априлском рату.

– Први који су стали у одбрану престонице и Србије 6. априла 1941. године били су пилоти 6. ловачког пука који су, мада бројчано знатно слабији од нападача, храбро улетали у њихове борбене формације. Само у том првом дану непријатељ је изгубио четрдесетак летелица. Пилоти 204. ваздухопловне бригаде су попут својих претходника такође херојски стали у одбрану Београда, не либећи се ни тренутак да полете и супротставе се неупоредиво моћнијем противнику. Жртве одбране од НАТО агресије 1999. године били су и наши пилоти Миленко Павловић и Зоран Радосављевић и њима у част приређена је ова изложба – рекао је мајор Дејан Беда.

Поред макетара 204. ваздухопловне бригаде на изложби учествују и Музеј ЈРВ са историјском поставком и Удружење пензионисаних војних летача и падобранаца са колекцијом фотографија пилота жртава ваздушних ратних окршаја, од Михајла Петровића, прве ваздухопловне жртве, до данас.

Манифестација „Априлски куп“ завршава се 5. априла Државним макетарским такмичењем. Планирано је учешће двадесетак макетарских удружења из Србије и иностранства, са више од 30 различитих класа модела који ће се оцењивати. ■

Д. ГЛИШИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

▶
Вежба артиљераца

Успеш

У оквиру припрема за предстојећа ракетна бојна гађања, припадници 13. дивизиона самоходних вишецевних лансера ракета 128 мм „огањ“

Прве бригаде, извели су показну вежбу артиљеријско-ракетне подршке оклопним јединицама у борби.

Командант дивизиона мајор Верољуб Бунијевац и командир батерије капетан Ђорђе Јањић истичу да су током вежбе, изведене на полигону сремскомитровачке касарне „Бошко Палковљевић Пинки“, приказани бројни тактички садржаји који претходе отварању ватре, односно лансирању ракета. Формирање и рад извиднице,

Прве бригаде

На ракетна подршка

одређивање места оруђима на ватреном положају и координата места основног оруђа, поседује ватреног положаја, превођење оруђа из маршевског у борбени положај, ручно и аутоматско пуњење лансера само су део радњи које су приказали артиљерци Прве бригаде.

Почетком априла припаднике ове јединице очекују тактичка увежбавања и тактичка вежба с бојним гађањем дивизиона, на полигону „Пасуљанске ливаде“, током којих ће бити проверена оспособљеност сваког појединца и дивизиона као целине. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Обележавање стогодишњице Првог светског рата

Избећи ПОЛИТИЗАЦИЈУ

Одељење за војну историју Института за стратегијска истраживања планира богату активност у години у којој обележавамо век од избијања Великог рата. Начелник Одељења, виши научни саветник др Милан Терзић истиче да треба очувати достојанство и избећи политизовање значајног јубилеја.

на чијем сам челу, покушава све што може да научно предочи догађаје везане за Први светски рат и учешће Србије у њему. Због тога смо планирали велики број активности које ће у центру дешавања имати Први светски рат и страхоте које је донео човечанству.

Научни скуп

Међу догађајима који већ привлаче пажњу јавности свакако је научни скуп „Први светски рат: Балкан и велике силе“ који ће, у сарадњи с Историјским институтом и уз учешће бројних историчара из иностранства, посебно Немачке, Руске Федерације, Грчке, Турске, Аустрије, Мађарске, Румуније, Бугарске, Црне Горе, бити одржан у септембру. Биће речи о темама из војне историје о којој ће гости свакако имати шта да кажу.

– После скупа биће објављен и „Зборник радова“, који ће, верујем, наићи на велико занимање јавности, пре свега јер ће гости из 20 земаља које су биле директно ангажоване у рату, изнети свој поглед на збивања о којима у науци нема несугласица, иако политичари желе да створе утисак да још није све речено. Питање „српске кривце“ за атентат у Сарајеву разрешено је одавно и сваки покушај „преправљања“ историјске истине представља грубо огрешење о науку. Сарајевски атентат не треба објашњавати из данашње перспективе. Посао историчара, како истиче Леополд Ранке, је-

Начелник Одељења за војну историју Института за стратегијска истраживања, виши научни саветник др Милан Терзић сматра да током обележавања стогодишњице Првог светског рата не треба да се огрешимо о историју свог народа. Међутим, чињеница је да каскамо за догађајима и да свету морамо да недвосмислено прикажемо свој „угао гледања“.

– Најбитније је да не упаднемо у замку политизовања догађаја о коме ће ове године цео свет хтети да каже своје – каже др Терзић.

– Плашим се да ће се о томе најмање питати научници, историчари, који би, заправо, требало да имају одлучујућу реч. Иако је, када је реч о Првом светском рату, историјски, научно, истина јасна, примећује се тежња неких неодговорних историчара, у ствари више политичара, да Србију представе као изазивача и подстрекача на рат. Институт за стратегијска истраживања, односно његово Одељење за војну историју,

Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

сте да кажу како је „уистину било“. Зато историју треба препустити историчарима. А они су одавно рекли шта се догодило, како и зашто. Свако играње историјом, сваки покушај данашњих политичара и квазиисторичара да догађај у Сарајеву представе као покушај Србије да дестабилизује Аустроугарску представља, у најмању руку, релативизовање историјских чињеница. А оне су, кад је реч о Сарајевском атентату, недвосмислене. Недавно је један сарајевски књижевник објавио фотографију на којој се види како је спомен-плоча, посвећена атентату, 1941. године однета на поклон Адолфу Хитлеру. Почетком шездесетих година прошлог века немачки историчар Фриц Фишер је у делу „Рат илузија“ доказао континуитет ратних, освајачких циљева Немачке у Другом светском рату, повезујући их с оним из Првог. Он је изнео тезу о два дела једног рата, чиме се, на најбољи начин, одбацује и тобожња одговорност Србије за избијање Великог рата – наводи др Терзић.

Улога Србије

Тежећи да дају свој допринос научној презентацији првенствено војних збивања, везаних за почетак Првог светског рата, војни историчари учествоваће ове године и на десетак међународних скупова, посвећених јубилеју. Њихов допринос сагледавању и употпуњавању историјске истине не само о Сарајевском атентату, већ и међународно-политичким односима на Балкану и шире у првој деценији 20. века, биће свакако веома значајан.

– Историчари и истраживачи Одељења за војну историју учествоваће на конференцијама, семинарима и сличним научним скуповима у Словачкој, Немачкој, Аустрији, Француској, Мађарској, Бугарској, Црној Гори, Грчкој, Босни и Херцеговини... Допринос Србије и српске војске савезничкој победи у Првом светском рату је велик. Жртве које је српски народ дао најпре у биткама против Аустроугарске и Немачке, а затим и у пробијању Солунског фронта су, с об-

зиром на број становника, огромне. Србија је изгубила трећину становништва. Зато њену улогу у коначној победи и заслужено поштовање међу победницима, никако не треба занемаривати и потцењивати. Али, ни прецењивати. Ради што објективнијег сагледавања улоге Србије у Првом светском рату, наше одељење ће током године објавити неколико зборника радова у којима ћемо представити српско (југословенско)-грчке односе на почетку 20. века (у сарадњи с Војноисторијским институтом Грчке), ратне планове учесника Првог светског рата (у сарадњи с немачким војноисторијским институтом), српско-француско савезништво Првом свет-

ЕДУКАЦИЈА МЛАДЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

Залажући се за активнију улогу Србије и српских историчара у обележавању стогодишњице од почетка Првог светског рата, др Милан Терзић истиче да ће Одељење за војну историју своју делатност усмерити у два правца, на унутрашњем и ширем, спољном плану.

– Сматрам да у Србији пажњу треба усмерити на едукацију младе генерације, значајним повећањем наставног садржаја посвећеног Првом светском рату, бројним изложбама, позоришним представама, објављивањем књига с тематиком из рата... Не треба занемарити ни очување споменичке културе из тог периода, којој ове године треба поклонити већу пажњу. Наравно, веома је значајан и спољни оквир обележавања јубилеја, посебно у светлу великог српског доприноса савезничкој победи у Првом светском рату. У свему томе, мора се водити рачуна да прослава одише достојанственошћу и да буде посвећена сећањима на оне који су прославили име Србије. Та почаст припада држави Србији, а никако појединцима – напомиње начелник Одељења за војну историју Института за стратегијска истраживања.

ском рату (заједно с француским војноисторијским институтом). У Лексикону Првог светског рата, који објављује Институт за савремену историју из Београда, војни историчари обрадиће одреднице: српски официрски и подофицирски кор, организација и формација српске војске, државни и верски празници у Првом светском рату, војно свештенство, организација противничких армија... У електронској online Енциклопедији Првог светског рата у издању Хумболтовог универзитета у Берлину урадићемо одреднице: Никола Пашић, Петар Први Карађорђевић, Коста Пећанац, четовање, ратни планови учесника рата са Југоистока Европе... У сарадњи с Војном академијом за потребе Школе националне одбране урадићемо историјско-компаративну анализу Колубарске битке – набраја др Терзић.

Иако најбројније ове године, активности Одељења за војну историју Института за стратегијска истраживања, посвећене Првом светском рату, нису везане само за 2014. годину. Треба се сетити да су војни историчари још 2008. године, једини у Србији, организовали Међународну конференцију о завршетку Првог светског рата и с тог научног скупа објавили зборник радова с излагањима десетак иностраних учесника. Пре две године били су организатори два научна скупа. Један је био посвећен стогодишњици српског војног ваздухопловства, а други балканским ратовима.

– Из штампе је изашао зборник радова о Балканским ратовима, чија је презентација недавно била у Медија центру, а очекује се двотомни зборник о стогодишњици српског војног ваздухопловства, каже др Терзић, истичући да су управо Балкански ратови били повод за страх Аустроугарске од јачања Србије.

– Нема сумње да је страх Аустроугарске од дестабилизације монархије био главни разлог њеног напада на Србију. Сарајевски атентат био је тек оправдање за све што ће касније уследити – закључује др Милан Терзић. ■

Душан ГЛИШИЋ

Српско војничко гробље у Чешкој

У сенци борова

„Зејтинлик“ у Солуну годинама је сматран најмасовнијим местом вечног починка српских ратника, све док недавно није откривено да је на војничком гробљу у Јиндриховицима, у некадашњем аустроугарском логору Хајнрисгрину, на најлепшем узвишењу села, сахрањено око 8.700 Срба

Само у земљама региона на више од 2.000 места сахрањени су српски војници, а појединачни гробови откривени су у Турској, Египту, Тунису и Алжиру. Донедавно, војничко гробље „Зејтинлик“ у Солуну сматрало се најмасовнијим местом вечног починка српских ратника, све док није откривено српско војничко гробље у Јиндриховицима, у некадашњем аустроугарском логору Хајнрисгрину, који је постојао од 1915. до 1918. године на територији данашње Чешке Републике.

Према речима др Видоја Голубовића, научног сарадника Института за међународну политику и привреду, који је први изнео тај податак, према првој евиденцији на гробљу у Јиндриховицима сахрањено је 7.100 српских војника и заробљеника. Међутим, накнадним истра-

живањем архива у Чешкој, дошло се до податка да тај број ипак износи око 8.700.

Стратиште близу Карлових Вари

Логор Хајнрисгрин некада, данас Јиндриховице, настао је 1915. године, и један је од три велика „радна“ логора средње Европе у време Аустроугарске.

– Налазио се у северозападном делу Бохемије – Чешке, двадесетак километара од чувене бање Карлове Вари, а 1915. и 1916. године у својим баракама примао је више од 40.000 заробљеника из Србије, Русије, Украјине и мањи број Италијана, заробљеника западног фронта Европе. Заробљеници су махом били војници и цивили из Срби-

је, који су ту доспели после повлачења према Албанији, а један број радно способних интернираца одабиром је пребачен из других логора, пре свега Арада, Добојског логора и осталих широм Аустроугарског царства – објашњава Голубовић.

Он истиче да, за разлику од осталих логора, у овом није било стрељања заточених.

– Логор се граничио с боровом шумом и гробљем интернираца, а на северном делу постојао је каменолом и железара за производњу челика, где

се током рата правила артиљеријска муниција, конзерве, војнички тањери – „мањерке“ и друге потребе за борбене линије, у којој су заробљеници радили. Због исцрпљености и неухрањености завладао је пегава тифус и сличне болести својствене животу у таквим условима, због чега су људи масовно умирали. Они су сахрањивани на два хришћанска гробља – православном за Србе и Русе, и на католичком за Италијане – наводи др Голубовић, додајући да су преминуле најпре сахрањивали у раке с дрвеним крстовима уз обреле свештеника, све док није почело масовно умирање, када су настале и прве масовне гробнице, у којима је сахрањивано и по двадесетак логораша.

После рата, на том месту, у знак сећања на страшну судбину страдалих логораша, постављено је више заједничких крипти-маузолеја, где су сакупљени и земни остаци Срба из логора широм тадашње Чехословачке. Маузолеј је 8. јула 1932. отворен за јавност.

– Земљиште на коме је подигнут, на најлепшем узвишењу села Јиндриховице, поклонила је чехословачка влада. На том брежуљку су 1917. и 1918. године логораша градили резервоар за воду, који је требало да снабдева околину. Незавршени резервоар, нажалост, постао је заједничка

ЗАШТИТА ВОЈНИЧКИХ ГРОБЉА

Према Женевској конвенцији, војничка гробља заштићена су сто година.

– Управо 2014. године истиче право на заштиту тог споменика у Чешкој, па је значајно скренути пажњу јавности. О логору у Јиндриховицама, нажалост, нема довољно записа у нашој историји и публикацијама, а медији не посвећују потребну пажњу чињеници да је реч о гробљу већем од „Зејтинлика“ – закључује Голубовић.

Према речима др Видоја Голубовића, научног сарадника Института за међународну политику и привреду, једна чешка фирма покушала је да купи земљиште на коме се налази маузолеј у Јиндриховицама.

ну политику и привреду, и објашњава да је управо Ранђеловић, обилазећи логорску шуму, наишао на масовне неексхумиране гробнице 1.600 „новооткривених“ интернираца, на чијим су спомен-обележјима српска имена.

– Очито да њихови земни остаци нису пренети у костурнице, јер у њима није било места. О постојању таквих хумки наша амбасада у Чешкој није ништа знала – истиче Голубовић, додајући да о логорима у Бохемији – Чешкој постоје подаци које чува архив Прага, комуна, односно месна заједница Јиндриховице, и Војноисторијски архив Србије, те многобројне институције и појединци.

Маузолеј пркоси времену

– Између два рата гробље у Јиндриховицама било је уређено, а наша држава водила је рачуна о њему. Познато је и који је свештеник био задужен за бригу о том сакралном објекту. Није то усамљен пример оваквог ангажовања свештенства. На острву Корзика парох је водио летопис и до детаља писао о школовању деце, крштењима и венчањима, што је један од најбољих примера како се поштовала ондашња законских регулатива.

Сва војничка гробља била су ограђена, уређена, и знало се ко их одржава – наводи Голубовић и констатује да данас то није случај, па је маузолеј недалеко од бање Карлове Вари, прилично запуштен. „Зејтинлик“ је очигледно, због значаја Солунског фронта, био у средишту пажње историчара.

– Јасно је да српска војничка гробља у иностранству нису била довољно у жижи истраживача. Позитиван пример јесу француска гробља, на којима су српски војници сахрањивани са француским, која се и примерно одржавају – каже др Голубовић, који сматра да је после Другог светског рата приметно мање интересовање државе и јавности за те сакралне споменике, упркос томе што у Архиву постоји богата историјска грађа. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимео Горан СТАНКОВИЋ

Др Видоје Голубовић, научни сарадник
Института за међународну политику и привреду

Монографија „Савремени токови реформе високог војног образовања” Ка европском образовном простору

Монографија „Савремени токови реформе високог војног образовања”, аутора проректора Универзитета одбране пуковника проф. др Јана Марчека, проф. др Мирјане Животић Вановић и пуковника проф. др Горана Дикића представљена је у Дому Војске Србије. Промоцији су присуствовали министар одбране Небојша Родић, државни секретар Зоран Ђорђевић, помоћници министра одбране и чланови колегијума начелника Генералштаба.

Представљајући књигу проректор за истраживање и развој Универзитета одбране, пуковник проф. др Јан Марчек, истакао је да је садржај конципиран у шест тематских целина у којима се анализира пет фаза реформе високог војног образовања, у периоду од 2006. до 2012. године, које је укратко и представио.

– Процес реформе високог војног образовања је започео када је код нас „болоњски процес” узимао маха и наше неукључивање би представљало својеврсну самоизолацију и губитак везе са академском заједницом у Србији – рекао је Марчек. Он је истакао да је основни циљ реформе високог војног образовања његова хармонизација са системом образовања у друштву и стварање акредитоване високошколске установе, у складу са Законом о високом

образовању и захтевима система одбране, у којој би се оспособљавали академски образовани официри и обезбеђивало њихово перманентно усавршавање у струци.

Говорећи о току и фазама хармонизације високог војног образовања са системом образовања у Србији, проректорка за научно-истраживачку делатност Универзитета одбране и један о аутора монографије, проф. др Мирјана Животић Вановић, у први план је ставила „савим лични и емотивни угао погледа на реформу високог војног образовања”.

– Када је високо образовање ове државе кренуло стазама стандардизације и мерила квалитета, хармонизације са европским простором и акредитације, наше дипломе су постале непрепознатљиве, а наше специјализације, магистерији и докторати почели су да буду оспоравани, а од неких чак и непризнати. То нас је зближило и одлучило смо да покажемо ко смо и да имамо све потребне ресурсе који испуњавају стандарде које захтева делатност високог образовања – рекла је професорка Животић Вановић.

Дајући визију даљег развоја високог војног образовања у Србији, генерал-потпуковник проф. др Миодраг Јевтић, ректор Универзитета одбране и један од рецензена монографије, истакао је да није реч о процесу који је завршен 2012. године.

– Идеја о формирању Универзитета одбране, као израз жеље да високо војно образовање постане саставни део образовног система државе и добије легитимитет који заслужује, појавила се управо у високим војним школама као резултат перманентног праћења развоја система образовања у друштву и у европском простору. За тај план било је потребно много рада, знања и вештине, како би се војно образовање са свим својим специфичностима уклопило у образовни систем државе који је већ крочио у европски образовни простор – истакао је генерал Јевтић. ■

В. ВЈЕШТИЋ

Округли сто о Нацрту закона о војном образовању

У оквиру јавне расправе о Нацрту закона о војном образовању, која је завршена 31. марта, у Дому Војске Србије у Београду организован је кругли сто коме су присуствовали помоћник министра за људске ресурсе Милош Јанковић, ректор Универзитета одбране генерал-потпуковник Миодраг Јевтић, начелник Војне академије генерал-мајор Младен Вуруна, начелник Управе за кадрове бригадни генерал Драгосав Лацковић и представници заинтересованих институција, јавних служби и организација.

Ректор Универзитета одбране генерал-потпуковник Миодраг Јевтић истакао је да је основни разлог доношења новог Закона о војном образовању потреба усаглашавања важећих прописа којима су уређени оснивање, организација и рад војних школа са прописима о одбрани, Војсци Србије и правилима војне службе. Он је указао на основне проблеме које нови закон треба да реши и истакао значај нормативног уређења специфичности војног образовања.

Нацртом Закона који је објављен на сајту Министарства одбране предлаже се уређивање циљева и начела војног образовања, процеса школовања, усавршавања и оспособљавања за потребе одбране и Војске Србије, планирање и организовање војног образовања, посебни услови и начин остваривања наставних и студијских програма, као и положај наставника војношколских установа, ученика, кадета, односно студената и полазника и финансирање војношколских установа. ■

Представљена књига „Ваздушни рат над Србијом 1999”

ДЕТАЉНА СЛИКА РАТА

У свечаној сали Дома Војске Србије представљена је књига „Ваздушни рат над Србијом 1999” др Бојана Димитријевића и генерал-мајора Јовице Драганића, чиме је на још један начин обележено 15 година од НАТО агресије на нашу земљу. Промоцији су присуствовали министар одбране Небојша Родић са сарадницима, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић са члановима Колегијума, представници Српске православне цркве, припадници јединица ВиПВО и други.

О књизи која обилује бројним фотографијама, илустрацијама и сведочанствима о рату 19 земаља НАТО против Србије, говорили су директор Института за савремену историју др Момчило Павловић, војнополитички коментатор „Политике“ Мирослав Лазански и аутори.

Истичући да је књига о ваздушним биткама над Србијом, вођеним током 78 дана НАТО бомбардовања плод вишегодишње сарадње двојице аутора, историчара заљубљеног у ваздухопловство и генерала ВиПВО заљубљеног у историју, директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб Марковић је, поздрављајући присутне, рекао да друго издање те књиге представља наставак сарадње војне издавачке куће са Институтом за савремену историју.

Наглашавајући да књига „Ваздушни рат над Србијом 1999” представља детаљну ратну студију, не само о збивањима над небом Србије током 78 ватрених дана и ноћи, већ и специфичан

поглед у недавну историјско-политичку прошлост на овим просторима, па и разлоге распада некадашње Југославије, директор Института за савремену историју др Момчило Павловић рекао је да је напад на Србију припреман много пре његове реализације.

– Захваљујући великом броју оригиналних докумената, које су аутори сабрали у овој монографији, представљен је потпуно нови поглед на овај рат. Довољна историјска дистанца омогућила је ауторима позицију објективнијег сагледавања једног атипичног сукоба са изразитом технолошком диспропорцијом противника, у условима потпуног борбеног окружења војно инфериорније стране – истакао је др Павловић.

Веома похвално о књизи је говорио Мирослав Лазански.

– Анализу ефеката бомбардовања и ваздушних борби над Србијом, НАТО стратегије су извршили много пре но што су то учинили наши војни стручњаци. Ова књига представља исцрпан, стручан, али истовремено и веома занимљив прилог тој анализи. Много тога је сада јасније, много тога разумљивије и лакше за објашњење. У књизи су изнети конкретни докази о стотинама поновљених маневара, о безбројним маскирањима, о успешним биткама Давида и неуспесима Голијата... Ономе ко прочита ову књигу постаће дефинитивно јасно због чега НАТО пилоти, већ после неколико првих дана агресије, нису били сигурни да ће се из напада на Србију вратити у базе – рекао је Лазански.

Истичући да им је намера била да што верније, готово из сата у сат, прикажу 78 дана ваздушних борби над Србијом, аутори су истакли и неке семантичке, појмовне, па и доктринарне тешкоће с којима су се сусрели у раду на књизи.

– Држали смо се чињеница, о готово сваком авиону и нападу смо дали податке, користили смо и наше и стране изворе, неке податке објавили први пут. Показали смо како се повећавао број циљева, како је почетна ароганција прерасла у бес, а затим и у бригу, па и сумњу нападача у успех агресије. Уместо на почетку прокламованих војних циљева, противник се обрушио на цивилне циљеве, електроенергетска постројења, болнице, тргове, стамбене зграде... Упоредо с њиховим бесом, растао је и наш отпор, повећавала се спремност снага ВиПВО на отпор – рекао је генерал-мајор Јовица Драганић.

Др Бојан Димитријевић је истакао да „такав рат највероватније више никада неће да се понови не само над ваздушним простором Србије, већ, с обзиром на резултат, нигде другде“.

– Ваздушна превој нападача била је неупоредива и незабележена до тада. Али, циљеви које су поставили, нису остварени. Није уништена војна сила Србије и СР Југославије, Србија није бачена на колена, данас смо, опет, као после Првог и Другог светског рата, на истој страни. Нисмо непријатељи, ни противници – рекао је др Бојан Димитријевић на представљању књиге „Ваздушни рат над Србијом 1999”. ■

Д. ГЛИШИЋ
Снимео Ј. МАМУЛА

НОВЕ КЊИГЕ

„Дванаест грешника“
Јована Радовановића

У Дому Војске Србије у Београду представљен је роман „Дванаест грешника“ Јована Радовановића, деведесеттргодишњег пуковника у пензији, публицисте и некадашњег новинара „Народне армије“.

О књизи, за коју је аутор 2013. године добио прву награду на књижевно-историографском конкурс Фундације „Драгојло Дудић“, говорили су др Миодраг Игњатовић, књижевник Зоран Р. Ковачевић и аутор.

– У најновијој књизи Јово Радовановић се доказао као врстан приповедач. Обиље животних фрагмената, романтичких али и трагичних сцена, одолевање и колебање конкретних људи, овде су мајсторском руком и зналачком драматургијом испунили више од 200 страница

романа који је завредио награду „Драгојло Дудић“ – рекао је др Миодраг Игњатовић.

Трагична трансформација партизана-дезертера на примеру четворице партизанских старешина једне чете и осам бораца, који су напустили свој положај и кренули у Србију, аутору је послужила да борце, страдалнике, с ороlima мучеништва, назове „грешницима“. Роман у коме се нижу слике људи-бораца далеко од завичаја, који ратујући често у немогућим условима, у глади и под сумњама да ли ће се пробити из „обруча“, прожет је бројним психолошким елементима. ■

С. А.

СТО ГОДИНА
СРПСКЕ
АВИЈАТИКЕ

Од Голубије поште и ваздухопловних балона до првих борбених авиона, типа Фарман и Блерио, купљених у Француској, и убрзо распоређених у јединице српске војске, прошло је четири године, а у Нишу је, на Трупалском пољу, саграђен и аеродром, први у Србији. Остало је историја, позната и захваљујући прошлогодишњем обележавању 100 година српске авијатике. Недавно је у Нишу изашла још једна књига посвећена том значајном датуму, који доказује да је Србија некада, почетком 20. века, била много ближа светским достигнућима него што је то данас.

Аутори књиге „Сто година српске авијатике у Нишу 1912–2012“ Милорад Петковић и Душан Сенђански љубитељима авијације, авиона и осталих ваздухопловних летелица приближили су, на стотинак страна, не само наставак цивилне и војне авијације, већ и град Ниш, у којем је, пре 104 године, почела да се развија српска авијација. Од Голубије поште, наравно. У књизи се на свеобухватан, занимљив и документован начин дочарава формирање првих ваздухопловних јединица, али и развој спортске авијације у граду на Нишави. У посебном делу књиге, аутори су на одговарајући начин приказали и успехе 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде Војске Србије, који већ дуго представља један од симбола Ниша. ■

ЗБОРНИК О ЗАШТИТИ НАЦИОНАЛНЕ
КРИТИЧНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

У Дому Војске Србије у Београду представљен је зборник радова „Заштита националне критичне инфраструктуре: регионална перспектива“, који је резултат међународне научне конференције одржане у Београду, у октобру 2013. године.

О зборнику су говорили помоћник министра просвете, науке и технолошког развоја проф. др Ивица Радовић, декан Факултета безбедности проф. др Радомир Милашиновић, проф. др Желимир Кешетовић и проф. др Зоран Кековић, заслужни за одржавање међународне

конференције и публиковање зборника, као и за научно и стручно промовисање концепта заштите критичне инфраструктуре у Србији.

Присутнима су се обратили и помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић и начелник Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова Предраг Марић, који су истакли да зборник треба да буде подстицај свим доносиоцима политичких одлука да теми заштите критичне инфраструктуре посвете знатну пажњу. ■

Изложбу „Скривено благо Дома
Јеврема Грујића“ видело 20.000
посетилаца

Изложба „Скривено благо Дома Јеврема Грујића“ у Галерији Дома Војске Србије, која је први пут открила богату ризницу уметничких предмета из 18, 19, и 20. века, затворена је 15. марта након месец дана трајања, уз рекордних 20.000 посетилаца.

Изложба је реализована као заједнички пројекат Дома Јеврема Грујића, Централног института за конзервацију у Београду, Завода за заштиту споменика културе Града Београда и Медија центра „Одбрана“. ■

Отворена изложба „Милош Бабић, равнотежа знакова“

У Галерији Дома Војске Србије у Београду отворена је изложба „Милош Бабић, Равнотежа знакова“, коју је Медија центар „Одбрана“ приредио у сарадњи са Градским музејом Суботица.

На отварању су говорили Љубица Вуковић Дулић, историчар уметности и кустос Градског музеја Суботица, мр Бојана Поповић, историчар уметности и музејски саветник Музеја примењене уметности у Београду и потпуковник Славољуб Марковић, директор МЦ „Одбрана“, који је, поздрављајући присутне, истакао да сарадња више институција, у оквиру једног пројекта, увек покаже добре резултате.

– Изложба је потврда концепта Медија центра „Одбрана“ да у сарадњи с институцијама културе у нашој земљи завири у многе колекције и збирке, и да открије вредности које су помало заборављене и далеко од очију јавности – рекао је потпуковник Марковић.

Љубица Вуковић Дулић нагласила је да Бабићева дела од осамдесетих година нису излагана.

– Легат Милоша Бабића један је од два највећа у суботичком градском

музеју, и броји 482 предмета. Искрено се надам да ће се у наредном периоду више говорити о његовом сликарству и графичком дизајну. Приказано је неколико различитих стваралачких Бабићевих циклуса, али смо се потрудили да његов рад покажемо што целовитије – рекла је Вуковић Дулић.

Бојана Поповић званично је отворила изложбу подсећањем да је Милош Бабић пре 77 година имао своју прву самосталну изложбу у Београду, управо у згради некадашњег Ратничког дома, данашњег Дома Војске Србије.

– Тада је изложио 11 својих слика, а неке од њих можете да погледате на овој изложби – рекла је историчарка уметности.

Бројни радови Милоша Бабића (1904–1968), сликара и графичког дизајнера, рађени за филмске куће и рекламне агенције, својевремено су красили

новине и забате многих зграда. Бабићева дела из области примењене уметности сматрају се вредним остварењима међуратног београдског графичког дизајна. Стилска сродност, сличност композиције и мотива на сликама, обележиле су његов дизајнерски опус и међуратни циклус стварања.

Изложба је отворена до 12. априла. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Снимео Д. БАНДА

Концерт у част Војислава Бубише Симића

Поводом обележавања 70 година уметничког рада и 90. рођендана Војислава Бубише Симића, диригента, композитора, аранжера и публицисте, у Дому Војске Србије приређен је концерт. Под диригентском палицом легенде српске сцене наступио је Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“, као домаћин прославе.

– Организујући концерт Министарство одбране показало је да кад је уметност у питању заузима прави став и препознаје вредност уметника, попут нашег слављеника – истакла је у поздравној речи водитељка Александра Паладин.

Програм је почео „Веселим маршом“ који је написао Војислав Бубиша Симић, а дириговао је Павле Медаковић. За још боље расположење публике побринули су се специјални гости – Нада Павловић, Бети Ђорђевић, пијаниста Слободан Марковић, Иван Илић на тромбону, трубач Драгослав Станисављевић Фреди и Љубиша Паунић, тенор саксофон. ■

Д. БАЊАКТАРЕВИЋ

Представа „Солунци говоре“

Постоје датуми због којих душа затрепери и цео век касније. Зато се ове године на различите начине бележи стогодишњица Првог светског рата. Јер не сме да се препусти забору. Представа „Солунци говоре“, рађена по истоименој књизи Антонија Ђурића, један је од тих подсетника.

Након 33 година паузе, у новој драматуршкој обради, заиграће „Солунци“ под светлима позорнице Народног позоришта. „Судбина ми је приредила лепо изненађење да после 30 и кусур година поново будем у прилици да обрађујем ту изузетну тему“, каже редитељка Цисана Мурусидза.

Најављујући представу у Војном музеју, Душан Ђоковић, председник Академије уметности у Београду, нагласио је да ово није „римејк“, већ нова представа са историјским наслеђем. У оно време, пре 30 година, представа је била веома популарна. „Публика је са изузетним интересовањем пратила представу. Играла се у свим градовима у Србији. Од премијере па до данас, изведена је чак 350 пута. Врло скромно, очекујем и овог пута сличан успех“, пожелио је Душан Ђоковић.

Тада су је играли студенти Факултета драмских уметности, који су сада прваци Народног позоришта. А у новој глумачкој поставци су Марија Ђајић, Иван Перковић, Данило Керкез (студенти глуме Академије уметности у Бањалуци) и Саша Симовић, Стефан Ковачевић, Дарко Ивић, Срђа Бјелогрић (студенти глуме Академије уметности у Београду).

Редитељка Мурусидза објаснила је да су нове генерације другачије, јер осећају јачу везу са прошлошћу пошто су и саме доживеле бомбардовање и пролазиле кроз период немаштине и транзиције. „Надам се да ћу успети да урадим генерацијску причу са њима, да они из свог сензибилитета проговоре на ту историју кроз судбине обичних људи, регрута, каплара, сељака, који су тако здушно кренули без икаквог позива да бране своју земљу, свој шљивик, своје реке, потомке.“

Премијера је заказана за 6. април у Народном позоришту у Бањалуци, а 26. априла говор „Солунаца“ моћи ће да се послуша у Народном позоришту у Београду. ■

Д. БАРИЈАКТАРЕВИЋ

ВЕСТИ

>>> ПРЕДСТАВЉАЊУ књиге Душана М. Бабца „Српска војска у Великом рату 1914–1918“ у пуној сали нишког Дома војске присуствовао је и заменик команданта Копнене војске генерал-мајор Милосав Симовић. О књизи су говорили главна уредница Издавачке делатности МЦ „Одбрана“ Драгана Марковић, професор др Миле Бјелајац, аутор књиге Душан М. Бабац и уредница издања Снежана Ђокић. ■

>>> ПУКОВНИК др Борислав Д. Гроздић, професор Војне етике на Катедри друштвених наука Војне академије одржано је на Православном богословском факултету у Београду предавање на тему „Православље и рат – бисери српског војног етоса у Првом светском рату“. Предавању су присуствовали професори и студенти факултета, као и кадети и слушаоци Курса за резервне официре Војне

академије. Декан проф. др Предраг Пузовић изразио је задовољство што је први пут у историји те високообразовне институције „један официр одржао предавање“. ■

>>> ПОВОДОМ обележавања 100 година од почетка Првог светског рата, представљен је серијал кованица и фигура посвећен херојима наше историје и пријатељима Србије у том рату. Радове Љубише Манчића, академског вајара, представили су директорка „Златаре Мајданпек“ Милица Јасенски, комерцијални директор Саша Поповић и вајар. Кованице од сребра и позлаћени медаљони с ликом војвода Степе Степановића, Живојина Мишића, Радомира Путника, Петра Бојовића и знаменитих личности, израђени су с циљем презентовања личности и хероја Првог светског рата и истицања њиховог значаја за српски народ. ■

Културни водич

1–15. април 2014.

ДОМ
ВОЈСКЕ
СРБИЈЕ

Ликовни програм

тел. 3234-712

Галерија Дома Војске Србије

(радно време: сваког дана сем недеље од 11 до 19 часова)

До 12. 4. Изложба „МИЛОШ

БАБИЋ – Равнотежа знакова“,

у сарадњи са Градским музејом Суботица.

15. 4. у 19, Велика галерија –

Отварање изложбе „Грчка у очима српских сликара“. Отворена до

10. маја.

Предавања

тел. 3234-712

5. 4. у 13, Велика галерија

– Предавање др Ирине Суботић „Авангардни период Милоша Бабића“.

10. 4. у 17, Велика галерија – Пре-

давање мр Бојане Поповић „Графички дизајн Милоша Бабића“.

Књижевни програм

тел. 3201-728

2. 4. у 17.30, Атријум – Промоција

књиге Борка Гвозденовића „Човек сам себи судбина ... или, како се ишло у борбу за слободу“.

О књизи говоре др историјских наука Миролуб Васић, проф. др Бранко Крга, генерал у пензији, режисер Пуриша Ђорђевић и аутор.

10. 4. у 17, Атријум – Промоција

књиге Ратка П. Шкрбића „Сребреничка подвала, са посебним освртом на Извештај Комисије Владе Републике Српске 2004“.

О књизи говоре: Стефан Каргановић, директор и одговорни уредник Фонда „Историјски пројекат Сребреница“, у име издавача; проф. др Слободан Нешковић, академик СКАНУ,

рецензент; др Мирчета Велић, научни сарадник Географског института „Јован Цвијић“ САНУ, рецензент и аутор.

Музички програм

тел. 3201-728

4. 4. у 20, Свечана сала – „Вече

Чајковског“, Уметнички ансамбл „Станислав Бинички“.

Диригент Ана Зорана Брајовић.

Филмски програм

тел. 3201-728

9. 4. у 13, Атријум – Пројекција

филма о Момчиљу Гаврићу, најмлађем подофициру на свету у току Првог светског рата, у сарадњи са Удружењем ратних добровољаца 1912–1918.

њихових потомака и поштовалаца Београда.

Верски празници

1–15. априла

Православни

7. април – Благовести**8. април** – Сабор светог архангела Гаврила**12. април** – Лазарева субота (Врбица)**13. април** – Улазак Господа Исуса Христа у Јерусалим – Цвети**БЛАГОВЕСТИ**

Благовести су велики и радостан празник. Везује се за Пресвету деву Марију која је до петнаесте године живела у Јерусалимском храму. Тада су јој свештеници саопштили како јој је дошло време за брак и да тамо не може више остати. Међутим, она је одговорила да се посветила Богу и да ће бити девојка до краја живота.

После тога отишла је да живи код рођака, старог Јосифа из Назарета. Време је проводила у молитвама и читању Светог писма. Није излазила из куће нити је разговарала за спољашњим светом. Једнога дана у њеним одајама јавио јој се архангел Гаврило. Беше то у тренутку док је размишљала о Исаиловом пророчанству по коме ће девојка зачети и родити сина. Гаврило, обасјан светлошћу, рекао јој је: „Радуј се, благодатна, Господ је с тобом!“

После је било онако како пише у Јеванђељу божанственог Луке. Са овом архангелском благовешћу и силаском Духа Светог на Деву Пречисту, почиње спасење људи и обнављање живота. ■

ЛАЗАРЕВА СУБОТА

Лазарева субота или Врбица је дан када Црква слави чудо које је Исус учинио подигавши из мртвих свог пријатеља Лазара – Лазарево васкрсење.

Исус Христос је стигао у Витанију четири дана после Лазаревог васкрсења и тамо затекао Лазаревог сестре Марту и Марију како горко плачу. Иако им је саопштио да ће Лазар васкрснути и сам је заплакао на путу до гроба. На Христову заповест: „Лазаре, изађи напоље!“, Лазар је васкрсао. Својом заповешћу Христос објављује рат смрти. По предању Цркве, Лазар је касније био епископ на Кипру.

Христос је сутрадан, на Цвети, свечано ушао у Јерусалим, дочекан од мноштва људи и деце са палминим гранчицама у рукама, поздрављан старим поздравом којим су Јевреји поздрављали само цара..

Ношење палминих гранчица, које симболишу мир и љубав, задржано је до данас, али се, уместо палми, носе гранчице од врбе. Отуда име празника – Врбица.

Тога дана у свим православним храмовима служи се свечана вечерња служба са литијом. ■

Вера у војсци**Славе команди и установа**

Да би се код војника уздигао и учврстио војнички дух и да би се у њиховој свести учврстило сећање на славна дела њихових јединица, Министарство војске Краљевине Србије одлучило је да у „војни календар“ уведе славе, којима су обележавани значајни датуми из прошлости. Први корак у том правцу учињен је 14. јануара 1888. године када је краљ Милан Обреновић потписао наређење о прослављању слава у војсци. На основу тог наређења, 3. априла исте године одређени су дани који ће бити прослављани у командама и заводима. У пешадијским и артиљеријским пуковима обележавани су датуми из ослободилачких ратова против Турака, или дани сећања на владара. Гардијски пешадијски батаљони су такође прослављали историјске датуме и владаре, осим 3. батаљона, који је, за дан своје славе, добио 30. новембар, Светог Андрију Првозваног.

Краљева гарда, елитна јединица краљеве војске, прослављала је 6. децембра (односно 19. по новом календару) Светог Николу као дан краљеве славе. Војна академија је 6. септембра прослављала дан свог установљења 1850. године, а Управа војнотехничких завода – 27. септембар, дан када је у Крагујевцу 1848. године изливен први српски топ. Ветеринарска школа обележавала је 10. фебруар, дан оснивања 1866. године, Управа стратегијских барутана – 20. јули, Светог Илију, Пионирски батаљон – 24. мај, дан установљења прве инжињеријске чете 1860. године, Понтонирски батаљон – Светог Николу, као славу морнара. Градски артиљеријски полубатаљон обележавао је 1. април, дан установљења 1883. године, Болничарске чете – 1. јул, Свете Враче, Возарски ескадрони – 26. октобар, Светог Димитрија, Жандармерија – први дан Свете Тројице, као дан када се жандармерија исказала приликом бомбардовања Београда 1862. године, а Инжињеријски арсенал – 3. јануар, дан оснивања.

Целокупна процедура прослављања славе била је регулисана „Прописом о прослави слава команди и завода“, који је донет решењем министра војног од 6. априла 1888. године. Патрон славе био је светељ који је, по календару, оног дана који је узет за славу. Домаћин славе био је командант или старешина завода. За славу се спремао колач, воштаница, кољиво и вино за преливање колача при сечењу. На дан славе у цркви је служена литургија којој је присуствовао командант са официрима команде и одређеним бројем војника. Сечење колача и благодарене обављано је у кругу касарне или завода.

Након завршетка верског обреда, командант је говорио о значају славе за српски народ и о историјату самог дана славе. Након тога је свештеника и госте позивао у канцеларију и примао честитања. Дан славе је објављиван у Службеном војном листу, с позивом званицама да присуствују сечењу колача и благодарену. На славу су позивана лица чиновничког и грађанског реда. Они су присутни и при богослужењу и при сечењу колача заједно са свим официрима команде или завода.

Војнички ручак на дан славе био је заједнички, у присуству команданта и свих официра. Након ручка војници су били поштеђени од гарнизонске службе. Војничку забаву увеличавао је и оркестар који је тога дана свирао у касарни. Официри су на дан славе били у парадном оделу, али без перјанице и ешарпе. За њих је била предвиђена посебна вечера на коју су могли да позову своје госте. ■

Миљан МИЛИКИЋ

ОДБРАНА

Пишу др Бојан ДИМИТРИЈЕВИЋ
генерал-мајор Јовица ДРАГАНИЋ

Бомбардовање Србије 1999.

Заоштраванње ситуације

Интензивним напорима техничког састава РВ и ПВО обезбеђена је висока исправност ракетно-техничких средстава и радарско-рачунарских средстава у оперативном раду (по 95 одсто) и техничких материјалних средстава (78 одсто). Повећањем исправности ратне технике знатно су повећане и могућности вида. И поред искустава из неколико прошлих ратова, дуготрајне економске кризе, немаштине и политичке подељености становништва, састав РВ и ПВО карактерисао је висок морал, што су потврдила и истраживања, али и ратна дејства која су уследила.

Албански национални покрет у јужној српској покрајини искористио је период од 1990. до 1998. године за стварање паралелне државе. Како међународна јавност у ратним догађајима 1991–1995. није разматрала независност Космета, албански политички кругови закључили су да морају да интензивирају своје „активности“. Годину дана после потписивања мира у Дејтону, Космет је почео да ври. У том периоду појачано је илегално наоружавање, а герила је тајно обучавана. Стварано је војно крило албанског покрета. Вој-

ска Југославије је тероризам на Космету 1998. године оценила као „производ ангажовања хијерархијски организованих, дисциплинованих састава (група и организација)“. Почетком 1998. „терористички контингент“ изашао је на отворену сцену. Албанска „Ослободилачка војска Косова“ (УЧК, ОВК) започела је своје акције.

Терористичке акције УЧК почеле су прве недеље јануара 1998, махом на српске цивилне „циљеве“, а затим постепено и на снаге МУП-а Србије. До шире ескалације албанског тероризма на подручју централне зоне јужне српске

покрајине дошло је крајем априла и у првој недељи маја 1998. Снаге Војске Југославије узимале су учешћа само у акцијама спречавања уласка оружаних група из Албаније и илегалног преноса различитог наоружања у граничном простору.

Сукоб српских снага безбедности са албанским побуњеничким снагама на Косову 1998. године довео до појаве већег броја ваздухопловних снага НАТО-а у региону. Први конкретни наговештаји ратног сукоба између Савезне Републике Југославије и Северноатлантског пакта назирали су средином јуна 1998. године, када је уследила до тада највећа претња СРЈ – ваздушна вежба над територијом Албаније и Македоније. У тој вежби, названој „Одлучни соко“, учествовало је 13 земаља, са укупно 64 авиона.

Током лета борбе на Косову су настављене. На основу одлуке Савета безбедности УН, бр. 1199 од 23. септембра 1998, председник СРЈ Слободан Милошевић и Скупштина Србије донели су одлуку о повлачењу снага Војске Југославије у касарне. Одлука СБ УН захтевала је обустављање непријатељстава и предузимање корака у спречавању „хуманитарне катастрофе“ у покрајини. На састанку министара одбране НАТО-а 24. септембра 1998. у Виљумури у Португалији, одобрено је „Упозорење за активирање“ две ваздушне операције против СРЈ: „ваздушне операције у пет фаза“ и „операције Ограниченог ваздушног одговора“.

Октобарска криза

На југословенској (српској) страни, 27. септембра 1998, почело је подизање мера борбене готовости и расељавање средстава ратне технике. Прво наређење из Генералштаба ВЈ јединице су примиле 2. октобра, састанак са свим командантима одржан је 5. октобра на аеродрому у Батајници, а 8/9. октобра разматран је критичан дан почетка напада. Преговори Милошевића и представника САД и специјалног изасланика за Балкан Ричарда Холбрука нису донели резултате, па је 12. октобра увече Савет НАТО-а одобрио употребу ваздушних снага против СРЈ. Рок за отпочињање дејстава био је 96 сати, а највећи део ваздушних снага већ је био концентрисан у Италији и чекао наређење за полетање у акцију.

До политичке нагодбе дошло је изненада 13. октобра, када је председник СРЈ Милошевић пред ТВ камерама обзнао резултате вишедневних разговора са америчким изаслаником Холбруком. Истакао је да је постигнута сагласност да се проблеми на Косову и Метохији решавају мирним путем, политичким средствима, те да је тим преговорима отклоњена опасност војне интервенције по Југославији. Установљени су тзв. принципи за трајно решење проблема на Косову и Метохији и временски оквир договора, по којем је, помоћу система верификације и уз присуство ОЕБС-а, требало обезбедити међународно присуство на терену покрајине. Утврђене су детаљне основе за мирно и политичко решење кризе, укључујући и припреме за изборе у покрајини.

Део ваздухопловних снага НАТО-а припремљених за ваздушну операцију почео је у међувремену да се враћа у матичне базе на редовне задатке. Савет НАТО-а одобрио је 30. октобра ваздушну операцију извиђања и верификације октобарског споразума, названу „Орлово око“. Снаге НАТО-а су тако, коришћењем извиђачке авијације и беспи-

МОЋ ВАЗДУШНИХ УДАРА

После ефикасне употребе авијације против Републике Српске 1995. године, у војнополитичким круговима САД ваздушна моћ учинила се пресудном за решавање најтежих и најкомпликованијих ратних сукоба.

Ефекат употребе ваздухопловне силе на догађаје у Босни 1995. године био је велики. Кулминацијом рата у Босни и Херцеговини дошло је до ваздухопловне операције против Војске Републике Српске, познатије као „Намерна сила (снага)“. Операција је започела 30. августа, када су снаге НАТО-а, предвођене америчким ратним ваздухопловством, нападе већи број циљева у Републици Српској. Ускоро је та акција почела да се сагледава као основни узрок војног пораза Срба у босанском рату и као основно оруђе у превазилажењу тешкоћа у политичким преговорима. Иако је реч о скупој ратној машинерији, њена употреба показала је да се рат може водити са веома малим, чак инцидентним губицима на сопственој страни, што је осигуравало наклоност често критички расположене домаће јавности. Тај ефекат појачао је осећај да је употреба авијације пресудна и добро дошла у свим наредним конфликтима. Такав став америчке администрације испољиће се већ 1998. године када је криза на Косову и Метохији, захватила Савезну Републику Југославију.

лотних летелица, и формално ушле у ваздушни простор Србије односно Савезне Републике Југославије. Са друге стране, снагама РВ и ПВО наређено је 14. октобра постепено смањивање мера борбене готовости, повратак јединица на мирнодопске локације и враћање расељених техничких и других средстава. Средства су враћана од 31. октобра до 24. новембра 1998. године.

Стање у коме се налазило РВ и ПВО на прелазу из 1998. у 1999. годину имало је све друге карактеристике осим спремности за рат са снагама Атлантског пакта. Застарелост и скромне борбене могућности већине средстава пратио је значајан проценат неисправности. Велики део технике припадао је другој или првој технолошкој генерацији. Исправност најсавременијих средстава треће генерације која су била у употреби износила је: код авиона Миг-29 – 44 одсто, радара АН/ТПС-70 – 50 одсто, а АН/ТПС-63 – 37 одсто. Најсавременија средства била су, у великој мери, ван строја због недостатка резервних делова. Летачка обука сведена је, од средине деведесетих, на „доњу границу дозвољеног“. Обука ракетних јединица изводила се без гађања. Последња бојева гађања с циљем обуке била су пред сам распад СФРЈ. Јединице ВОЈИН морале су да поседају неуређене положаје на планинским висовима и гребенима на којима није било прилазних путева. Ангажовање РВ и ПВО током октобра 1998. у повишеним мерама борбене готовости било је оцењено као „највеће напрезање“ јединица вида у „ближој историји“.

Авиони за електронско ометање типa EA-6B Prowler, из састава америчког морнарског корпуса и морнарице били су саставни део праћње свих ударних група које су улазиле у ваздушни простор СР Југославије 1999. године

Ловци-бомбардери J-22 „Орао” из 252. ескадриле пребазирали су са аеродрома Бањајница на аеродром Поникве октобра 1998. године

Расламсавање сукоба на Косову и Метохији

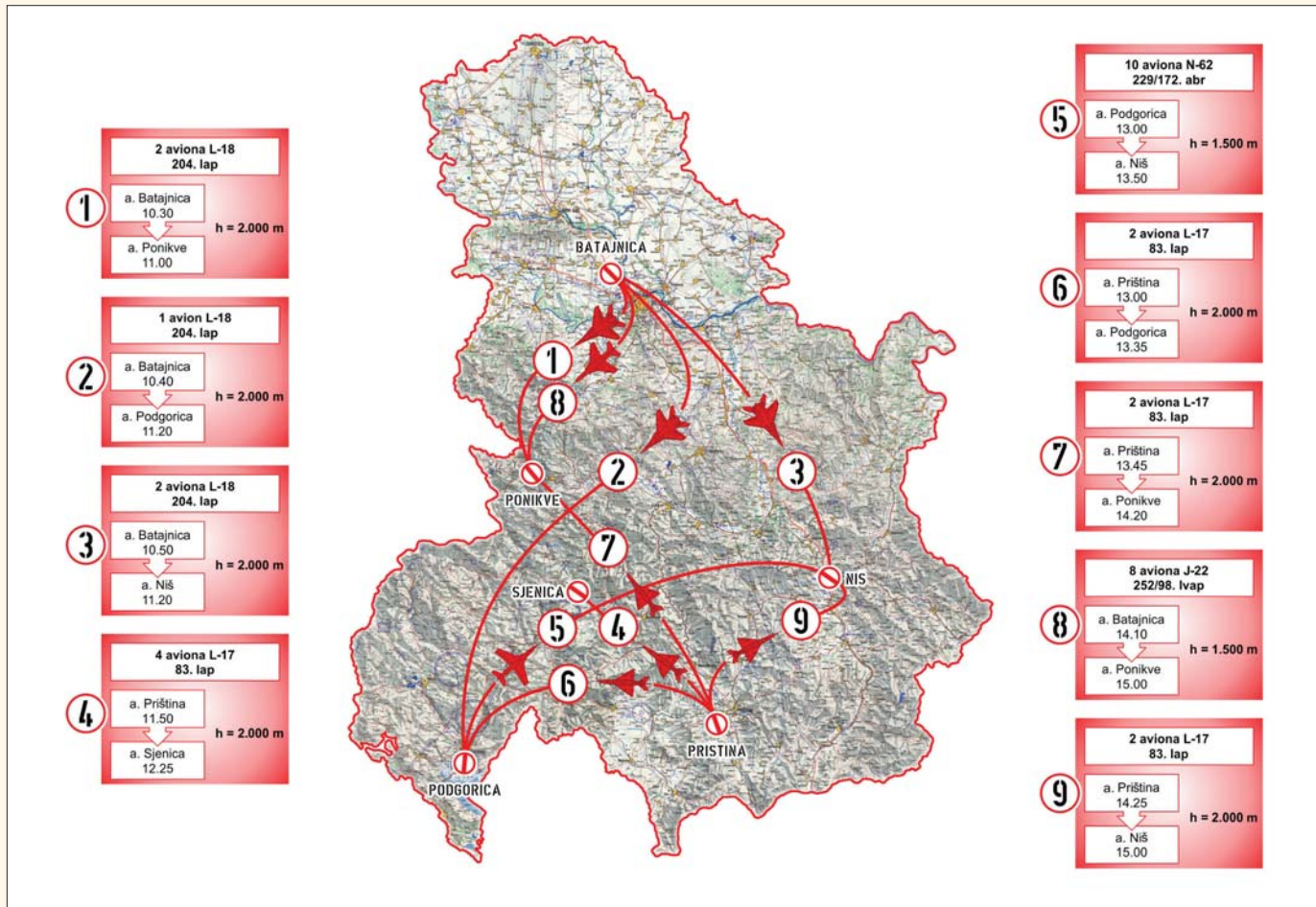
Међународна политичка арбитража на терену јужне српске покрајине није довела до смивања ситуације. У периоду октобар 1998 – јануар 1999. герилске снаге УЧК у више наврата нападе су снаге Војске Југославије. У истом раздобљу безбедност српске државе нарушена је присуством Косовске верификационе мисије на терену Космета. Припадници те мисије, уз политичко-хуманитарне, обављали су и задатке обавештајне природе: осматрање покрета и активности, праћење радних фреквенција ВЈ и МУП, утврђивање стања на терену визуелним путем, дефинисање националне структуре косовских села итд. Мисија је учврстила контакте са албанском герилом, а могуће да је свој мањи део деташирала у редове УЧК као инструкторе и/или официре за везу.

Догађаји у Рачку утицали су да је у РВ и ПВО започело планирање активности за одбрану од могућег напада снага НАТО-а. После усклађивања ставова са начелником ГШ ВЈ, Комада РВ и ПВО разрадила је план употребе РВ и ПВО за „Операцију ПВО”: заштиту ширег рејона Београда, Новог Сада и Подгорице односно Боке, борбу против хеликоптерског десанта и ваздухопловну подршку снагама Треће армије. Одобрење плана употребе снага РВ и ПВО, 12. фебруара 1999, означило је почетак припрема ваздухопловних снага

за одбрану. Мобилизација је наређена 16. фебруара, према ставу Генералштаба ВЈ и предлогу Команде РВ и ПВО, датом дан раније. Резервни састав позван је на војну вежбу. Позвано је 7.819 војних обвезника, а до 23. марта јавило се 5.705, односно 73 одсто. Два дана касније, 18. фебруара, наређено је расељавање материјалних средстава РВ и ПВО. Следећег дана обустављени су одмори и одсуства припадника РВ и ПВО и наређено је стално присуство 30 одсто мирнодопског састава у јединицама.

Интензивним напорима техничког састава у том периоду, обезбеђена је и висока исправност ракетно-техничких средстава (95 одсто), радарско-рачунарских средстава у оперативном раду (95 одсто) и техничких материјалних средстава (78 одсто). Повећањем исправности ратне технике знатно су повећане и могућности вида. И поред искуства неколико прошлих ратова, економске кризе, немаштине и политичке подељености, састав РВ и ПВО карактерисао је висок морал, што су потврдила и истраживања, али и ратна дејства која су уследила.

После завршетка прве рунде политичких преговора у Рамбујеу 23. фебруара 1999. године, одлагања потписивања споразума до средине марта и става државног и војног врха да у том периоду не треба стварати непотребне тензије, привремено су обустављене активности РВ и ПВО у подизању борбене готовости и оперативног развоја. Од 24. фебруара до 5. марта дезангажоване су неке снаге и смањене

План маневра борбене авијације РВ и ПВО 24. марта 1999.

активности. Обустављен је даљи маневар, поједине јединице враћене су на мирнодопске локације, отпуштен је део резервног састава и враћен део моторних возила из пописа.

Пораз Рамбујеа

Друга рунда српско-албанских преговора у Клебер-центру у Паризу, вођених од 15. до 19. марта, била је прекинута. Албанци су потписали понуђени предлог, док је српска делегација одбила да то учини. „То је створило ситуацију која је захтевала ваздушне ударе”, пише главнокомандујући снага НАТО-а у Европи генерал Весли Кларк. У то време НАТО је већ био у фази завршног планирања ваздушних удара. После пропасти политичких преговора донета је одлука о повлачењу Косовске верификационе мисије и активирању наредбе о ваздушним ударима на Југославију. У рано јутро 20. марта припадници Верификационе мисије, предвођени Вилијамом Вокером, напустили су територију СРЈ и прешли у Македонију. Последња шанса да се конфликт реши без употребе силе и сукоба са НАТО-ом била је 22. марта, када је у Београд поново стигао специјални изасланик Ричард Холбрук. Преговори са Београдом су и том приликом пропали, а НАТО се нашао пред извршењем задатка. Генерални секретар НАТО-а Хавијер Солана наредио је почетак акције.

Током 23. марта, Команда РВ и ПВО и команде обавешена корпуса, ваздухопловног и противваздухопловне

одбране, посели су основна ратна командна места, са пуним борбеним сменама. После проглашења непосредне ратне опасности јединице су у 22.15 часова добиле борбену узбуну и за два часа су прикупиле људство.

Непрекидним електронским извиђањем, у РВ и ПВО, око 17 часова 24. марта, регистроване су непосредне припреме ваздухопловних и поморских снага НАТО-а за почетак напада. У 17.48 часова наређена је промена радних података у радио-везама – измењени су позивни знаци и радне фреквенције. Интензивније су примењене мере и поступци за заштиту радио-саобраћаја и радио-тишина.

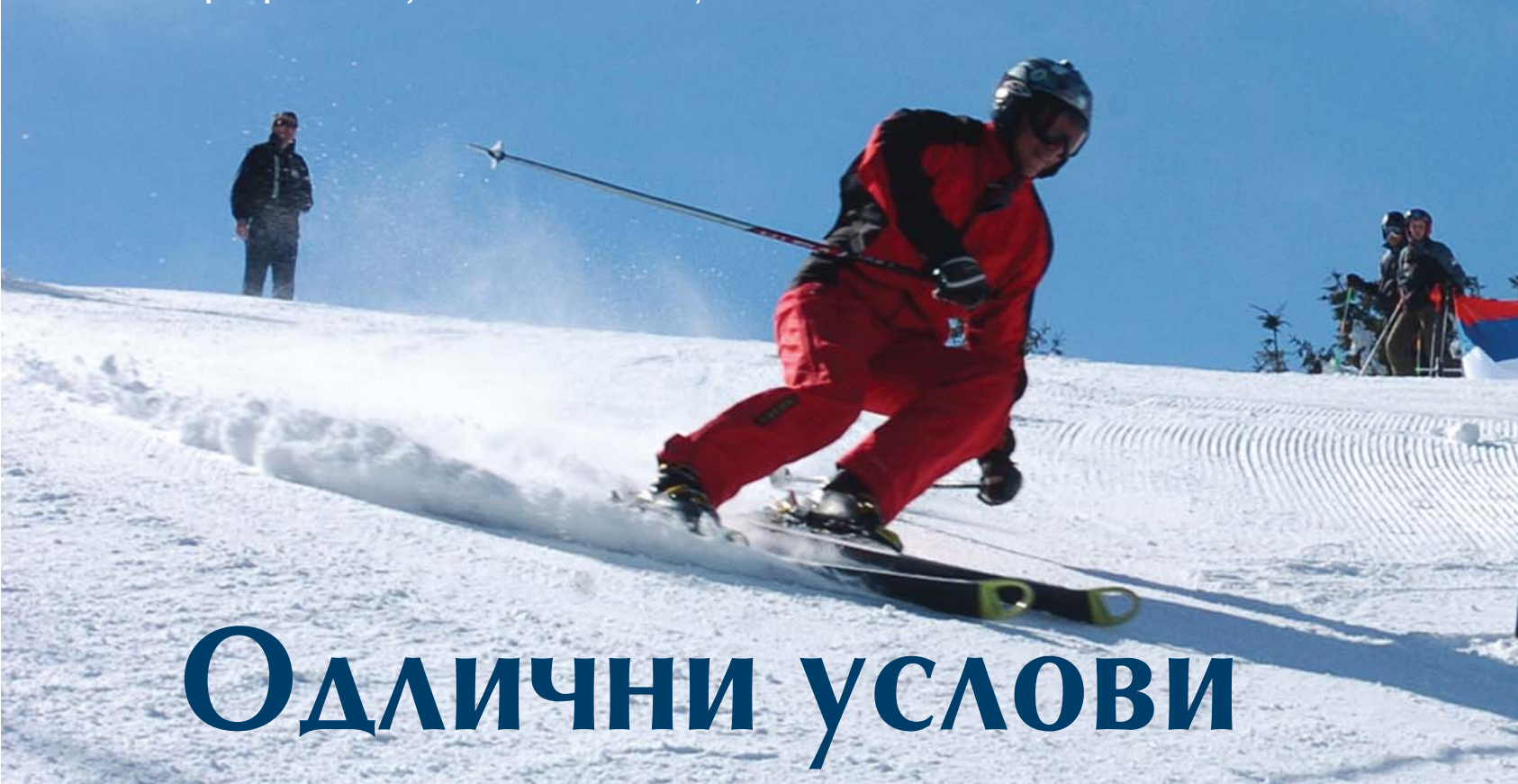
У 18 часова, у непосредном окружењу СРЈ појављују се прве летелице: авион – летеће командно место, четири авиона Авакс, две авио-цистерне и неутврђена група борбених авиона. Сигнал „ваздушна опасност” дат је у свим авијацијским јединицама РВ и ПВО у 18.40 часова. У исто време, на Батајници, командант 204. пука са делом команде запоседа Оперативни центар аеродрома и одатле командује снагама.

У 19.30 часова у ваздушном простору Албаније регистрована су два електронска ометача ЕА-6Б и група од четири F-15 или F-16. То је био улазак прве ударне групе која је кренула у напад. Потом је покрет авијације НАТО-а ка Југославији регистрован са више страна. Ваздушни удар је започео. ■

(Наставак у угућем броју)

Припреме скијаша на Копаонику

Одлични услови

**Најбољи скијаши
и скијашнице
Војске Србије
на Копаонику
су обавили
припреме
за наредна
такмичења**

Шеф делегације Републике Србије при Међународном савету за војне спортове (CISM), пуковник Драган Ђини похвалио је домаћине из 51. скијашког полигона на Копаонику за одличне услове, као и хотел Гранд, који је ставио на располагање своју инфраструктуру за кондициони тренинг и релаксацију такмичара, док је ЈП „Скијалишта Србије“ омогућило бесплатно коришћење стаза и жичара нашим такмичарима.

– Они су, свако на свој начин допринели успешној организацији зимског кампа, па су скијаши и скијашнице имали оптималан тренинг и пре и поподне – каже пуковник Ђини.

Капитен алпске екипе капетан Денијел Пешић истиче да је задовољан припремама и да су почетни проблеми са снегом, „срећом“, кратко трајали.

– Услови су били добри, тренутно нема прилике за боље, а једини проблем имали смо са опремом, јер сваки такмичар користи своју, а она најчешће није на потребном нивоу за врхунско такмичење – каже Пешић.

ТИМ ЗА УСПЕХЕ

Скијашким кампом на Копаонику руководили су пуковници Драган Ђини и Бошко Зорић, технички руководиоци били су потпуковник Драган Тодоров, капетан Горан Бујишић и старији водник прве класе Горан Чегар.

Припреме на српској планинској лепотици током марта прошли су такмичари у алпском скијању капетан Денијел Пешић, потпоручници Дарко Јеремић и Милош Шумарац, заставник Радмила Ђурић, потпоручник Милица Илић, као и „нордијци“ мајор Милован Милић, потпоручник Невена Јовановић и старији водник прве класе Игор Вуковић, капитен екипе.

ПОГЛЕД У БУДУЊНОСТ

Старији водник Горан Чегар, један од техничких руководиоца кампа, каже да Копаоник и 51. скијашки полигон пружају одличне услове за припреме српских скијаша.

– Такмичари и такмичарке су на највишем нивоу припремљености, сви су здрави и нема повреда, што је и најбитније, а треба да се зна да ови спортисти представљају велики потенцијал Министарства одбране и Војске Србије и да је неопходно наредних година радити организовано и плански како бисмо још више унапредили овај спорт у Војсци Србије.

Припадник батаљона специјалне намене „Кобре“, старији водник прве класе Игор Вуковић, капитен српских „нордијаца“ подсећа да смо, кад је реч о нордијским дисциплинама у Војсци Србије, почели да се такмичимо 2006. године.

– Наступили смо на Светском првенству у Швајцарској и од тада смо активни у овој дисциплини која је физички и технички веома захтевна јер оптерећује комплетну мускулатуру тела. Услови на Копаонику су одлични и у задовољавајућој смо физичкој кондицији.

Слично говори и потпоручница Невена Јовановић, такмичарка у нордијским дисциплинама, која истиче да су припреме биле успешне, преваходно због лепог времена, а било је и довољно снега.

– Добре припреме дали су нам за право да се надамо dobrim резултатима. Мала смо група, али је атмосфера била сјајна – каже Невена.

Припреме је красила добра атмосфера на сваком кораку, а Копаоник није такмичарима слао свој ледени дах већ им је данима окупаним сунцем пожелео успешне будуће резултате.

Највећи успех на светским првенствима наши скијашки постигли су у Италији 2010. године, када је српска мушка екипа освојила бронзану медаљу у велеслалому. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ ВОЈНООБАВЕШТАЈНА АГЕНЦИЈА

расписује

К О Н К У Р С

за пријем на рад у Изасланствима одбране
Републике Србије у 2015. години

1. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Грчкој, (ФЧ пуковник),
2. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Арапској Републици Египат (ФЧ пуковник),
3. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Држави Израел (ФЧ пуковник),
4. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Македонији (ФЧ пуковник),
5. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Мађарској (ФЧ пуковник),
6. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Сједињеним Америчким Државама (ФЧ пуковник),
7. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Турској (ФЧ пуковник),
8. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Краљевини Белгији (ФЧ пуковник),
9. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Пољској (ФЧ пуковник),
10. Помоћник изасланика одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Руској Федерацији (ФЧ потпуковник),
11. Помоћник изасланика одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Уједињеном Краљевству Велике Британије и Северне Ирске (ФЧ потпуковник).

ОПШТИ УСЛОВИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:

- да су кандидати професионална војна лица на служби у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да кандидати за изасланике одбране испуњавају све прописане услове за постављење на дужност предвиђене чланом 23. Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени гласник РС”, број 35/2012);
- да кандидати за помоћнике изасланика одбране испуњавају све прописане услове за постављење на дужност предвиђене чланом 22. Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени гласник РС”, број 35/2012).

ПОСЕБНИ КРИТЕРИЈУМИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:

- да се против кандидата не води кривични поступак за кривично дело за које се гони по службеној дужности;
- да су он и чланови његове уже породице држављани Републике Србије и да немају двојно држављанство;
- да су он и чланови његове уже породице здрави и способни за дужност у изасланству одбране;
- да поседује возачку дозволу за управљање моторним возилом и да активно вози;
- да је у браку и да од чланова породице обавезно са собом води супружника;
- да испуњава безбедносне критеријуме за избор на дужност у изасланство одбране;
- да након истека периода обављања дужности у изасланству одбране, који начелно траје три године, има најмање шест

месеци до испуњења услова за престанак професионалне војне службе по сили закона;

- да није обављао исту дужност у изасланству одбране за коју конкурише и да дужности у изасланству одбране није до сада обављао у два мандата односно не може бити упућен на дужности у изасланство одбране трећи пут без обзира на дужину трајања претходних мандата;
- да има последње две службене оцене „одличан”;
- да познаје стране језике потребне за рад у изасланству одбране земље пријема и то:
  - за дужност изасланика одбране у Републици Грчкој – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Арапској Републици Египат – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Држави Израел – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Републици Македонији – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Републици Мађарској – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Сједињеним Америчким Државама – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Републици Турској – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Краљевини Белгији – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Републици Пољској – енглески 2. степен;
  - за дужност помоћника изасланика одбране у Руској Федерацији – руски 2. степен;
  - за дужност помоћника изасланика одбране у Уједињеном Краљевству Велике Британије и Северне Ирске – енглески 2. степен.
- да у току припрема за дужност достигне 1. степен знања језика земље пријема односно, знање енглеског језика на нивоу 1. степена, ако је неопходно знање језика земље пријема;
- да по повратку са дужности у иностранству прихвата да буде постављен на дужност по потреби службе.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- попуњен упитник за конкурс за пријем на рад у изасланство одбране;
- попуњен упитник, додаток „Б” и сагласност за безбедносну проверу;
- мишљење, начелника сектора или самосталне управе, односно лица истог ранга у Министарству одбране – за лица распоређена ван Војске Србије или мишљење НГШ ВС – за лица из Војске;
- оверену фотокопију дипломе о завршеној школи;
- оверене фотокопије две последње службене оцене;
- лекарска уверења о здравственој способности за кандидата и чланове породице;

- уверења о познавању захтеваних страних језика (уколико поседује);
- уверења надлежног органа да није кажњаван кандидат и чланови његове породице;
- уверење да се не води кривични поступак против кандидата и чланова породице;
- извод из матичне књиге венчаних не старији од шест месеци;
- уверења о држављанству за кандидата и чланове породице;
- оверену фотокопију возачке дозволе;
- изјаву да по повратку са дужности пристаје на распоред и постављење по потреби службе.

НАПОМЕНА:

- Приликом избора за дужност у изасланству одбране, при истим условима, предност на ранг-листи имају лица која обављају дужности у обавештајним или безбедносним организационим целинама система одбране.
- За све дужности могу конкурисати официри са познавањем потребног страног језика за један степен нижим од захтеваног уз обавезу да захтевани степен познавања језика достигну у току припрема. О достигнутом степену ће се вршити провера, као услов за одлазак у изасланство одбране.
- Образац Упитник за конкурс на рад у изасланству одбране, кандидати могу преузети са сајта Војнообавештајне агенције www.voa.mod.gov.rs.

- Обрасце Упитник за основну безбедносну проверу, Додатак „Б” за посебну безбедносну проверу и Сагласност за безбедносну проверу кандидати могу наћи у „Службеном војном листу”, број 18 од 30. јуна 2010. године (прилози број 1, 3 и 4).
- Надлежни руководилац је дужан да кандидату изда документ са својим ставом, без обзира да ли је позитиван или негативан.
- Фотокопије и документа из службене евиденције оверава надлежни персонални орган јединице, односно установе у којој је кандидат на служби.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Пријаву за конкурс са потребном документацијом доставити Војнообавештајној агенцији (за лица из МО преко сектора или самосталних управа, а за лица из ВС преко Генералштаба ВС). Некомплетна и неблаговремено достављена конкурсна документација неће се разматрати. Конкурс је отворен 30 (тридесет) дана почев од дана објављивања у магазину „Одбрана”. О резултатима конкурса кандидати ће бити обавештени по завршетку конкурсног поступка.

Контакт телефон: **011/32-081** и **011/23-798**. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ УПРАВА ЗА КАДРОВЕ

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

за попуну радних места у Војнотехничком институту Управе за одбрамбене технологије Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране Републике Србије, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника у радни однос на неодређено време

1	Истраживач-сарадник,	ВСС – 5 извршилаца
2	Истраживач-сарадник,	ВСС – 1 извршилац
3	Истраживач-сарадник,	ВСС – 3 извршиоца
4	Истраживач-сарадник,	ВСС – 3 извршиоца
5	Истраживач сарадник,	ВСС – 2 извршиоца
6	Истраживач сарадник,	ВСС – 3 извршиоца
7	Истраживач сарадник,	ВСС – 1 извршилац
8	Истраживач-сарадник,	ВСС – 1 извршилац
9	Истраживач-сарадник,	ВСС – 1 извршилац
10	Истраживач-сарадник,	ВСС – 1 извршилац
11	Истраживач-сарадник,	ВСС – 6 извршилаца
12	Истраживач-сарадник,	ВСС – 1 извршилац
13	Истраживач-сарадник,	ВСС – 1 извршилац
14	Водећи истраживач,	ВСС – 1 извршилац
15	Истраживач-сарадник,	ВСС – 1 извршилац

УСЛОВИ КОНКУРСА:

На конкурс могу учествовати сви држављани Републике Србије који имају одговарајуће образовање.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за службу у Министарству одбране и Војсци Србије,

- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци.
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,
- да су безбедносно проверени и да немају безбедносних сметњи за рад у Војсци Србије, ван Војске Србије и Министарству одбране,

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- на редном броју **1** – завршен одговарајући факултет, смер војно машинство, системи наоружања, производно машинство, термотехника или аутоматско управљање, да кандидат има звање мастер инжењер машинства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
- на редном броју **2** – завршен одговарајући факултет, одсек за сигнале и системе, електронику или рачунарску технику и информатику, да кандидат има звање мастер инжењер електротехнике и рачунарства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
- на редном броју **3** – завршен одговарајући факултет, смер војно машинство, системи наоружања, производно машинство, индустријско инжењерство, термотехника, ваздухопловство или аутоматско управљање, да кандидат има звање мастер инжењер машинства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
- на редном броју **4** – завршен одговарајући факултет, смер органска хемијска технологија и полимерно инжењерство, хемијско инжењерство или неорганска хемијска техноло-

- гија, да кандидат има звање мастер инжењер технологије, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
- на редном броју **5** – завршен одговарајући факултет, одсек за електронику, да кандидат има звање мастер инжењер електротехнике и рачунарства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **6** – завршен одговарајући факултет, одсек за рачунарску технику и информатику или софтверски инжењеринг, да кандидат има звање мастер инжењер електротехнике и рачунарства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **7** – завршен одговарајући факултет, одсек за телекомуникације и информационе технологије или одсек за рачунарску технику и информатику, да кандидат има звање мастер инжењер електротехнике и рачунарства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **8** – завршен одговарајући факултет, одсек за енергетику, да кандидат има звање мастер инжењер електротехнике и рачунарства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **9** – завршен одговарајући факултет, смер аутоматско управљање, ваздухопловство или производно машинство, да кандидат има звање мастер инжењер машинства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **10** – завршен одговарајући факултет, одсек за физичку електронику, смер наноелектроника, оптоелектроника и ласерска техника, да кандидат има звање мастер инжењер електротехнике и рачунарства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **11** – завршен одговарајући факултет, смер ваздухопловство или аерокосмотехника, да кандидат има звање мастер инжењер машинства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **12** – завршен одговарајући факултет, одсек за енергетику, да кандидат има звање мастер инжењер електротехнике и рачунарства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **13** – завршен одговарајући факултет, смер ваздухопловство, аерокосмотехника или дизајн у машинству, да кандидат има звање мастер инжењер машинства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **14** – завршен одговарајући факултет, одсек за информационе технологије или рачунарску технику и информатику, да кандидат има звање дипломирани инжењер електротехнике, магистар електротехничких наука, дипломирани инжењер организације рада или магистар организације рада, најмање 8 година радног искуства на пословима пројектовања и изградње рачунарских мрежа и раду са активном и пасивном комуникационом опремом, просечна оцена у току студија 8,00 и више;
  - на редном броју **15** – завршен одговарајући факултет, одсек за информационе технологије или рачунарску технику и информатику, да кандидат има звање мастер инжењер електротехнике и рачунарства, просечна оцена у току студија 8,00 и више;

НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

Уз пријаву на конкурс, која треба да садржи основне личне податке, адресу и контакт телефон, кандидати треба да доставе краћу радну биографију и следећа документа:

- извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини – не старији од шест месеци уколико није нов образац);
- уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини не старији од шест месеци);
- доказ о стеченом образовању (оригинал диплома – уверење о завршеном образовању или фотокопија оверена у суду или општини);
- фотокопија радне књижице;
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);

- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци (не старије од шест месеци);

За наведена радна места могу конкурисати и лица која су стекла VII-1 стручне спреме према прописима која су важила до ступања на снагу Закона о високом образовању, сходно аутентичном тумачењу одредби члана 127. став 1 и 2.

За радно место под редним бројем 14 кандидати су дужни да доставе доказ о радном искуству.

Кандидати са завршеним мастер студијама дужни су да доставе и дипломе или уверења о завршеним основним академским студијама.

Кандидати са завршеним магистарским студијама дужни су да доставе и дипломе или уверења о стеченој високој стручној спреми.

Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених на вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Сва лица примљена у радни однос подлежу пробном раду у трајању од 6 (шест) месеци.

Пробни рад војних службеника прати њихов непосредно претпостављени који, после окончања истог, даје писмено мишљење надлежном руководиоцу о томе да ли је војни службеник задовољио на пробном раду.

Војном службенику који не постигне одговарајуће резултате на пробном раду престаје радни однос без његове сагласности и без права на новчану накнаду.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

Кандидати који испуњавају услове конкурса биће позвани на писани тест знања из струке.

Кандидати који уђу у ужи избор биће упућени на психолошко тестирање, проверу знања језика и са њима ће бити обављен интервју. За њих ће, уз њихову писану сагласност бити извршена безбедносна провера. Рангирање кандидата извршиће се према утврђеним критеријумима.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС

Пријаву на конкурс са наведеним документима достављати путем поште на адресу:

**Војнотехнички институт
ул. Ратка Ресановића, број 1, 11000 Београд
са назнаком „за конкурс“.**

У пријави за конкурс обавезно се наводи име и презиме кандидата, име једног родитеља, јединствени матични број грађанина (ЈМБГ), адреса пребивалишта, адреса на коју се кандидату достављају обавештења, број телефона, редни број и радно место на које се кандидат пријављује, досадашње радно и стручно искуство кандидата, подаци о посебним знањима и вештинама и доказ у смислу члана 125. Закона о Војсци Србије. Кандидат конкурише за више радних места једном пријавом, у којој обавезно наводи све редне бројеве.

Неблаговремене, неразумљиве и непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин неће се узимати у разматрање и биће одбачене.

Конкурсна документација се неће враћати. Рок за подношење пријава на конкурс је **30 дана** од дана објављивања конкурса.

Све информације везане за конкурс могу се добити на телефон **011/ 2051-317** или **011/ 2051-116**. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

77

за попуну радних места у Војној академији и Војној гимназији пријемом лица из грађанства у својству војних службеника у радни однос на неодређено време

Место рада – Београд

- 1. Наставник,**
ВСС – др за ужу научну област психологија
– један (1) извршилац,
- 2. Руководилац Групе – Наставник,**
ВСС - др за ужу научну област математика – један (1) извршилац,
- 3. Симултани преводац – Наставник енглеског језика,**
ВСС –један (1) извршилац,
- 4. Наставник,**
ВСС - др за ужу научну област термоенергетика
– један (1) извршилац,
- 5. Наставник – Разредни старешина,**
ВСС за предмет Математика у Војној гимназији
– један (1) извршилац,
- 6. Наставник – Разредни старешина,**
ВСС за предмет Физика у Војној гимназији – један (1) извршилац.

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да су кандидати држављани Републике Србије, да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да имају одговарајућу стручну спрему за радна места на која конкуришу,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,
- да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци,
- да им раније није престајао радни однос у државним органима због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- за наведено радно место под редним бројем 1. може конкурирати лице које има:
- VIII степен стручне спреме, завршен Филозофски факултет - Одсек за психологију, научни степен доктора наука, докторат из уже научне области, наставно звање доцент - редовни професор,
  - радно искуство у струци од најмање 4 године,
  - познавање рада на рачунару,
  - доказ о објављеним стручним радовима лица и учествовању на међународним симпозијумима и стручним курсевима.
- за наведено радно место под редним бројем 2. може конкурирати лице које има:
- VIII степен стручне спреме, завршен Природно-математички факултет или Математички факултет – Одсек за математику, научни степен доктора наука, докторат из уже научне области, наставно звање доцент – редовни професор,
  - радно искуство у струци од најмање 4 године,
  - познавање рада на рачунару,
  - доказ о објављеним стручним радовима лица и учествовању на међународним симпозијумима и стручним курсевима.

за наведено радно место под редним бројем 3. може конкурисати лице које има:

- VII степен стручне спреме или мастер академске студије, завршен Филолошки факултет – Одсек за енглески језик,
  - радно искуство у струци од најмање 2 године,
  - познавање рада на рачунару,
  - доказ о објављеним стручним радовима лица и учествовању на међународним симпозијумима и стручним курсевима.
- за наведено радно место под редним бројем 4. може конкурисати лице које има:
- VIII степен стручне спреме, завршен Природно-математички факултет или Математички факултет, академско звање доктора наука, наставно-научно звање доцента – редовног професора из уже научне области „Термоенергетика“,
  - радно искуство у струци од најмање 4 године,
  - познавање рада на рачунару,
  - доказ о објављеним стручним радовима лица и учествовању на међународним симпозијумима и стручним курсевима.
- за наведено радно место под редним бројем 5. може конкурисати лице које има:
- VII степен стручне спреме или мастер академске студије, завршен Природно-математички факултет или Математички факултет – Одсек математика
  - пожељно радно искуство у струци,
  - познавање рада на рачунару,
- за наведено радно место под редним бројем 6. може конкурисати лице које има:
- VII степен стручне спреме или мастер академске студије, завршен Природно-математички факултет или Физички факултет – Одсек физика
  - пожељно радно искуство у струци,
  - познавање рада на рачунару.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса пријаве подносе Војној академији, поштом препоручено. У пријави обавезно навести адресу становања и контакт телефон. Уз пријаву приложити:

- CV или аутобиографију,
- извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини – не старији од шест месеци уколико није нов образац),
- уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини – не старији од шест месеци),
- оверене фотокопије диплома о стеченом образовању и звању,
- оверене фотокопије сертификата или друге доказе који потврђују поседовање знања прописаних посебним условима конкурса,
- потврду факултета, на којем је кандидат завршио студије, о познавању рада на рачунару, према стандарду ECDL који обухвата ниво знања од 4 модула,
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности - не старије од шест месеци,
- уверење надлежног Министарства унутрашњих послова да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање 6 (шест) месеци – не старије од шест месеци,

- фотокопија радне књижице;
Кандидати који су раније били запослени у државним органима достављају и потврду органа у којем су били запослени, у којој ће бити наведен разлог престанка радног односа.
Документа која се прилажу уз пријаву, са изузетком извода из матичне књиге рођених, уколико је на новом обрасцу, не могу бити старија од 6 (шест) месеци. Фотокопије документа морају бити оверене у суду или општини.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК:

У току изборног поступка, конкурсна комисија ће са кандидатима који испуњавају опште и посебне услове конкурса обавити проверу способности, знања и вештина. О месту, дану и времену провере кандидати ће бити накнадно обавештени.

За кандидате који задовоље критеријуме и који уђу у најужи избор, извршиће се психолошка процена истих, а уз њихов писани пристанак биће извршена безбедносна провера.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Сви докази о испуњености услова за пријем достављају се као оригинали или оверене фотокопије. Уверења која се прилажу уз молбу, ако нису трајног карактера, не могу бити старија од 6 (шест) месеци.

Одлуку о пријему донеће надлежни старешина и са њеним садржајем биће упознати сви кандидати који учествују у изборном поступку.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ:

Пријаве на јавни конкурс, са приложеним доказима о испуњавању услова, доставити непосредно или поштом препоручено на адресу:

ВОЈНА АКАДЕМИЈА

**Генерала Павла Јуришића Штурма 33 – 11105 Београд
са назнаком „За јавни конкурс“**

У пријави за конкурс обавезно се наводи име и презиме кандидата, име једног родитеља, ЈМБГ, адреса пребивалишта, адреса на којој се кандидату достављају обавештења, број телефона, досадашње радно и стручно искуство, подаци о посебним вештинама и звањима.

Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених на вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службе вања.

Рок за подношење пријава за пријем у службу је 30 (тридесет) дана од дана објављивања конкурса у магазину „Одбрана“.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, неће се узимати у разматрање и биће одбачене закључком против кога се може изјавити жалба. ■

Специјална бригада Војске Србије

расписује

КОНКУРС

за пријем кандидата на селективну обуку

УСЛОВИ КОНКУРСА:

За пријем кандидата на селективну обуку у Специјалну бригаду могу конкурисати професионални официри и подофицири свих родова и служби из Министарства одбране и Војске Србије који испуњавају следеће опште и посебне услове:

а) Општи услови:

- да испуњавају услове прописане одредбама члана 39. Закона о Војсци Србије;
- да су здравствено способни за војну службу без ограничења;
- да нису осуђивани;

б) Посебни услови:

- да нису старији од 28 година;
- да су он и чланови његове уже породице (брачни друг и деца) држављани Републике Србије;
- да имају радно искуство у Војсци од најмање две године;
- да немају негативних службених оцена и да су им последње две службене оцене најмање „врло добар“;
- да су психофизички здрави и способни за рад у јединицама Специјалне бригаде, што се утврђује налазом надлежне војнолекарске комисије, психолошким тестирањем за обављање падобранске службе, тестом опште културе и провером физичких способности;

- да испуњавају критеријуме безбедносне провере;
- да су пливачи.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

- кандидати подносе молбе за пријем на селективну обуку у Специјалну бригаду (ВП 8486 Панчево) преко својих матичних команди;
- уз молбу, кандидати обавезно прилажу: кратку биографију, извод из матичне књиге рођених, уверење о држављанству за њега и чланове његове уже породице, оверени образац КОЛП из програмског пакета КаИС, изјаву да жели да обавља падобранску службу, уверење о извршеној провери физичких способности са натуралним показатељима и мишљење команданта ранга батаљона или вишег старешине;
- по пристизању молби и анализе истих кандидати који задовоље опште услове конкурса ће добити позив преко претпостављене команде, са тачним датумом и временом ради упућивања на лекарски преглед за падобранца (преглед се реализује на ИВМ Земун, а позив представља уједно и упутницу за преглед). Преглед траје 2 (два) дана;
- кандидати који буду здравствено способни за падобранца и који испуњавају све услове конкурса, долазе на селективну обуку (привремени рад) у Специјалну бригаду (ВП 8486 Панчево).

Конкурс је отворен до **30. априла 2014.** године. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Генералштаб Војске Србије
Управа за људске ресурсе

расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

79

а) За попуну упражњених формацијских места подофицира, пријемом на одређено време, не дуже од 3 године, у:

Централну логистичку базу, место службовања Смедерево

– руковац – руковац складишне механизације, 1 извршилац

БРИГАДУ ВЕЗЕ

место службовања Београд

– телепринтериста-шифрер, 1 извршилац

место службовања Горњи Милановац

– радио-телепринтериста, 1 извршилац

2. бригаду КоВ, место службовања Краљево

– радио-релејац, 1 извршилац

3. бригаду КоВ,

место службовања Зајечар

– командир одељења, 3 извршиоца

место службовања Прокупље

– командир одељења, 1 извршилац

4. бригаду КоВ, место службовања Врање

– командир одељења, 1 извршилац

– командир тенка, 2 извршиоца

Мешовиту артиљеријску бригаду, место службовања Ниш

– радио-телеграфиста, 1 извршилац

– командир одељења, 1 извршилац

5. батаљон војне полиције, место службовања Београд

– војни полицајац, 1 извршилац

204. ваздухопловну бригаду, место службовања

Батајница

– техничар, 3 извршиоца

– радио-телепринтериста, 1 извршилац

98. ваздухопловну бригаду, место службовања Лађевци

– радио-релејац, 1 извршилац

б) За попуну упражњених формацијских места подофицира, пријемом на неодређено време у:

224. центар за електронска дејства, место службовања Батајница

– радио-гониметриста, 1 извршилац

Бригаду везе, место службовања Београд

– техничар, 1 извршилац

3. бригаду КоВ, место службовања Зајечар

– командир одељења, 1 извршилац

204. ваздухопловну бригаду, место службовања Батајница

– техничар, 2 извршиоца

126. бригаду ВОЈИН, место службовања Београд

– техничар за рачунаре уједно возач, 1 извршилац

Центар за обуку КоВ, место службовања Пожаревац

– командир одељења уједно инструктор, 1 извршилац

Центар за обуку логистике, место службовања Ниш

– дресер паса, 1 извршилац

УСЛОВИ КОНКУРСА

На конкурс се могу јавити професионални војници држављанин и Републике Србије, који испуњавају следеће услове:

а) ОПШТИ УСЛОВИ

- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије (што утврђује надлежна војнолекарска комисија);
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за рад у Војсци Србије;
- да нису старији од 35 година ако се примају на одређено време и 40 година ако се примају на неодређено време, односно 45 година ако се примају на одређено време по Одлуци министра одбране;
- да су у току професионалне војне службе били у својству подофицира на одређено време најмање 3 године;
- да су одговарајуће војноструктурно оспособљености за дужности за коју се примају;
- да су у чину десетара.

б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ

- да имају најмање средњу стручну спрему (IV степен стручне спреме),
- да су у професионалној војној служби у својству професионалног војника најмање 3 године ако се прима на одређено време, односно 6 година ако се прима на неодређено време,
- да су током службе повољно оцењивани и да имају просек службених оцена у току војне службе најмање „врло добар”,
- да имају препоруку старешине на положају команданта батаљона-дивизиона, њему равном или вишем положају,
- да имају „Ц” категорију ако конкуришу за формацијска места возача (уједно возача).

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Кандидат, који испуњава услове, доставља попуњен образац молбе за пријем у Војску Србије у својству подофицира Управи за људске ресурсе (Ј-1) Генералштаба Војске Србије, редовним путем преко непосредно претпостављеног старешине.

Уз образац молбе, у коме кандидат наводи формацијско место за које конкурише, јединицу и место службовања, прилаже се:

- кратка биографија;
- уверење од надлежног органа да није осуђиван и кажњаван (не старије од шест месеци);
- извод из матичне књиге рођених;
- уверење о држављанству;
- копија дипломе о стеченом образовању (оверена у суду или општини);
- копија возачке дозволе (оверена у суду или општини) за лица која конкуришу на формацијско место возача (уједно возача);

Јединица, команда или установа у којој је кандидат на служби, у обавези је да достави оверене копије докумената из њихових досијеа персоналних података, као и остала потребна документа, по следећем:

- потврду надлежног старешине о обављању дужности подофицира на одређено време и временски период и у којем роду, односно служби;

- потврда надлежног старешине о времену проведеном у служби у својству професионалног војника и просек службених оцена у току службе;
- налаз, оцену и мишљење надлежне војнолекарске комисије о здравственој способности за пријем у професионалну војну службу у својству подофицира;

Јединице редовним путем молбе кандидата достављају Управи за људске ресурсе (Ј-1) у року од 3 дана по затварању конкурса.

Лица примљена у професионалну војну службу остварују сва права и обавезе у складу са Законом о Војсци Србије. Конкурс је отворен 30 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Некомплетна и непотпуна документа неће се узимати у разматрање, а документа кандидатима која не буду изабрани неће се враћати.

Информације су доступне на сајту Војске Србије www.mod.gov.rs. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ УПРАВА ЗА КАДРОВЕ

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ К О Н К У Р С

за пријем у професионалну војну службу на неодређено време, у својству официра на неодређено време, у санитетској служби:

1. доктора медицине, 20 извршилаца
2. доктора стоматологије, 7 извршилаца

Лица која конкуришу по наведеном потребно је да испуњавају следеће услове:

УСЛОВИ КОНКУРСА

На конкурс могу учествовати сви држављани Републике Србије, који имају одговарајуће образовање, укључујући и лица запослена у Војсци Србије и Министарству одбране.

Општи услови конкурса:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије,
- да кандидати имају завршен Медицински или Стоматолошки факултет и звање доктор медицине или доктор стоматологије,
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци и
- да нису старији од 45 година.

Посебни услови конкурса:

- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,

- да имају обављен приправнички стаж и да имају положен државни испит,
- да су безбедносно проверени и да немају безбедносних сметњи за рад у Војсци Србије и ван Војске Србије,
- да су завршили Курс слушалаца за резервне официре,
- за лица која су запослена у Војсци Србије и Министарству одбране да су току службе повољно оцењивана и да им је просек службених оцена у току службе најмање „врло добар“.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

Уз пријаву на конкурс, која треба да садржи основне личне податке, адресу и контакт телефон, кандидати треба да доставе краћу биографију и следећа документа:

- извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини) – не старији од шест месеци уколико није нов образац,
- уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини) – не старије од шест месеци,
- доказ о стеченом образовању (оригинал диплома – уверење о завршеном образовању или фотокопија оверена у суду или општини),
- фотокопија радне књижице или неки други доказ о радном искуству,
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од 6 месеци),

- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци (не старије од 6 месеци),
- уверење о положеном стручном – државном испиту,
- уверење о регулисаном приправничком стажу,
- уверење о регулисању војне обавезе са знаком чина у резерви (издаје Регионални центар МО у коме се лице води у евиденцији)
- потписану изјаву о прихватању распореда по потреби службе на целој територији Републике Србије (својеручно пописана изјава),
- оверен и потписан КОЛП прилажу само кандидати који су запослени у Војсци Србије и Министарству одбране.

Пре пријема у професионалну војну службу кандидати који испуњавају услове конкурса биће упућени на процену психолошких капацитета. Кандидати који уђу у ужи избор биће позивани на проверу физичких способности и проверу стручних оспособљености, знања и вештина. Кандидати који са најбољим резултатима буду испунили прописана мерила за избор биће упућени на лекарски преглед ради оцене способности за пријем у професионалну војну службу и за њих ће бити извршена безбедносна провера.

Непотпуне, неблагоприятне или неразумљиве пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, неће се узимати у даље разматрање.

Конкурсна документација се неће враћати кандидатима.

Пријаве на конкурс са наведеним документима достављати путем поште на адресу:

Министарство одбране

Сектор за људске ресурсе

Управа за кадрове

ул. Немањина бр.15, 11000 Београд

са знаком „за пријем лица у санитарску службу по јавном конкурс“

Рок за подношење пријава на конкурс је 30 (тридесет) дана од дана објављивања.

Све информације везане за конкурс могу се добити на тел. **011/3201-603 и 011/3201-056.** ■

ОБАВЕШТЕЊЕ

Организациони одбор прославе четрдесете годишњице завршетка 19. класе подофицирске Средње војне школе у Сарајеву обавештава питомце, наставнике, професоре, командире и команданте да ће се прослава одржати 14. 6. 2014. године у Београду у хотелу „Бристол“, са почетком у 12 часова.

Молимо све заинтересоване да се до 1. 6. 2014. године пријаве члановима Организационог одбора Благоју Живковићу на телефон **065/250-54-14** и Вукоману Бабићу на телефоне **011/351-15-32** или **063/700-84-84.** ■

НАРУЏБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин „Одбрана“ за 2014. годину (заокружите)

- 1.** Полугодишња претплата (1. 1. – 30. 6. 2014. године, 12 бројева) – по цени 1.100,00 динара.
- 2.** Годишња претплата (1. 1. – 31. 12. 2014. године, 24 броја) – по цени 2.200,00 динара.

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом).

Плаћање унапред на жиро-рачун **840-312849-56** МЦ „Одбрана“

Наруџбеницу и уплатницу послати на адресу:

МЦ „Одбрана“, Браће Југовића 19, Београд.

Правним лицима доставићемо предрачун на основу ове наруџбенице.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

М.П. _____ Потпис наручиоца _____

ОДБРАНА

МЕДИЈА ЦЕНТАР
ОДБРАНА

Медија Центар „Одбрана“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3201-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs / medijacentar@mod.gov.rs

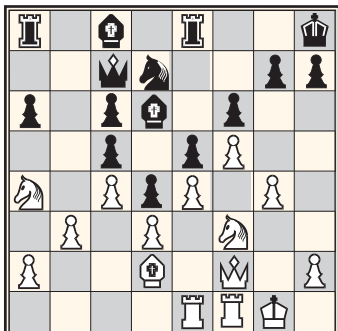

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА МИЛУНКИНА ИГРА НА ПОБЕДУ

Једна од наших најбољих шахисткиња Милунка Лазаревић позната је по томе да све партије игра на победу. На Првом међузонском турниру у Охриду 1971. године освојила је 2-3 место и забележила више сјајних победа.

Доносимо партију са Гизелом Гресер коју је Милунка добила у карактеристичном нападу.

Милунка ЛАЗАРЕВИЋ – Гизела ГРЕСЕР (САД) 1:0
Први међузонски турнир ФИДЕ, Охрид 1971. године
Сицилијанска одбрана

Дијаграм после 17. потеза

Бели: Kg1, Df2, Te1, Tf1, Ld2, Sa4, Sf3, пешаци:

a2, b3, c4, d3, e4, f5, g4, h2 (15 фигура)

Црни: Kh8, Dc7, Ta8, Te8, Lc8, Ld6, Sd7, пешаци: a6, c5, c6, d4, e5, f6, g7, h7 (15 фигура)

(1) e4 c5 (2) Sc3 Sc6 (3) f4 e6 (4) Sf3 d5 (5) Lb5 a6 (6) Lc6! bxc6 (Бела је удвојила пешаке црној са жељом да проигра све своје фигуре у наставку партије) (7) d3 Sf6 (8) De2 Le7 (9) 0-0-0 (10) b3! Dc7 (11) Sa4 Te8 (12) c4 Sd7 (бела стоји боље) (13) Df2 d4 (14) Ld2 f6 (15) Tae1 e5 (боље је Sf8) (16) f5 Ld6 (бела припрема напад на краљевом крилу) (17) g4 Kh8

(види дијаграм)

(18) h4! Tg8 (19) g5 Lb7 (20) Kh1 Tae8 (21) Tg1 Dd8 (22) g6 h6 (23) Sg5! (Жртва скакача коју противница мора да прихвати јер прети мат Sf7) (23)...fxg5 (24) hxg5 Le7 (25) Dh2 Lf8 (26) gxh6 Sf6 (27) hxg7+ црна предаје јер следи на Kxg7 (28) Dh6 мат.

Припремио Владимир ШАРИЋ

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

КОЊИЋЕВИ СКОКОВИ

	слу-	-тра	
-спо-	до-	а-	су
-ге,	Ва-	го-	и
-да	-да-	-бре	-ли
	зли	во-	-ри.

	-дне	-ље	
о-	-ло	-го	-па-
не-	Бо-	-лу	је
се-	-би-	про-	у
	се-	да	-чај.

Решење судоку – водоравно: 8-9-3, 6, 4-7, 4-5, 2, 1-6, 6-2, 7-8-4, 3, 6, 8-4-3, 5-7-9, 9-5-4, 1, 2-3-8, 3-8-7, 5-9-2, 6, 9, 4-6-1, 7-8, 7-4, 5, 1-3, 6-1, 3, 9-5-4.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1: 1. Tb7 0-0-0 (Kf8, Td8, Ta7) 2. Tgc7 мат (Tg8 мат, Tg8 мат, Tb8 или Tg8 мат)

Проблем број 2: 1. Lc4 Ka5 (Ka3) 2. Dd2 мат (Dxb3 мат)

GRAND // TOURS GRČKA Ostrvo EVIA - EDIPSOS
Tel.: 011/361 60 48, 021/422 324 www.grandtours.co.rs

SPECIJALNA PONUDA ZA ZAPOSLENE U VOJSKI
Hoteli: HERMES Spa i KAPOLOS Spa - Polupansion, cena 16€ - 18€
PLAĆANJE DO KRAJA GODINE!

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
20									21							22
23			24							25						
26					27						28					
29						30							31			
32								33							34	
35		36								37						
38				39							40					
41					42							43				
44						45							46			
47								48								
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:

можебити, екстремни, два, и, авадават, вретенар, в, лак, ракетари, седативи, осрам, Стапарци, Иринеј, штопери, ласкавац, Пата, органиста, теретити, ЕТ, БО, Рио Тинто, ироничари, Ринт, баштован, натакач, едамер, таваница, Анана, накарати, ацетилен, дџр, о, иноватор, тикати се, к, вић, ронмилица, анонимка.

ВОДОРАВНО:

17. Фински шампион Формуле 1, Кими, 18. Збирка компјутеризованих података, 19. Име певача Мартина, 20. Правити закључак, 21. Војничко одело, 23. Чешка телеграфска агенција, 24. Безгласан (грч.), 25. Сервис за изнајмљивање аутомобила, 26. Усек, жлеб, 27. Предмет обраде, скуп тема, 28. Уређај за репродуковање филмова, 29. Германско племе, 30. Најтежа змија на свету, 31. Старогрчки песник (анаграм од ЈОНИ), 32. Фанатик, 33. Лесков штап, лесковац, 34. Аутоознака Ниша, 35. Иницијали глумице Минели, 36. Љуљати се, њихати се, 37. Кулно летовалиште на Флориди, 38. Дрвени дувачки музички инструмент, 39. Ракија зачињена анисом, 40. Славна примабалерина, 41. Типка, дирка, 42. Атински војсковођа и тиранин, 43. Окрутни владар, тиранин, 44. Наука о прошлости, 45. Килаве женске особе, 46. Погодбени везник, 47. Становница Ирака, 48. Лек против жуљева (фарм.), 49. Становник Аоније, Аонац, 50. Видовит човек, 51. Присталица нихилизма.

УСПРАВНО:

1. Организациона јединица КоВ ВС намењена за дејства на унутрашњим пловним путевима, 2. Отворених осећања, 3. Дванаесто и 24. слово азбуке, 4. Помазати, смазати, 5. Конач, 6. Чулан, 7. Мајке одмила, 8. Култни музичар, Боб, 9. Хаљине старих Римљана, 10. Лична заменица, 11. Жена тиранин, 12. Врста ударца по лопти, 13. Удубљен, улегнут (лат.), 14. Име цез музичара Шоа, 15. Униформисани слуга, 16. Омеђеност, лимитираност, 18. Украсне биљке, 19. Маникирања, 20. Ударачки музички инструмент, 21. Људи без талента, 22. Отрван гас непријатног мириса, 24. Уређај за еманиацију, 25. Становник Космаја, 27. Славна модна креаторка, 28. Досадити, 30. Козачке старешине, 31. Непрофесионалци, 33. Место у Словенији, 34. Становници Бора, 36. Главни град Тексаса, 37. Хиљаду ари, 39. Врљав, разрок, 40. Град у Норвешкој (палиндром од НЕВА), 42. Канал за наводњавање, 43. Износ рачуна у кафани, 45. Упитна заменица, 46. Иницијали глумице Лупино.

K1G

NOVOGRADNJA
KANAREVO BRDO

DIREKTNA PRODAJA STANOVA

- STANOVI OD 33m² do 80m² -

- PARKING I GARAŽNA MESTA -

- ZASEBNO DVORIŠTE -

- ENERGETSKI EFIKASNA GRADNJA -

- CG KALORIMETRI, HRASTOV PARKET -

- PVC STOLARIJA, ŠPANSKA KERAMIKA -

- STANOVI SU UKNJŽENI -

MOGUĆNOST KREDITIRANJA KOD SVIH POSLOVNIH
BANAKA

K1G doo, Bačvanska bb, Beograd, tel: 063/421-748

web: www.k1g.rs; e-mail: info@k1g.rs

G **LETO** 2014
R **STAVROS**
Č **VRASNA**
K **JERISOS**
A **SUTOMORER**
C
R
N
A
G
O
R
A

NA RATE
DO KRAJA GODINE
ČEKOVIMA
I
ADMINISTRATIVNOM
ZABRANOM

LOMINA 5, BEOGRAD

WWW.BAY-TRAVEL.RS
011/ 262 38 47
064/64 733 77
064/ 64 733 75

Bay Travel

N SPORT

n fashion

ZA ZAPOSLENE U
MINISTARSTVU ODBRANE I VOJSCI SRBIJE
PRODAJA PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

Za šetnju
Za sport
Za školu

na 5 rata
bez učešća i kamate

STALNE
AKCIJE I
POPUSTI

NOVO ZA VOJNE PENZIONERE!

Kupovina putem Administrativne zabrane preko Fonda PIO. Potrebni su poslednji ček od penzije i lična karta.

SPISAK N SPORT I N FASHION PRODAVNICA

BAČKA PALANKA - Kralja Petra I 10, 021/6042890; **BEOGRAD** - Bulevar Arsenija Černojevića 97a, Novi Beograd, 011/2167895 • Glavna 33, Zemun, 011/2614305 • Knez Mihajlova 2, Beograd, 011/3282972 • Maršala Biruzova 1, Beograd, 011/3288415 • TC Delta City, Jurija Gagarina 16, Novi Beograd, 011/2203775 • TC Immo Outlet Centar, Gandijeva 21, Novi Beograd, 011/2283941 • TC Mercator, Bulevar Umetnosti 4, Novi Beograd, 062/8008135 • TC Stadion Voždovac, Zaplanska 32, Beograd, 011/6305618 • TC Ušće, Bulevar Mihajla Pupina 6, Novi Beograd, 011/3120396; **ČAČAK** - Kosovski venac 2, 032/341890 • Župana Stracimira 8, 032/348658; **GORNJI MILANOVAC** - Kneza Aleksandra 2, 032/712099; **INĐIJA** - Fashion Outlet Park, Vojvode Putnika bb, 022/2150 335; **JAGODINA** - Knjeginje Milice 16, 035/252204; **KRAGUJEVAC** - Krugujevačkog oktobra 78, 034/335452 • TC Plaza, Bulevar Kraljice Marije 23, 034/6100134; **KRALJEVO** - Omladinska 13, 036/333484 • Miloša Velikog 3, 036/323697; **KRUŠEVAC** - Mirka Tomića 12, 037/3502003; **LESKOVAC** - Bulevar oslobođenja 128, 016/216255; **NIŠ** - TC Mercator, Vizantijski bulevar bb, 018/204090 • Obrenovićeva 41, 018/293915 • Nade Tomić 1, 018/247997 • Trg Kralja Aleksandra Ujedinitelja 7, 018/511430; **NOVI PAZAR** - 28. Novembra 52, 020/332740; **NOVI SAD** - BIG Centar, Sentandrejski put 11, 021/2701601 • Kralja Aleksandra 12, 021/424645 • TC Rodić, Temerinski put 50, 021/4888308 • TC Spens, Sutjeska 2, 021/451121 • Trg Slobode 4, 021/6615786; **PANČEVO** - Vojvode Radomira Putnika 1, 013/346339 • AVIV Park, Miloša Obrenovića 12, 013/313020 • Trg Slobode 3, 062/405223; **PARAČIN** - Vožda Karadžića 10, 035/563939; **PIROT** - Trg pirotkih oslobođilaca bb, 063/276421; **POŽAREVAC** - Tabačka čaršija 9, 012/531172; **SMEDEREVO** - Trg Republike 10, 026/618125; **SOMBOR** - Laze Kostića 3, 025/24655; **SREMSKA MITROVICA** - Kralja Petra I 3a, 022/620500; **SUBOTICA** - Korzo 11, 062/8008743; **ŠABAC** - TC Mercator, Jovana Cvijića bb, 015/355638 • Karadžićeva 4, 015/306270; **UŽICE** - Dimitrija Tucovića 97, 031/513557; **VALJEVO** - Čika Ljubina 4-6, 014/221682; **VRANJE** - Kralja Stefana Prvoženčanog 51, 017/414685; **VRŠAC** - Trg Save Kovačevića 4, 013/801835; **ZAJEČAR** - Svetozara Markovića 9, 019/427908; **ZRENJANIN** - Kralja Aleksandra I Karadžićeva 10, 023/536430 • Žitni trg 2, 023/525291 **Loznica**: Trg Vuka Karadžića bb

Obrazac Administrativne zabrane možete dobiti u svakoj prodavnici ili preuzeti sa sajta www.n-sport.net

SPORT VISION

NAJPOŽELJNIJI PARTNER ZA KUPOVINU PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

adidas Reebok CONVERSE Champion IONSDALE ellese

KUPOVINA NA 6 RATA BEZ KAMATE, SAMO ZA PRIPADNIKE VOJSKE I MINISTARSTVA ODBRANE uz administrativnu zabranu

BEOGRAD MB Mega, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254
BEOGRAD MB, SC UŠČE, Bul. Mihajla Pupina 4, lok 1.68
BEOGRAD MB, Bulevar Kralja Aleksandra 28-32
BEOGRAD BUZZ, SC UŠČE, Bul. Mihajla Pupina 4, lokal 1.64
BEOGRAD Reebok BS, SC UŠČE, Bul. Mihajla Pupina 4; lok 1.67
BEOGRAD BUZZ, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 133
BEOGRAD MB, Knez Mihajlova 21
BEOGRAD MB, Knez Mihajlova 1-3
BEOGRAD MB, Đeram Bul. Kralja Aleksandra 168
BEOGRAD MB, Požeška 67a
BEOGRAD Champion BS, SC UŠČE, Bul. Mihajla Pupina 4; lok 1.63
BEOGRAD adidas BS, SC UŠČE, Bul. Mihajla Pupina 4; lok 1.69
BEOGRAD adidas BS, TC Delta City, Jurija Gagarina 16; lok 214
BEOGRAD SV KIDS, TC UŠČE, Bul. Mihajla Pupina 4, lok 1.62
BEOGRAD SVKIDS, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254a
BEOGRAD MB Banjica, Crnotravska 7-9
BEOGRAD Outlet Bulevar, Bul. Kralja Aleksandra 391
BEOGRAD Outlet Arena, Bul. Arsenija Černojevića 97a
BEOGRAD Outlet Diskont, Bul. Vojvode Mišića 10
BEOGRAD TC Stadion Voždovac, Zaplanjska 32. Lokal 1/21

BEOGRAD SC Karaburma, Mirijevski bul.18b, lok 4
BEOGRAD Outlet Immo Centar, Gandijeva 21
ZEMUN MB, Glavna 25
ZEMUN Outlet Galenika, Batajnički drum 1/1
ČAČAK MB, Skadarska 12
KIKINDA MB Trg srpskih dobrovoljaca 30
VALJEVO MB, Pop Lukina 1
VRANJE MB, Stefana Prvovenčanog 115,
RUMA MB, Glavna 141,
RUMA MB, Veljka Dugoševića 173
SMEDEREVO MB, Karađorđev dud E-2
KRALJEVO MB, Trg srpskih ratnika 5
SOMBOR MB, Kralja Petra 1 32
SUBOTICA MB, Rudić 1
BAČKA TOPOLA MB, Boljai Farkaša 2; lok 10
JAGODINA MB, Kneginje Milice 3, lok 3
MLADENOVAC MB, Braće Badžaka 2, lok 5
LOZNICA MB, Trg Nikole Pašića 4
ŠABAC MB, Capital park, Zapadna transverzala 1 br. 4
ZAJEČAR MB, Svetozara Markovića 7

PANČEVO MB, Miloša Obrenovića 12, lokal 5
NOVI SAD MB, NS Mercator, Bul. Oslobođenja 102
NOVI SAD MB, TC Bazar, Bul. Mihajla Pupina 1, lok 0.3
NOVI SAD MB, Zmaj Jovina 2
NOVI SAD SV KIDS, Bul. Oslobođenja 102; lok M7
NOVI SAD MAJUR, Zmaj Jovina 26
NOVI SAD Megastore, TC BIG, Sentandrejski put 11
KRAGUJEVAC MB, Dimitrija Tucovića bb, lokal 231
KRAGUJEVAC Outlet, Dr. Zorana Đinđića 10
NIŠ MB, TPC Kalča lokal A14
NIŠ SV KIDS, Obrenovićeva 42, TC Forum lok 2.13
NIŠ MB, TC Stari podzemni prolaz L2
NIŠ MEGASTORE, Obrenovićeva 42, TC Forum lok 1.01
KRUŠEVAC MB, Mirka Tomića 26
KRUŠEVAC MB, Mirka Tomića 18
UŽICE MB Trg partizana 1
UŽICE MB, Dimitrija Tucovića 99
LESKOVAC MB, Trg revolucije 33
LESKOVAC MB, Bulevar oslobođenja 23
ZLATIBOR MB Tržni centar Zlatibor

www.sportvision.rs

call center 0800 003 004 besplatan poziv